Dr. sc. Ana Batinić, viša znanstvena suradnica
Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti
Zavod za povijest hrvatske književnosti, kazališta i glazbe
Odsjek za povijest hrvatske književnosti u Zagrebu
abatinic@hazu.hr

UDK 930.253:82Ivakić, J.
DOI: https://dx.doi.org/10.21857/yvjrdcdxxy
Izvorni znanstveni članak

„JA ĆU PISATI ONAKO, KAKO JA MISLIM, DA JE DOBRO, PA MAKAR TO BILO I POGRJEŠNO PO MIŠLJENJU NAŠIH ESTETIČARA...“. KORESPONDENCIJA JOZE IVAKIĆA U ARHIVU AKADEMIJINA ODSJEKA ZA POVIJEST HRVATSKE KNJIŽEVNOSTI

„Pisma jesu i nisu svjedočanstvo za čovjeka. Jer, čovjek piše pisma kao i pjesme. Ni u onom slučaju, ako je nešto javno štampao pod svojim vlastitim potpisom, nije nikakva konačna osuda njega samoga ili nekog drugog, ako se radi o trenutačnoj impresiji, koja naknadno može još uvijek doživjeti svoju korekturu. A kako tek stoji s tim impresijama u pismima, koja nisu ni trgovačke ni pravne naravi?“ Imajući na umu ove riječi Miroslava Krleže iz 1916. godine, ovim ćemo izlaganjem nastojati osvijetliti „impresije“ Joze Ivakića u pismima, razglednicama i dopisnicama koje je u prvim desetljećima dvadesetoga stoljeća uputio svojim kolegama književnicima i književnim povjesničarima Branku Vodniku, Juliju Benešiću, Milanu Begoviću, Dragutinu Prohaski te Isi Velikanoviću. Navedena je korespondencija pohranjena u njihovim književnim ostavštinama u arhivu Odsjeka za povijest hrvatske književnosti Zavoda za povijest hrvatske književnosti, kazališta i glazbe Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti u Zagrebu. Osim pisama spomenutim istaknutim predstavnicima hrvatskoga književnog i kulturnog života, u fondu Društva hrvatskih književnika koji se

također čuva u arhivu Odsjeka, nalaze se i dva službena dopisa Društva hrvatskih književnika Ivakiću te Ivakićev odgovor. Jesu li, dakle, Ivakićeve „impresije“ u navedenoj korespondenciji rezultat trenutačnih stanja ili je pak riječ o stavovima trajnije prirode, koji – Krležinim riječima – ne podliježu „korekturi“? Odgovor ćemo pokušati dati analizom njezina sadržaja te kontekstualizacijom u širi okvir Ivakićeve biografije, ali i društveno-kulturnih zbivanja toga vremena.

Ključne riječi: hrvatska književnost; Joza Ivakić; književne ostavštine; književni rad; korespondencija

Kao što je navedeno podnaslovom, dio sačuvane korespondencije Joze Ivakića nalazi se u arhivu Akademijina Odsjeka za povijest hrvatske književnosti, jednoga od triju odsjeka koji danas čine Zavod za povijest hrvatske književnosti, kazališta i glazbe Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti. U arhivu Odsjeka za povijest hrvatske književnosti danas je pohranjeno 236 književnih ostavština hrvatskih autora. Među njima nema ostavštine Joze Ivakića, ali njegovi su tragovi, u obliku pisama, razglednica i službenih dopisa, rasuti u nekoliko, točnije u šest drugih ostavština, i to pet osobnih fondova i jednom korporativnom fondu. Riječ je o arhivskom gradivu koje je u Odsjek, zajedno s rukopisnim i nerijetko fotografskim materijalom, stiglo otkupom ili donacijama nakon smrti hrvatskih književnih povjesničara i kulturnih djelatnika Branka Vodnika, Milana Begovića, Julija Benešića, Ise Velikanovića i Dragutina Prohaske. Osim pisama spomenutim istaknutim predstavnicima hrvatskoga književnog i kulturnog života, u fondu Društva hrvatskih književnika (iz razdoblja 1900. – 1971.) nalaze se i dva službena dopisa DHK Ivakiću te njegov odgovor. Vremenski, Ivakić je pisma navedenim adresatima pisao u razdoblju između 1905. i 1930. godine, a najviše je sačuvanih pisama Branku Vodniku, ukupno petnaest. Kad se radi na korespondenciji bilo koje javne osobe, pa tako i književnika, treba reći da je to katkada vrlo delikatan, da ne kažemo nezahvalan posao. Treba imati na umu da je riječ o materijalu koji najčešće nije bio pisan s namjerom da ga se objavljuje. Istraživač se ponekad, ne iz neke zlurade znatiželje svojstvene tračevima iz žute štampe, nego zbog same prirode predmeta proučavanja, htio ne htio pomalo pretvara u voajera. Sklizak je to teren, čak i za onoga koji takvo gradivo do u detalje iščitava

ovlašten vlastitom strukom, pa je u takvim slučajevima uvijek dobro – i pristojno – primijeniti barem minimum znanstvene etike. Srećom, sadržaj ove korespondencije uglavnom je lišen Ivakićeve intime i tematizira njegov književni i kazališni rad, ali i djelovanje njegovih suvremenika, o kojima Ivakić kadšto bez ustezanja iznosi oštre sudove.

U književnopovijesnom smislu, možda su najzanimljivija pisma upućena **Branku Vodniku**. U listopadu 1905. Ivakić mu piše iz Karlovca, obraćajući se Vodniku s „kolega". Prema njegovoj želji šalje mu deset primjeraka svoje knjige – očito je riječ o zbirci novela *Iz našeg sokaka*, koju je te godine objavio u vlastitoj nakladi u Karlovcu – plus dodatni komad za trud oko sabiranja pretplatnika. No osvrće se i na jednu izrazito negativnu kritiku:

> Znate li, da je moju knjigu Strohal proglasio nemoralnom i izjavio, da bi je trebalo spaliti? Joj, da znate samo, koliko imam s njime okapanja! Pa nije to sve, nego su još i neki stanoviti pobožni ljudi u zboru toga istoga mnijenja, pa su zinuli na mene i digli hajku na mene ko psi na kurjaka. Strohal to nije ni čitao, kako mi je sam priznao, nego ga je morao koji dobri prijatelj upozoriti. Mnogo su našli inkriminiranih mjesta. Al najviše ih smetaju točkice. Što sam ja mislio s tim točkicama? Što se skriva na njima? To ti je belaj!

Komentira i Marjanovićev prikaz knjige u *Obzoru*[1], koji smatra površnim, pa iznosi autoanalizu vlastitih pripovijedaka tumačeći ih Vodniku:

> Čudim se da g. Marjanović nije opazio koji sam ja problem obradio u *Matišinoj ljubavi*. Nije nov, sličan ima Kozarac u *Opravi*. Ja, vidite, najviše cijenim *Majstora Iliju*, i zaradi jezika i zaradi toga, što je ondje iznesen naš čovjek, koji propada, jedno, jer je pjesnik, drugo, jer se ne zna snaći u novim prilikama, jer ne zna koracati zajedno s vremenom.

Iz Karlovca mu se javlja i u prosincu 1906., u vezi sa suradnjom u *Savremeniku*, za koji obećaje prepisati i poslati fragmente romana. Moli honorar za „novelicu" iz zadnjeg broja te objašnjava zašto neće doći na skupštinu književničkog društva – Društva hrvatskih književnika: „Na skupštinu ne ću moći doći s više razloga, a najglavniji je to, što nemam novaca, a kad idem u Zagreb na cijeli dan, svakiput potrošim bar 5 for. [...] Sramota bi bila, da se prestane sa 'Savremenikom'. Ne bi li bilo zgodnije, da 'Sav.' izlazi bar dvaput na mjesec?"

---

[1] *Obzor*, 46, 1905., str. 245.

Godine 1910. Ivakić je u Vinkovcima. U studenome moli da se preko Društva ili Matice organizira potpora za Ivana Kozarca, kojemu se bliži smrt, no unatoč tome, on i dalje piše:

> Ivan Kozarac proživljuje svoje poslednje dane. Njemu je sve gore. A u kući je sirotinja. Mati udovica jedva imade toliko, da kraj s krajem sastavi. A njemu bi trebalo, da bar sada ne bude ničega željan. Uopće ne treba da dalje o tome raspredam. Nego Vi svakako nastojte izraditi, da mu 'Matica' ili 'Društvo' pošalju potporu, bar od 200 kruna, i to odmah. Onda kad umre, treba mu samo za ukop. Adresa I. K., književnik, Vinkovci – Krnjaš. On još uvijek smišlja, zanosi se nadama, mislima, budućnošću. Kadgod mu je lakše, on u krevetu – piše.[2]

Za sebe piše Vodniku da već odavno nije ništa literarno radio. Razlog su politika i izbori: „Postao sam uvodničar našega lokalnoga lista *Svjetlosti*, polemičar, zagriženi strančar – sve preko svoje volje, tako rekavši." Planira oživjeti „Malu pučku biblioteku" koju je prije dvije godine počeo izdavati u Karlovcu te bi u trećem svesku izdao odabrane Kozarčeve novele... 23. prosinca 1910. šalje Vodniku sliku pokojnoga Kozarca koju je dobio od njegove majke, za knjigu njegovih novela u izdanju Društva, a otvara i pitanje Kozarčevih nedovršenih rukopisa. Sljedeća su javljanja sa Sušaka. Čini mu se, kako piše, da ga štovani odbor Matice hrvatske vuče za nos te pita Vodnika hoće li se štampati *Selo i varoš* ili ne? Navodi razloge zašto misli da njegova knjiga zaslužuje štampanje:

> Moja knjiga *Selo i varoš* zavrijedila je, ako ni zbog čega drugog, da izađe, a ono samo zato, da ljudi čitaju onu moju satiru 'Hrv. dom', da uvide svu našu mizeriju, da vide, na kakim mi to temeljima gradimo Hrv. dom i 'bolju' budućnost Hrvatske. [...] U toj knjizi ne će doduše biti veličanstvenih opisa prirode, kao što toga nema ni kod drugih pisaca iz Slavonije, jer naša ravnica nema veličanstvenoga pejzaža; monotona je i jednostavna. Ali u toj će knjizi biti zato komadi našega života, koji naši ljudi tako malo i tako slabo poznaju, tako da se čovjek, pravi narodni čovjek, upravo mora uprepastiti. Ne ću da dalje o tom govorim, jer bi se moglo činiti, da sam – kako bi rekli neki srpski pisci, koji ne mare za Vuka – 'samouobražen'.

---

[2] O tome je pisao i Dragutin Tadijanović (usp. Bilić 2008: 306). Dvojica književnika bili su prijatelji, pobratimi i susjedi s Krnjaša, Joza Ivakić objavio je *Uspomene na Ivana Kozarca* (v. Ivakić 1980), a i Kozarac je ostavio zapis o Ivakiću (v. Bilić 2008: 307, 332). Priređivač Ivakićevih *Izabranih djela* Miroslav Vaupotić ističe da je Joza Ivakić bio mentor, nakladnik i prvi biograf svoga nesretno preminulog štićenika (Vaupotić 1980: 594).

U svibnju 1912. Ivakić piše da je u *Narodnim novinama* čitao da Matica te godine planira izdati knjigu hrvatskih pripovjedača, u kojoj bi bili zastupljeni svi suvremeni pripovjedači, a najbolje će novele biti nagrađene. Iskazuje želju da bude u toj knjizi zastupljen, kao i da se natječe za nagradu te moli Vodnika da uvrsti jednu od „novelica" određenih za knjigu *Selo i varoš*, ako tu knjigu ne misli izdati u 1912. Ako pak misli, onda mu Ivakić nudi slanje nove pripovijetke do kraja lipnja. Iz *Sela i varoši* sugerira Vodniku da uvrsti satiru pod naslovom *Hrvatski dom*. U ljeto iste godine nezadovoljan piše Vodniku kako se nije nadao da Matičin odbor neće prihvatiti njegove tri pripovijetke, dapače, mislio je da su odavno prihvaćene budući da stoje kod Matice ravno godinu dana. Ne može slati Matici više novih stvari jer sada radi na jednom romanu, a i ne može pisati po narudžbi: „Ja ću pisati onako, kako ja mislim, da je dobro, pa makar to bilo i pogrješno po mišljenju naših estetičara, koji sad bilo u 'Matici' bilo u Knjiž. Društvu posve slučajno vladaju i koji već poradi toga, što tamo slučajno vladaju, ne moraju biti nepogrješivi [...]"[3] Nije uvriježen, ali mu nije jasno kako je moguće da pismeni ljudi u jednom književnom odboru mogu odbiti jednu satiru kao što je *Hrvatski dom*... Pita se kako su srpski pismeni ljudi odmah razumjeli i shvatili što znači Kočićeva satira *Jazavac pred sudom*?! Ili se odbor, razmišlja Ivakić, boji naših beamterskih i birokratskih krugova i cenzure? Čini se, navodi dalje, da je njegova suradnja s Maticom gotova, pa piše Vodniku da mu, ako ne kane izdati poslane im novele, rukopise vrate i jave treba li im on vratiti predujam. Vodnik mu savjetuje da se obrati na Matičina tajnika, Ivakić prihvaća prijedlog i šalje preporučeno pismo sa željom da bude pročitano na odborskoj sjednici. Priznaje mu da je svega sit preko glave: „I ja ću se raskrstiti s Maticom hrvatskom, a moj slučaj, koji je veoma poučan, iznijeti na svjetlo božje, da vidi svijet kako je u Hrvatskoj teško biti pisac i kako tu treba mnogo samozataje, idealizma, požrtvovnosti." Premda je bio odlučio prekinuti suradnju s Maticom, u prosincu 1912. piše da je poslao Matici roman *Kapelan*, s kojim se želi natjecati za nagradu te moli Vodnika da roman bude što prije pročitan i ocijenjen, uvjeren da će se Vodniku svidjeti. Također piše o tome kako je roman nastajao: pet godina pravio je bilješke, skice, dotjerivao rukopis itd.[4]

---

[3] Podcrtano u izvorniku.

[4] Riječ je o romanu društveno-moralističkog karaktera, koji je ipak objavljen tek 1919. (v. Vaupotić 1980: 598).

Ivakićevo pismo **Milanu Begoviću** poslano je iz Osijeka 31. listopada 1915. U to je vrijeme, do jeseni 1917., Ivakić ravnatelj Drame u osječkome kazalištu, uspješno djelujući na podizanju kvalitete scenske izvedbe, razine glumačkog umijeća i jezične izražajnosti. Svojim je djelovanjem, ističe Anica Bilić, u teškim okolnostima Prvoga svjetskoga rata i nasilne germanizacije u svim područjima kulturnog, javnog, gospodarskog i društveno-političkog života, spretno zahvatio gotovo sve segmente kazališnog života, višestruko djelujući u ulozi dramaturga, redatelja, dramskog pisca, kazališnog kritičara, prevoditelja, lektora i arhivista (usp. Bilić 2008: 308–309). Kako navodi Bogner-Šaban, iako mu ovo nije bio prvi dodir s aktivnim kazališnim radom, bilo je to za Ivakića novo i naporno iskustvo koje je zahtijevalo mnogo znanja i golemi entuzijazam. U prvoj godini svojega djelovanja u osječkom kazalištu Ivakić se usmjerio ponajprije na stvaranje repertoara, čiji je temelj trebala biti domaća dramska riječ, uz odabrana djela iz svjetskog dramskog stvaralaštva, uglavnom skandinavskih (Ibsen, Hauptmann) i ruskih dramatičara (Gogolj, Čehov), čime bi se stvorila protuteža dotadašnjim njemačkim dramskim ostvarenjima. No, ova su se Ivakićeva nastojanja uglavnom svodila na iznalaženje kompromisnih rješenja, „jer se vrijednost dramskog teksta, morala zbog situacije, vagnuti kroz materijalnu prizmu, odnosno kroz sklonosti publike, koju je bilo teško prilagoditi novoj kazališnoj politici.“ (Bogner-Šaban 1982: 47).

Nakon preuzimanja funkcije dramaturga na osječkom kazalištu, Ivakić je odmah dobio na čitanje Begovićevu komediju *Laka služba*, koju je pročitao s velikim užitkom. Ističe, međutim, diplomatski, da zbog satiričke dimenzije nije prikladna za prikazivanje u osječkom kazalištu:

> Savremena građa, koja se upravo sama od sebe nameće i nudi piscu da je obradi – povećaje interes za Vašu komediju. Vrijednost njezina postaje vrjednijom, jer ima satiričke žice u njoj bez žalca, koji ujeda. Ali žalac je ipak tu, kao što i mora da bude u svakoj radnji ove ruke, hoće li da vrši svoju misiju po starome Horacijevu receptu: 'ridendo castigare mores'[5]. Ovaj – pa makar i ne znam koliko pritajivani i pritajeni žalac – uvrijedio bi publiku, židovsku publiku, koja najviše puni kazalište osječko.

Uprava, nastavlja Ivakić, misli na blagajnu, a bilo bi problema i s cenzurom. Kad bi se komedija prenijela u drugi milje, piše Begoviću, tada bi se ona

[5] Smijući se, žigošemo običaje.

u Osijeku mogla prikazivati, no Ivakić smatra da bi ona u tom slučaju mnogo izgubila.[6]

Ivakić je očito dobro procijenio sudbinu ove komedije, koju je Begović napisao pod pseudonimom Xeres de la Maraja. Naime, Begovićeva „vesela igra u tri čina" *Laka služba* svoju je premijeru ipak ubrzo doživjela – 4. studenoga 1915. u Zagrebu. Kako navodi Senker, 15. svibnja te godine vojne su vlasti Begovića mobilizirale u bosansko-hercegovački bataljun u Beču, zbog toga što je trebao postati umjetničkim ravnateljem nesuđenoga Narodnog kazališta za Bosnu i Hercegovinu te je formalno bio imenovan profesorom Velike gimnazije u Sarajevu *extra statum*.[7] Njezino uvrštenje na repertoar zagovarao je Josip Bach, a režiju predstave potpisuje Hinko Nučić (Senker 2016: 82). *Laka služba* tematizira postupke Židova Izidora koji nastoji izbjeći mobilizaciju na ratište, a autor se tim Izidorovim pokušajima izruguje. Komedija je pobudila bučne reakcije publike, ali i kritike, a nakon reprize bila je zabranjena. Prema Hećimoviću (1976: 313), gledajući zanatski (duhoviti zapleti, komičnost prizora) komedija nije promašena, no u sadržajnom tj. moralnom i idejnom smislu to je najproblematičnije Begovićevo djelo. Begović je očito imao potrebu objasniti svoje stajalište te u pismu[8] Vladimiru Lunačeku, tadašnjem uredniku *Obzora*, iz Beča 19. studenoga 1915. piše:

> Tek danas dočuo sam da su nekoja mlada gospoda iz jevrejskih krugova kušala da protestiraju prigodom reprize moje vesele igre *Laka služba*. Meni je to vrlo žao; ne toliko radi mene, koliko radi spomenute gospode. [...] (Zar misle spomenuta gospoda, da se ovako smiješni kukavičluk ne smije izvrći javnom ruglu, pa ga svojim protestom odobravaju?) Ovaj slučaj i još neki nesimpatični i nepatriotični momenti indignirali su svakoga ko pošteno osjeća i turili su mi pero u ruku i izazvali *Laku službu*. Što ja pak mislim o čestitim i junačkim židovima, koji su dali svoju krv i svoje dobro za kralja i domovinu, to je jasno rekao u I činu zastavnik Gersdorff, koji je nosilac etičke ideje u mojoj komediji. Ako je sve to malo, ja rado izjavljam ovom prilikom da nisam ni u snu imao nakane da vrijegjam osjećaje izraelićana, megju kojima brojim i sam mnogo ličnih prijatelja. Antisemitizam je za mene nečovječna i nekulturna pojava i nemam volje

---

6 Ivakićevo pismo navodi i Žeželj 1980: 151–152.

7 Prema Dopisu Zemaljske vlade za Bosnu i Hercegovinu br. 188.222, koji se nalazi u dokumentaciji u ostavštini Milana Begovića u Akademijinu Odsjeku za povijest hrvatske književnosti u Zagrebu (prema Senker 2016: 82; usp. i Žeželj 1980: 139).

8 Autograf je pohranjen u književnoj ostavštini Milana Begovića, arhiv Akademijina Odsjeka za povijest hrvatske književnosti, Zagreb.

da me itko računa za njezina pristašu.[9] Ja sam i kod pokusa nastojao da glumci ne karikiraju židovske crte mojih figura i izričito sam naglasio da *Laka služba* mora tako djelovati da bocne sve 'Izidore' – pa bili oni jevreji ili kršćani. Da još bolje umirim savjest spomenute gospode, povjerit ću im da je njemački izdavač *Lake službe* židov, a židov je također i poznati bečki komediograf koji je moju komediju priudesio za njemačku pozornicu. (usp. Žeželj 1980: 150–151; Maštrović 1998: 132–133)

Begović, ističe Žeželj, doista nikad nije bio antisemit, no mladi Židovi osjetili su se pogođeni te su se pobunili, kao i novinari i kritičari – i to je možda bio prvi slučaj da je kritika potaknula vojne vlasti i policiju na cenzuru književnoga djela. Moguće je da je i ova afera s *Lakom službom* pridonijela tome da Begović sljedeće godine nije dobio mjesto dramaturga u zagrebačkom kazalištu (Žeželj 1980: 152–153).

Od korespondencije između Ivakića i zaslužnoga hrvatskog polonista i intendanta zagrebačkoga Narodnog kazališta **Julija Benešića** sačuvane su dvije razglednice, jedna iz Vinkovaca, bez datacije[10] i jedna iz Beča iz svibnja 1914., te jedno pismo iz ljetnoga Zagreba 1926. u kojemu mu Ivakić piše da ga je kao „grom iz vedra neba" zatekla vijest da je premješten iz Kazališta u II. realnu gimnaziju. Moli stoga Benešića da intervenira da bude premješten barem u glumačku školu, držeći da za rad u srednjoj školi više nije sposoban: „Ne bih li ja mogao ostati u kazalištu bar kao redatelj ili onaj djavo, što akcentuira uloge?" Julije Benešić imao je važnu ulogu u Ivakićevu životu, ponajprije zbog činjenice da ga je 1915. uveo u osječko, a potom i u zagrebačko kazalište. Benešić je, naime, bio vrlo vješt u okupljanju tima kazališnih djelatnika i već je na probi Ivakićeva *Pouzdanoga sastanka* 1915. u Osijeku prepoznao u Ivakiću kompetentnog jezičnog stručnjaka koji bi mogao pomoći u ispravljanju dikcije i naglasaka zagrebačkih glumaca. Spomenute 1926. godine, beogradsko Ministarstvo prosvete i vera ukida mjesto lektora i dramaturga Narodnog kazališta u Zagrebu s namjerom da Ivakić ostane bez službe. Međutim, zahvaljujući

---

[9] O ovome svjedoči i Begovićeva kći Božena, koja je u *Autobiografskom zapisu* iz 1948. zabilježila: „Otac mi je oduvijek bio antiklerikalac – religioznog odgoja nisam primala nikakvog. Vjerska a ni rasna pitanja nisu u mom životu nikada igrala bilo kakvu ulogu." (usp. Žeželj 1980: 131)

[10] „Dragi Julije! Beogradjani su prije mene „obrali kajmak", t. j. pokupovali sve ljepše stvari prije dvije godine. Ipak ja sam znao pronaći nešto ovdje, a nešto u Otoku vrlo lijepih stvari. Ovo je bio zadnji čas, jer potpuno nestaje naše narodnje nošnje. Pozdrav i do vidjenja Joza I"

intervenciji Julija Benešića, ali i javnoj polemici koja se razvila u dnevnom tisku, Ivakić je dobio mjesto predavača, to jest nastavnika jezika i redatelja pedagoga Državne glumačke škole, a formalno ga je kao srednjoškolskog profesora plaćala Druga državna realna gimnazija. Kao stručnjak za dikciju, Ivakić je obrazovao nekoliko generacija glumačke mladeži, a od 1924., nakon Josipa Bacha, sve do smrti 1932. vodio je i Arhiv HNK (v. Bilić 2008: 309). S teatrološkim je Ivakićevim djelovanjem povezano i njegovo pismo **Isi Velikanoviću** iz 1930. U funkciji dramaturga i zamjenika ravnatelja drame Kraljevskog zemaljskog hrvatskog kazališta u Zagrebu, Ivakić poziva Velikanovića da „bezuvjetno" dođe na sjednicu „jury-a" za ocjenu drama, prispjelih kao natječajne za zemaljsku nagradu, koja će se održati 11. studenoga 1930. u 10 sati u intendantovoj sobi. Književna povijest nerijetko uspostavlja poveznice između Joze Ivakića i Ise Velikanovića – Ivakićeva, kako navodi Anica Bilić, srijemskog suvremenika. Dvojicu autora povezuju humoristična i zabavna crta u književnome stvaranju uz tematiziranje slavonsko-srijemskih spacijalnih okvira:

> Ivakićeve *Humoreske* i Velikanovićeve *Srijemske priče* nastavak su humornoga izričaja što se provlači od *Satira* Matije Antuna Relkovića, a kao zajednička odlika i spona povezuje druge pisce Srijemce i Slavonce poput Vilima Korajca, Adalberta Kuzmanovića, Bartola Inhofa, Ante Benešića, Antuna Gustava Matoša, Ferde Stražimira Kulundžića i Živka Bertića. (Bilić 2008: 38)

Početkom 1920-ih Ivakić se iz Zagreba javlja i književnom povjesničaru **Dragutinu Prohaski**. U rujnu 1922. šalje mu dvije svoje knjige izašle u Kuglijevoj nakladi – riječ je o *Humoreskama*, objavljenima u dva sveska u *Zabavnoj knjižnici* 1921. (knjiga 5) i 1922. (knjige 23–24) – te ga moli da mu pribavi članak češkog prevoditelja i publicista Jana Hudeca[11] o njegovu književnom radu objavljen u praškom listu *Cesta*. Hudec, inače prevoditelj češkog izdanja *Inoča*, objavljenog u Pragu 1922., pisao mu je da će se *Inoče* prikazivati u kazalištu

[11] Jan Hudec (1856. – 1940.) studirao je slavensku filologiju i povijest na Filozofskom fakultetu u Pragu, na kojemu je radni vijek proveo kao činovnik u dekanatu. Kao zagovaratelj njegovanja međuslavenskih kulturnih veza, pisao je o hrvatskim autorima i prevodio njihova djela, posebno ona iz razdoblja realizma i moderne poput A. Šenoe, J. E. Tomića, K. Š. Gjalskog, E. Kumičića, J. Leskovara, Ivane Brlić-Mažuranić, B. Lovrića, A. Tresića Pavičića te ponajviše I. Vojnovića. U suradnji s K. Dvořákom i dr. priredio je zbornik *Slavija. Almanah u korist Slavena zagrebačkih* (1881.). Prijevodi Krležine *Golgote* te nekih djela B. Lovrića i I. Vojnovića ostali su neobjavljeni (Karpatský 2010: 129).

Uraniji u Pragu. Pet godina poslije, u rujnu 1927. piše Prohaski o Hudecovu prijevodu drame *Majstorica Ruža* 1924. godine. Bila je uvrštena u repertoar jednog praškog kazališta, no stvar je zapela. Stoga Ivakić moli Prohasku „kao prijatelja i starog druga i kao našeg prosvjetno-literarno-umjetničko-teaterskog gazdu u Zlatnom Pragu", da se raspita o sudbini te drame. Dragutin Prohaska o Ivakićevu je književnom radu pisao u nekoliko navrata: 1906. u *Savremeniku* je objavio članak o *Iz našeg sokoka*, potom je u *Jugoslavenskoj njivi* 1919. pisao o netom tiskanom *Kapelanu* te naposljetku u svojemu *Pregledu savremene hrvatsko-srpske književnosti* iz 1921.,[12] čime je Ivakiću, inače obilno popraćenom kritičkim osvrtima, prvi dao prostor i mjesto u književno-povijesnom pregledu sintetskog karaktera (usp. Bilić 2008: 163).

I naposljetku, u okviru fonda **Društva hrvatskih književnika**, opsegom najvećeg u arhivu Odsjeka, sačuvalo se nešto službene korespondencije između Joze Ivakića i toga udruženja, čiji je Ivakić, nakon što se ujesen 1917. preselio u Zagreb i zaposlio kao profesor Trgovačke akademije, postao i tajnikom (od 1917. do 1919.). Sačuvani dopis iz srpnja 1912. u vezi je s objavom Ivakićevih pripovijedaka, koje su u nakladi DHK, dakle ipak ne Matice hrvatske, i tiskane te godine pod naslovom *Selo i varoš*. U zbirci je objavljena i pripovijetka *Didak i baka*, kojoj je Ivakić, prema sugestiji Branka Vodnika, promijenio naslov – prije se zvala *Njih dvoje* (usp. pismo Vodniku, 25. listopada 1911.). Ostala prepiska datira iz siječnja 1922., a do nje je došlo zbog pritužbe dr. Gjure Dimovića zbog povrede autorskog prava protiv Uprave Narodnog kazališta u Zagrebu, gdje je Ivakić u to vrijeme radio kao dramaturg, a u vezi s izvedbom Dimovićeve tragedije u tri čina *Vojvoda Momčilo*.

Prije više od stotinu godina, 1916., Miroslav Krleža je zapisao:

> Pisma jesu i nisu svjedočanstvo za čovjeka. Jer, čovjek piše pisma kao i pjesme. Ni u onom slučaju, ako je nešto javno štampao pod svojim vlastitim potpisom, nije nikakva konačna osuda njega samoga ili nekog drugog, ako se radi o trenutačnoj impresiji, koja naknadno može još uvijek doživjeti svoju korekturu. A kako tek stoji s tim impresijama u pismima, koja nisu ni trgovačke ni pravne naravi? (Krleža 2015: 5)

Ovime sam člankom nastojala osvijetliti „impresije" Joze Ivakića u pismima, razglednicama i dopisnicama koje je u prvim desetljećima dvadesetoga stoljeća odašiljao svojim kolegama iz književnog i kulturnog kruga. Jesu li,

[12] Matica hrvatska – izvanredno izdanje, Zagreb, str. 230–233.

dakle, Ivakićeva razmišljanja u navedenoj korespondenciji rezultat trenutačnih stanja ili je pak riječ o stavovima trajnije prirode, koji – Krležinim riječima – ne podliježu „korekturi"? Jednoznačnog odgovora čini se nema. No to možda i nije važno. Ono što jest važno, ili barem daleko važnije, je da nam izvorno gradivo kao što je ova sačuvana korespondencija pruža autentičan uvid u pojedina razdoblja i događaje iz Ivakićeva književnog i društvenog djelovanja i time pridonosi stvaranju jasnije, potpunije a time i znanstveno utemeljenije predodžbe o ovom svestranome hrvatskom prosvjetnom, pedagoškom i kulturnom djelatniku.

LITERATURA

Bilić, Anica. 2008. *Književni i kazališni rad Joze Ivakića. Monografija*. Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, Centar za znanstveni rad u Vinkovcima. Zagreb – Vinkovci.

Bogner-Šaban, Antonija. 1982. „Joza Ivakić i osječko kazalište". *Kronika*, god. VIII., br. 22–23–24, str. 47–60.

Hećimović, Branko. 1976. *13 hrvatskih dramatičara*. Znanje. Zagreb.

Ivakić, Joza. 1980. *Izabrana djela*. Pet stoljeća hrvatske književnosti. Knjiga 68. Nakladni zavod Matice hrvatske. Zagreb.

Karpatský, Dušan. 2010. „Hudec, Jan". *Hrvatska književna enciklopedija*. Leksikografski zavod Miroslav Krleža. Zagreb, str. 129.

Krleža, Miroslav. 2015. *Bela, dijete drago. Pisma*. Priredio i protumačio Vlaho Bogišić. Naklada Ljevak. Zagreb.

Maštrović, Tihomil. 1998. „Begovićev prinos hrvatskom političkom kazalištu". *Recepcija Milana Begovića. Zbornik radova s međunarodnoga znanstvenog skupa povodom 120. obljetnice rođenja Milana Begovića, Zagreb – Zadar, 5. – 8. prosinca 1996*. Hrvatski studiji – Zavod za povijest hrvatske književnosti HAZU – Hrvatsko filološko društvo. Zagreb – Zadar, str. 129–152.

Senker, Boris. 2016. „Glasna publika". *Dani Hvarskoga kazališta: Građa i rasprave o hrvatskoj književnosti i kazalištu*, 42/1, str. 55–91.

Vaupotić, Miroslav. 1980. „Joza Ivakić." U: Ivakić, Joza. *Izabrana djela*. Pet stoljeća hrvatske književnosti. Nakladni zavod Matice hrvatske. Zagreb, str. 589–606.

Žeželj, Mirko. 1980. *Pijanac života. Životopis Milana Begovića*. Znanje. Zagreb.

ARHIVSKI IZVORI

Arhivski fond Društva hrvatskih književnika. Arhiv Odsjeka za povijest hrvatske književnosti HAZU, Zagreb. Signatura: HR-AHAZU-KN-1.

Književna ostavština Milana Begovića. Arhiv Odsjeka za povijest hrvatske književnosti HAZU, Zagreb. Signatura: HR-AHAZU-KN-16.

Književna ostavština Julija Benešića. Arhiv Odsjeka za povijest hrvatske književnosti HAZU, Zagreb. Signatura: HR-AHAZU-KN-18.

Književna ostavština Dragutina Prohaske. Arhiv Odsjeka za povijest hrvatske književnosti HAZU, Zagreb. Signatura: HR-AHAZU-KN-179.

Književna ostavština Ise Velikanovića. Arhiv Odsjeka za povijest hrvatske književnosti HAZU, Zagreb. Signatura: HR-AHAZU-KN-218.

Književna ostavština Branka Vodnika. Arhiv Odsjeka za povijest hrvatske književnosti HAZU, Zagreb. Signatura: HR-AHAZU-KN-225.

„I WILL WRITE THE WAY I THINK IS GOOD, EVEN THOUGH IT MIGHT BE WRONG ACCORDING TO OUR AESTHETIC THEORISTS' OPINION...". JOZA IVAKIĆ'S CORRESPONDENCE IN THE ARCHIVES OF THE ACADEMY'S DIVISION OF THE HISTORY OF CROATIAN LITERATURE

„Letters may be, as well as not be a man's testimony. Because, a man writes letters in the same way that he writes poems. Even in the case that he published something signed by his own hand, it does not mean that is some kind of a final condemnation of himself or anyone else, if it is a temporary impression that can subsequently still be corrected. And think then about those impressions in letters, which are neither trading nor legal in nature?" With these Miroslav Krleža's words from 1916 in mind, this paper will attempt to shed light upon Joza Ivakić's „impressions" in letters, picture postcards and postal cards which he was sending to his colleague writers and literary historians Branko Vodnik, Julije Benešić, Milan Begović, Dragutin Prohaska and Iso Velikanović during the first half of the twentieth century. The mentioned correspondence is kept at their literary bequests in the archives of the Division of the history of Croatian literature at the

Institute of the history of Croatian literature, theatre and music of the Croatian Academy of Sciences and Arts in Zagreb. Apart from the letters sent to distinguished representatives of Croatian literary and cultural life, in the archival fond of the Croatian Writers' Association, also kept in the archives of the Division of the history of Croatian literature, there are two official letters sent to Ivakić by the Association and Ivakić's response. So, are Ivakić's „impressions“ in the above-mentioned correspondence the result of momentary states or they reflect viewpoints more constant in nature, which – in Krleža's words – are not subject to „correction“? We will try to provide an answer to this question by analyzing its content and contextualization in a wider frame of Ivakić's biography, but also socio-cultural events of the period.

Key words: Croatian literature; Joza Ivakić; literary bequests; literary work; correspondence

KORESPONDENCIJA JOZE IVAKIĆA S BRANKOM VODNIKOM

Književna ostavština Branka Vodnika. Arhiv Odsjeka za povijest hrvatske književnosti HAZU, Zagreb. Signatura: HR-AHAZU-KN-225.

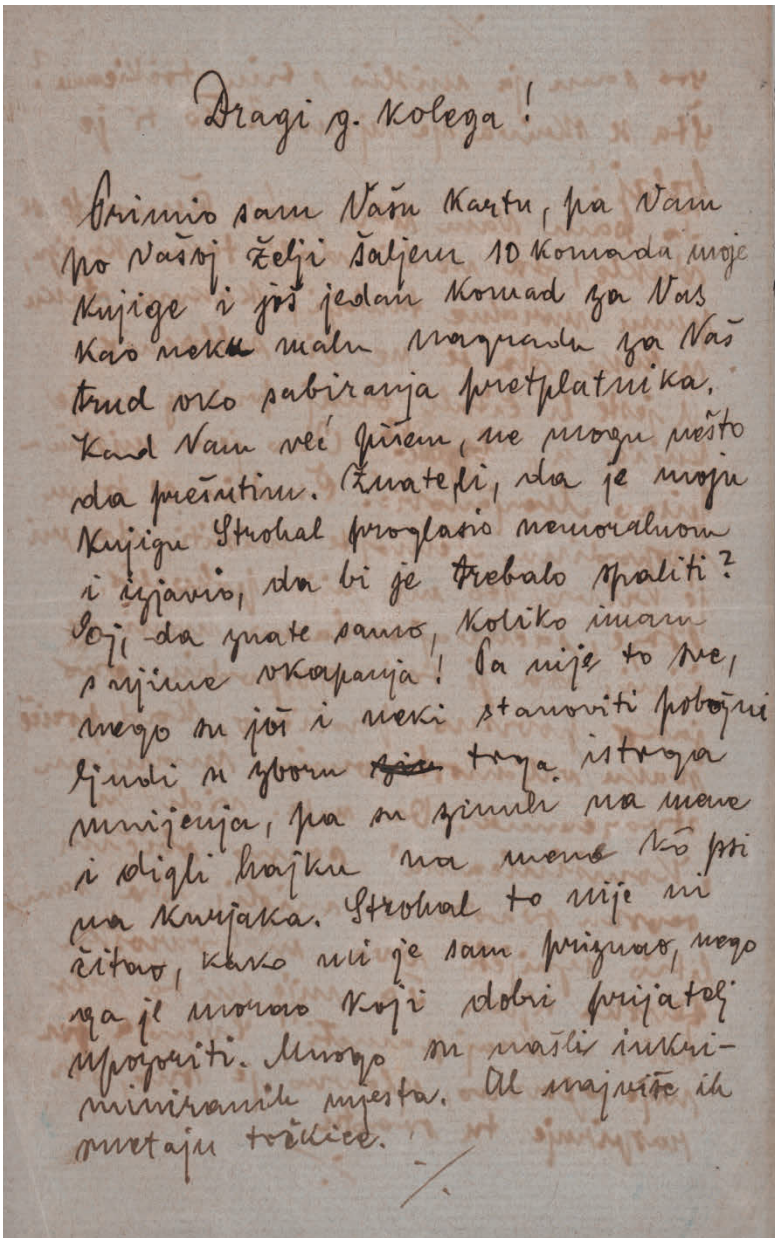

Dragi g. kolega!

Primio sam Vašu kartu, pa Vam po Vašoj želji šaljem 10 komada moje knjige i još jedan komad za Vas kao neku malu nagradu za Vaš trud oko sabiranja pretplatnika. Kad Vam već pišem, ne mogu nešto da prešutim. Znate li, da je moju knjigu Strohal proglasio nemoralnom i izjavio, da bi je trebalo spaliti? Oj, da znate samo, koliko imam s njime okapanja! Pa nije to sve, nego su još i neki stanoviti pobožni ljudi u zboru ~~[illegible]~~ toga istoga mnijenja, pa su zinuli na mene i digli hajku na mene kô psi na kurjaka. Strohal to nije ni čitao, kako mi je sam priznao, nego ga je morao koji dobri prijatelj upozoriti. Mnogo su našli inkriminiranih mjesta. Al najviše ih smetaju točkice.

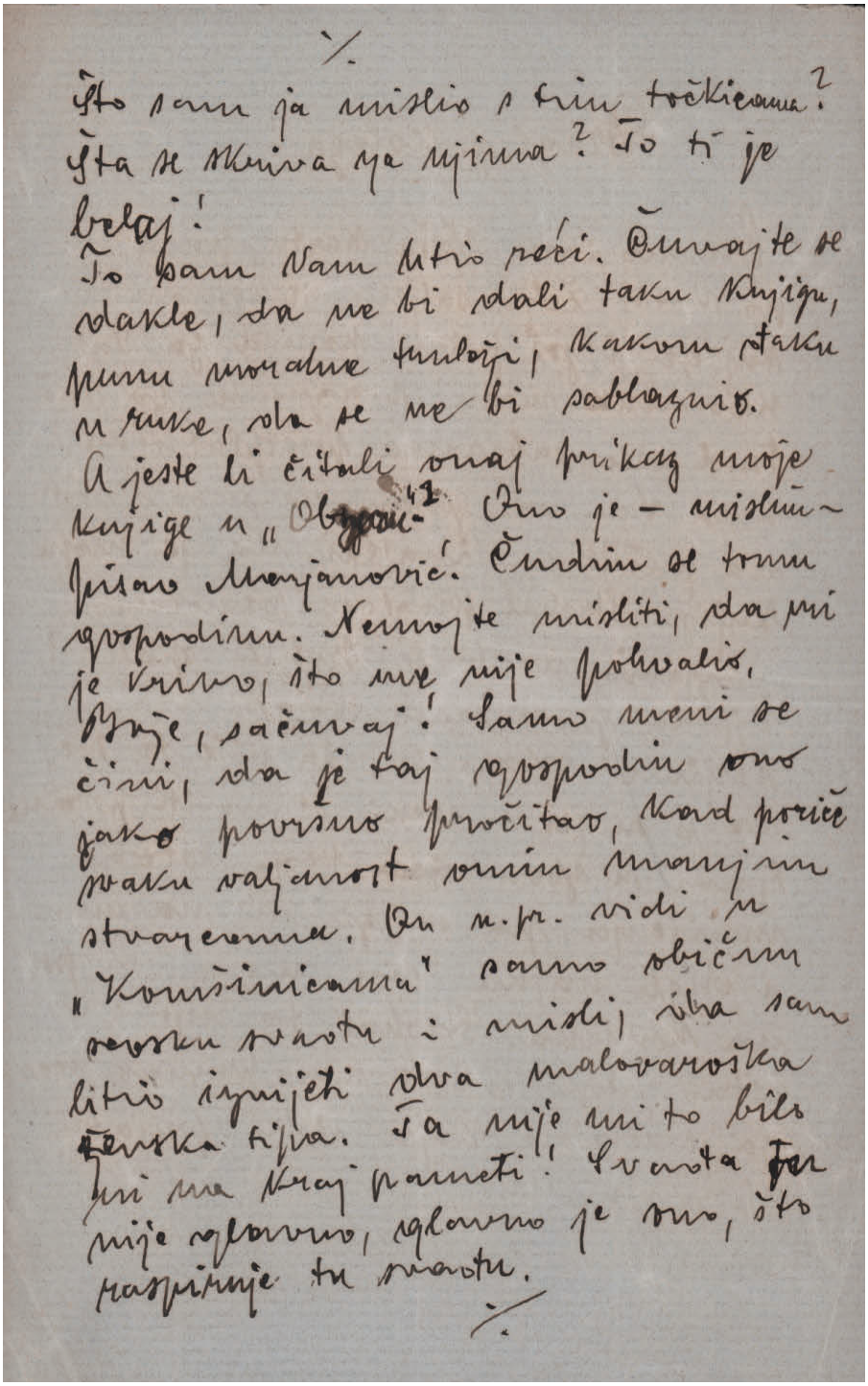

./.

Što sam ja mislio s tim točkicama? Šta se skriva ga njima? To ti je belaj!

To sam Vam htio reći. Čuvajte se dakle, da ne bi dali taku knjigu, punu moralne truleži, kakom taku u ruke, da se ne bi sablaznio.

A jeste li čitali onaj prikaz moje knjige u „Obzoru"[1]. Ono je – mislim – pisao Marjanović. Čudim se tomu gospodinu. Nemojte misliti, da mi je krivo, što me nije pohvalio. Boje, sačuvaj! Samo meni se čini, da je taj gospodin ono jako površno pročitao, kad poriče svaku valjanost onim manjim stvarcama. On n.pr. vidi u „Komšinicama" samo običnu seosku svadu i misli, da sam litio izvijeti dva malovaroška ženska tipa. Ta nije mi to bilo ni na kraj pameti! Svada ta nije glavno, glavno je ono, što raspiruje tu svadu.

./.

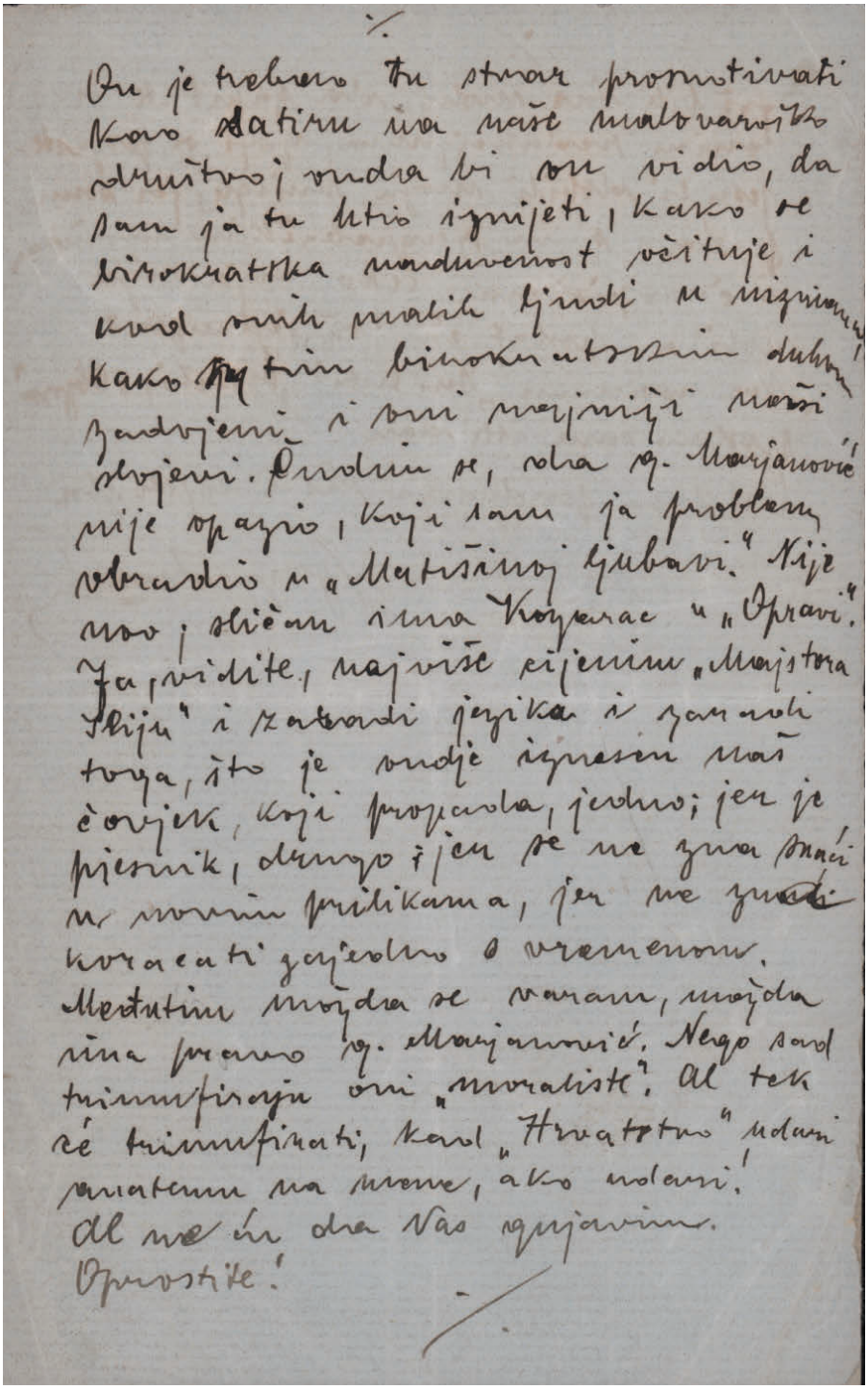

./.

On je trebao tu stvar prosnotivati
kao satiru na naše malovaroško
društvo; onda bi on vidio, da
sam ja tu htio iznijeti, kako se
birokratska naduvenost očituje i
kod onih malih ljudi u nizinama,
kako ~~sy~~ tim birokratskim duhom
zadojeni i oni najniži naši
slojevi. Čudim se, da g. Marjanović
nije opazio, koji sam ja problem
obradio u „Matišinoj ljubavi." Nije
novo; sličan ima Kozarac u „Opravi".
Ja, vidite, najviše cijenim „Majstora
Sliju" i zaradi jezika i zaradi
toga, što je ondje iznesen naš
čovjek, koji propada, jedno; jer je
pjesnik, drugo; jer se ne zna snaći
u novim prilikama, jer ne znaći
koracati zajedno s vremenom.
Međutim možda se varam, možda
ima pravo g. Marjanović. Nego sad
triumfiraju oni „moraliste". Al tek
će triumfirati, kad „Hrvatstvo" udari
anatemu na mene, ako udari!
Al ne ću da Vas gujavim.
Oprostite!

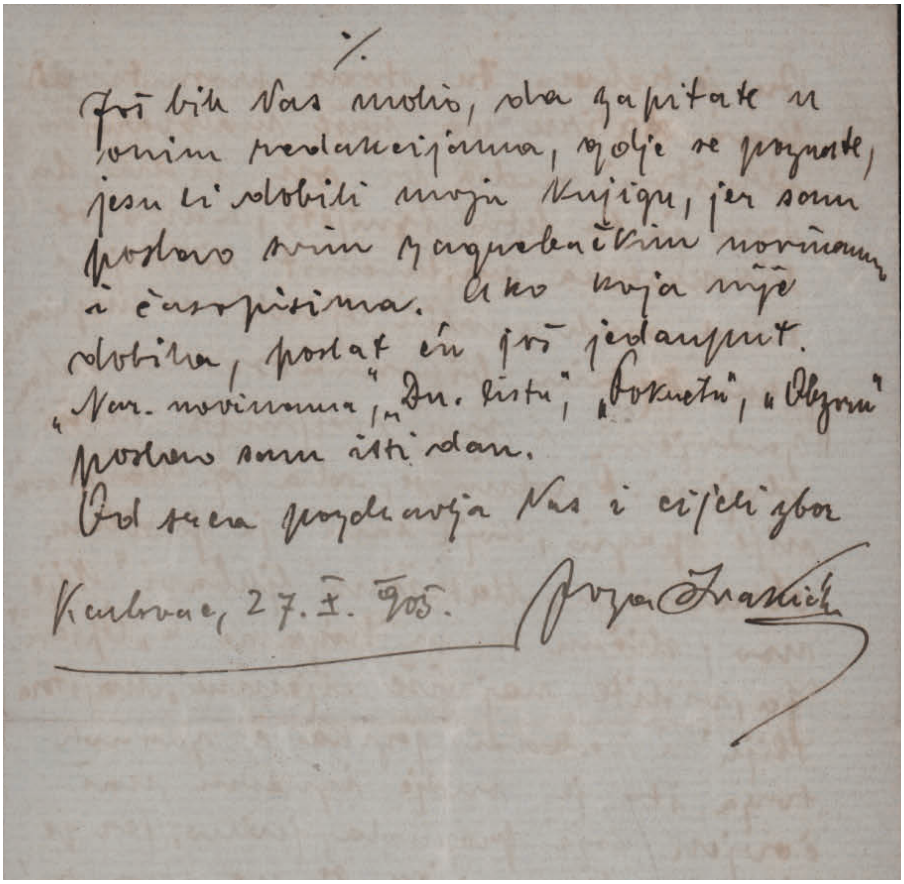

./.

Još bih Vas molio, da zapitate u onim redakcijama, gdje se poznate, jesu li dobili moju knjigu, jer sam poslao svim zagrebačkim novinama i časopisima. Ako koja nije dobila, poslat ću još jedanput. „Nar. novinama", „Dn. listu", „Pokretu", „Obzoru" poslao sam isti dan.

Od srca pozdravlja Vas i cijeli zbor

Karlovac, 27. X. 905.

Joza Ivakić

MAGYAR KIRÁLYI POSTA
ZÁRT-LEVELEZŐ-LAP
KR. UG. POŠTA
ZATVORENA DOPISNICA
Czim
Naslov
Gospodin
prof. Dr. Branko Drechsler
Zagreb.
Ilički trg, br. 2.
KARLOVAC
906 DEC. 13 - N 6

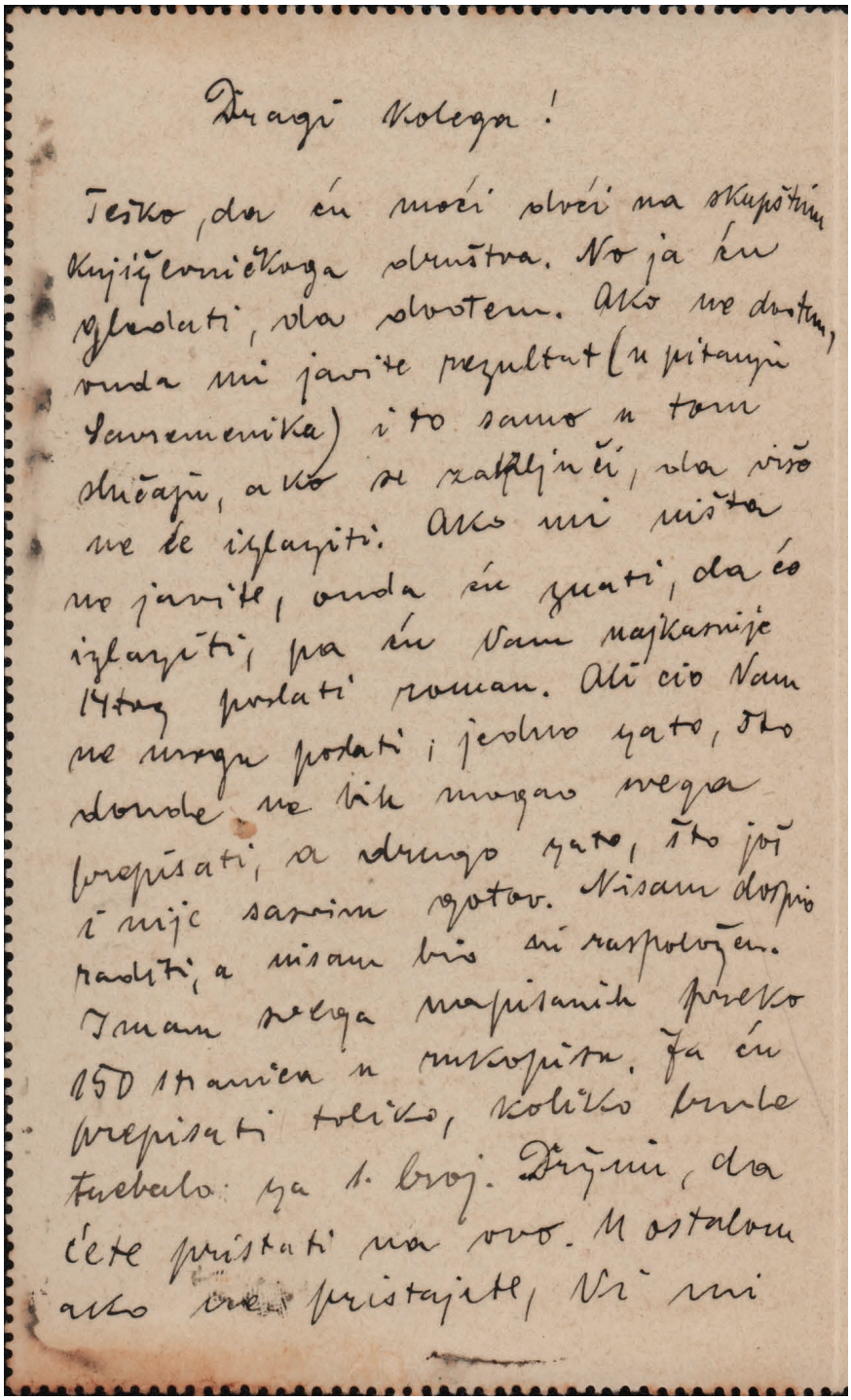

Dragi kolega!

Teško, da ću moći doći na skupštinu
književničkoga društva. No ja ću
gledati, da dodem. Ako ne dodem,
onda mi javite rezultat (u pitanju
Savremenika) i to samo u tom
slučaju, ako se zaključi, da više
ne će izlaziti. Ako mi ništa
ne javite, onda ću znati, da će
izlaziti, pa ću Vam najkasnije
14tog poslati roman. Ali cio Vam
ne mogu poslati i jedno zato, što
donde ne bih mogao svega
prepisati, a drugo zato, što još
i nije sasvim gotov. Nisam dospio
raditi, a nisam bio ni raspoložen.
Imam svega napisanih preko
150 stranica u rukopisu. Ja ću
prepisati toliko, koliko bude
trebalo za 1. broj. Držim, da
ćete pristati na ovo. U ostalom
ako ne pristajete, Vi mi

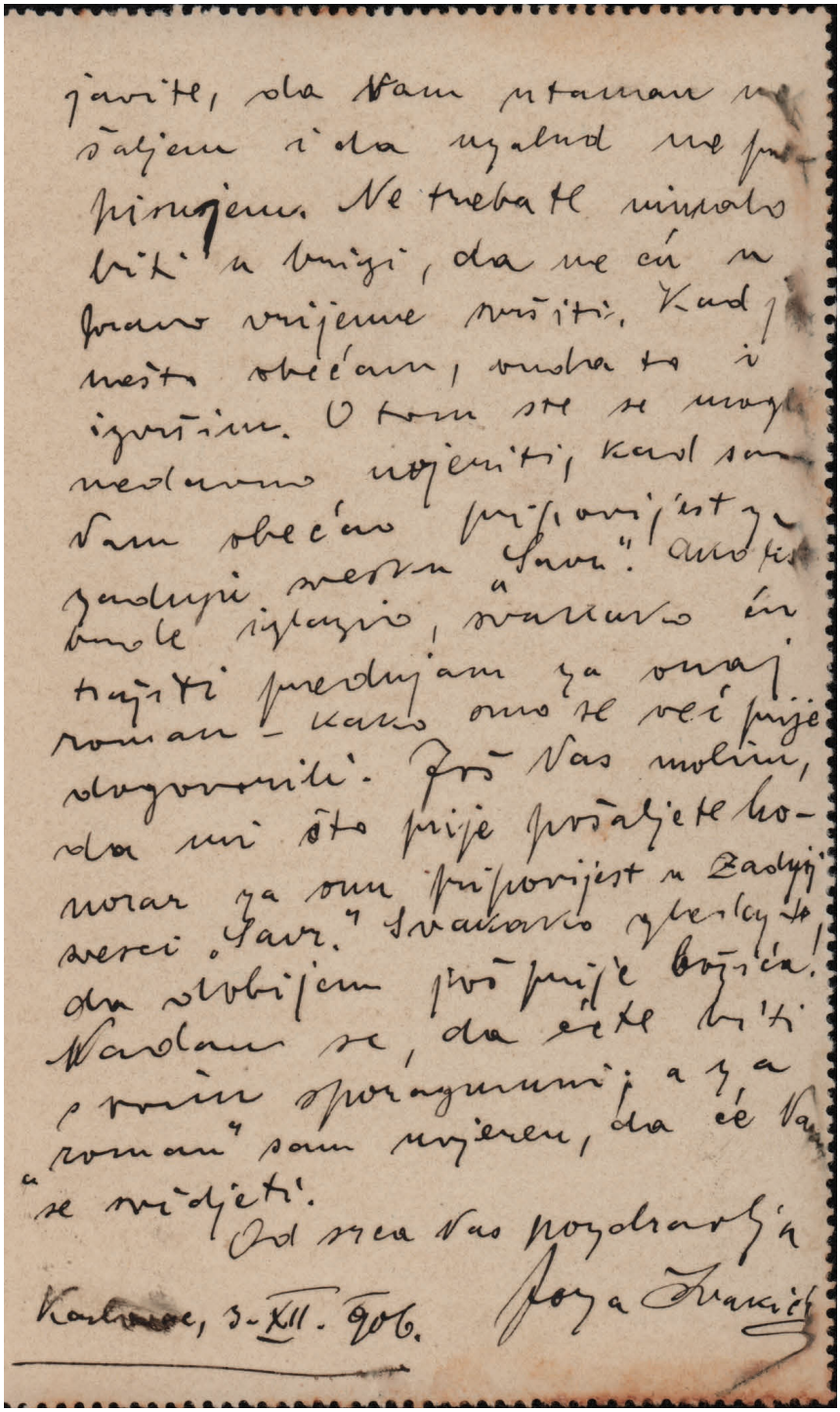

javite, da Vam utaman ne
šaljem i da uzalud ne pri-
pisujem. Ne trebate nimalo
biti u brigi, da ne ću u
pravo vrijeme svršiti. Kad ja
nešto obećam, onda to i
izvršim. O tom ste se mogli
nedavno uvjeriti, kad sam
Vam obećao pripovijest za
zadnju svesku „Savr". Ako ste
bude iglazio, svakako ću
tražiti predujam za onaj
roman – kako smo se već prije
dogovorili. Još Vas molim,
da mi što prije pošaljete ho-
norar za onu pripovijest u Zadnjoj
sveski „Savr." Svakako gledajte,
da dobijem još prije božića!
Nadam se, da ćete biti
s svim sporagmuni; a za
„roman" sam uvjeren, da će Vam
se svidjeti.

Od srca Vas pozdravlja

Karlovac, 3-XII-906. Joza Ivakić

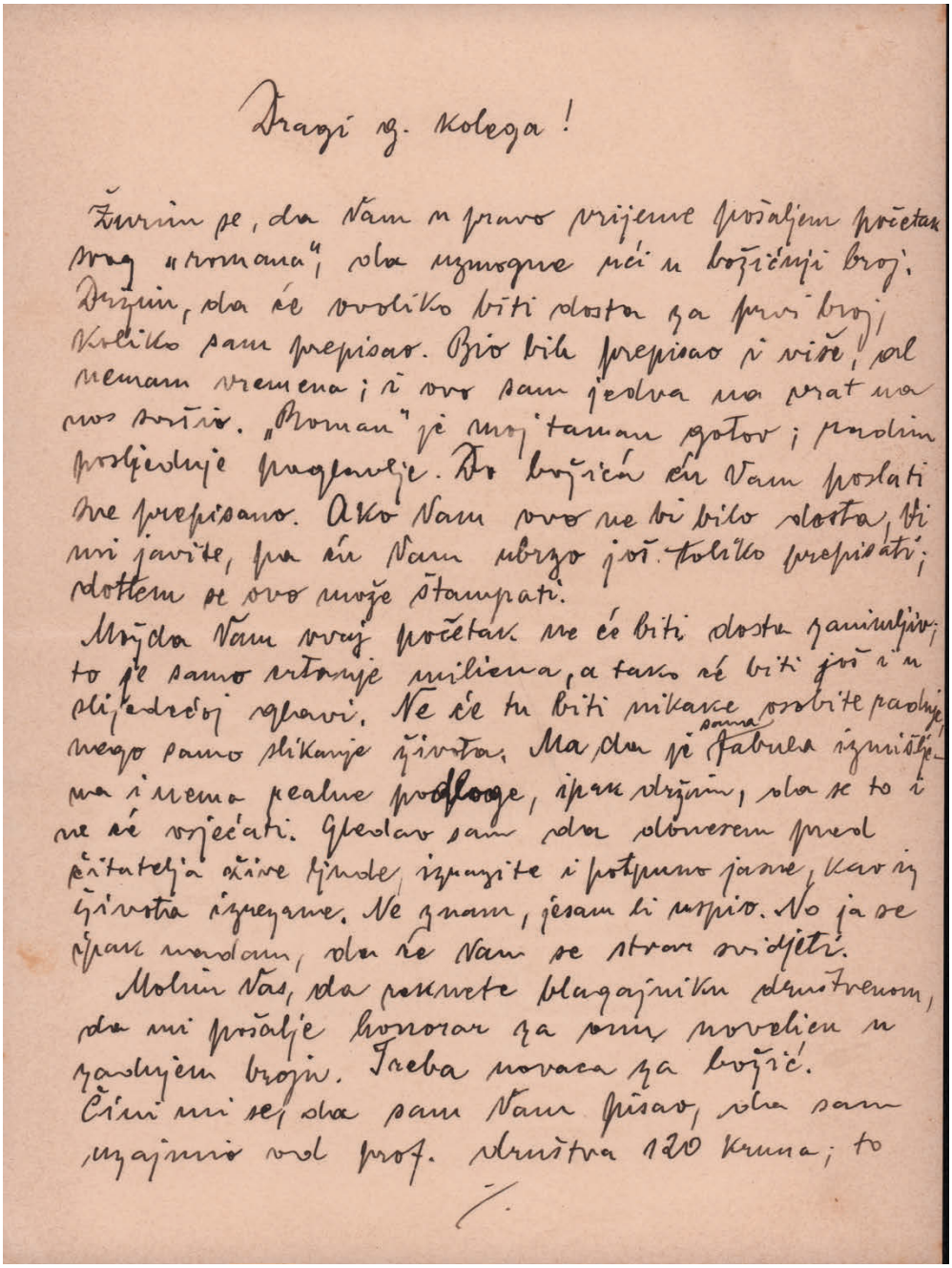

Dragi g. kolega!

Žurim se, da Vam u pravo vrijeme pošaljem početak svog „romana", da uzmogne ući u božićnji broj. Držim, da će ovoliko biti dosta za prvi broj, koliko sam prepisao. Bio bih prepisao i više, al nemam vremena; i ovo sam jedva na vrat na nos svršio. „Roman" je moj taman gotov; radim posljednje paglavlje. Do božića ću Vam poslati sve prepisano. Ako Vam ovo ne bi bilo dosta, Vi mi javite, pa ću Vam ubrzo još toliko prepisati; dotlem se ovo može štampati.

Možda Vam ovaj početak ne će biti dosta zanimljiv; to je samo crtanje miljena, a tako će biti još i u slijedećoj glavi. Ne će tu biti nikake osobite radnje, nego samo slikanje života. Ma da je sama fabula izmišljena i nema realne podloge, ipak držim, da se to i ne će osjećati. Gledao sam da donesem pred čitatelja žive ljude, izrazite i potpuno jasne, kao iz života izrezane. Ne znam, jesam li uspio. No ja se ipak nadam, da će Vam se stvar svidjeti.

Molim Vas, da reknete blagajniku društvenom, da mi pošalje honorar za onu novelicu u zadnjem broju. Treba novaca za božić.

Čini mi se, da sam Vam pisao, da sam uzajmio od prof. društva 120 kruna; to

./.

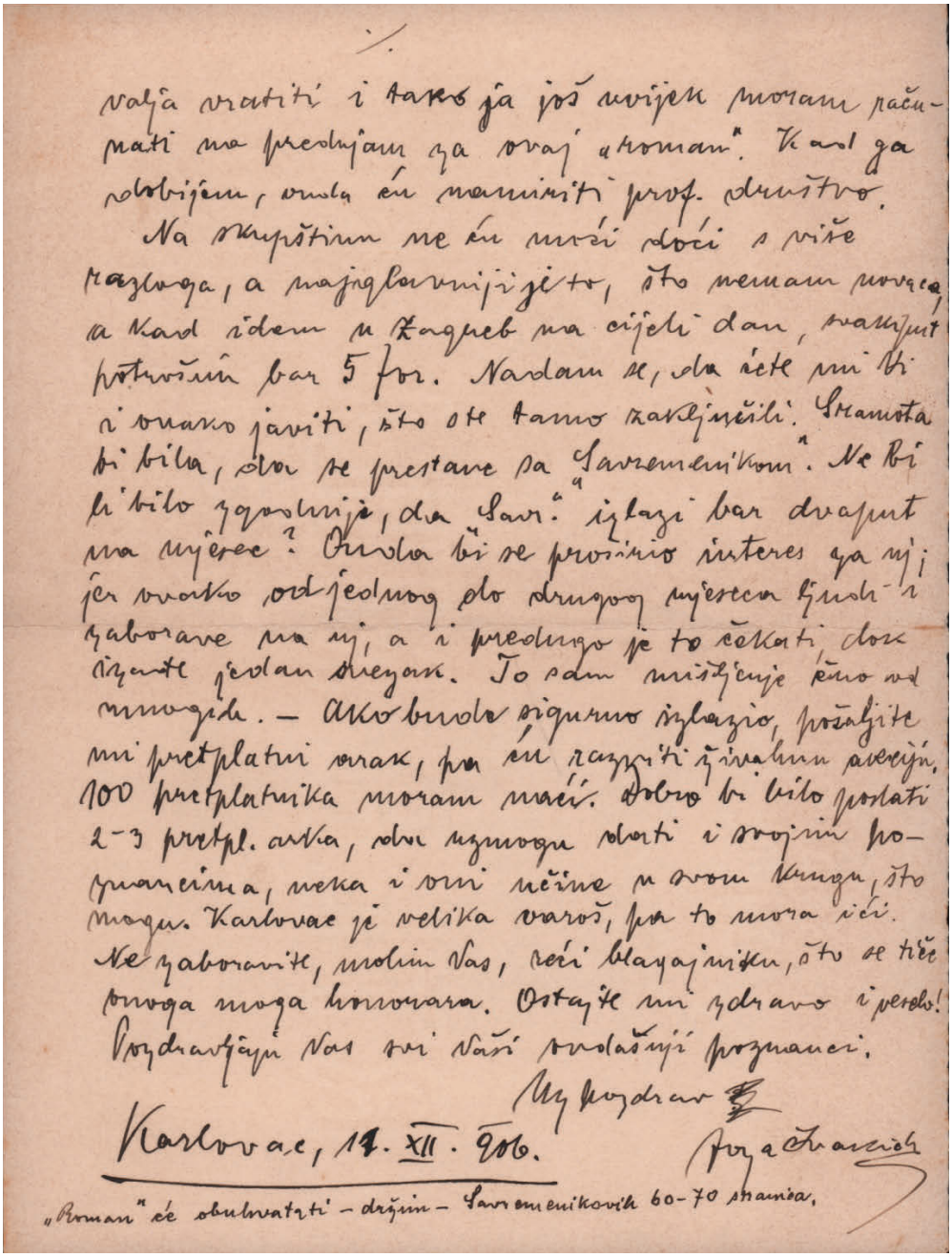

./.

valja vratiti i tako ja još uvijek moram računati na predujam za ovaj „roman". Kad ga dobijem, onda ću namiriti prof. društvo.

Na skupštinu ne ću moći doći s više razloga, a najglavniji je to, što nemam novaca, a kad idem u Zagreb na cijeli dan, svakiput potrošim bar 5 for. Nadam se, da ćete mi bi i ovako javiti, što ste tamo zaključili. Sramota bi bila, da se prestane sa „Savremenikom". Ne bi li bilo zgodnije, da „Savr." izlazi bar dvaput na mjesec? Onda bi se proširio interes za nj; jer ovako od jednog do drugog mjeseca ljudi i zaborave na nj, a i predugo je to čekati, dok izađe jedan svezak. To sam mišljenje čuo od mnogih. — Ako bude sigurno izlazio, pošaljite mi pretplatni arak, pa ću razviti živahnu akciju. 100 pretplatnika moram naći. Dobro bi bilo poslati 2-3 pretpl. arka, da uzmogu dati i svojim poznancima, neka i oni učine u svom krugu, što mogu. Karlovac je velika varoš, pa to mora ići. Ne zaboravite, molim Vas, reći blagajniku, što se tiče onoga moga honorara. Ostajte mi zdravo i veselo! Pozdravljaju Vas svi Vaši ovdašnji poznanci.

Uz pozdrav

Karlovac, 11. XII. 906.

Jozef Čarnecki

„Roman" će obuhvatati – držim – Savremenikovih 60-70 stranica.

Vinkovci, 1. XI. 1910.

Dragi g. Kolega!

Najprije ovo. Ivan Kozarac proživljuje svoje posleduje dane. Njemu je sve gore. A u kući je sirotinja. Mati udovica jedva imade toliko, da kraj s krajem sastavi. A njemu bi trebalo, da bar sada ne bude ničega željan. Nopće ne treba da dalje o tom raspredam. Nego Vi svakako nastojte izraditi, da mu „Matica" ili „Društvo" pošalju potporu „bar od 200 kruna, i to odmah.

Onda kad umre, treba mu samo za ukop. Adresa: I. K., Književnik, Vinkovci – Krnjaš.

On još uvijek smišlja, zanosi se nadama, mislima, budućnošću.

–/.

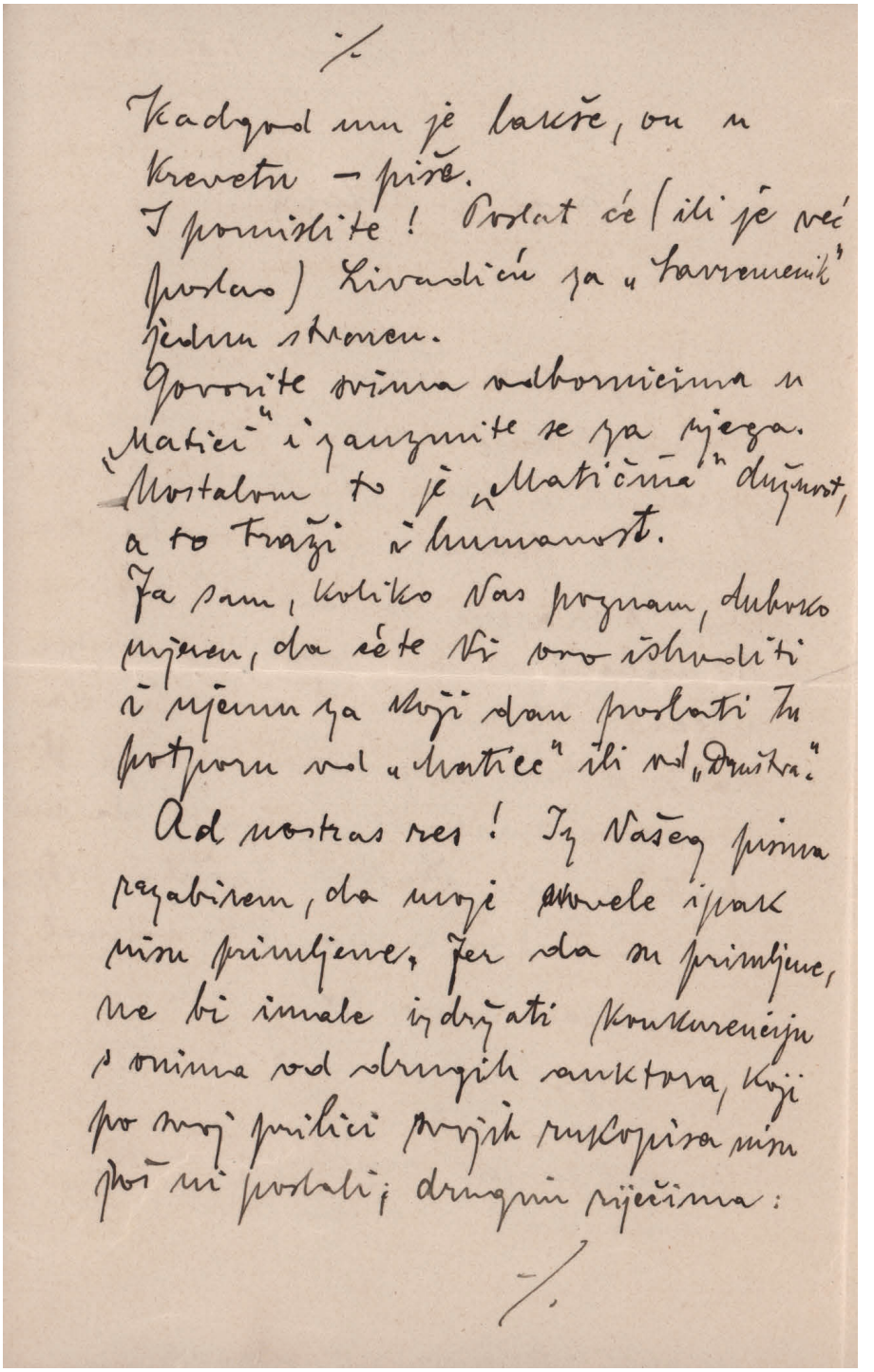

./.

Kadgod mu je lakše, on u krevetu – piše.
I pomislite! Poslat će (ili je već poslao) Livadiću za „Savremenik" jednu stranu.
Govorite svima odbornicima u „Matici" i zauzmite se za njega. Mostalom to je „Matična" dužnost, a to traži i humanost.
Ja sam, koliko Vas poznam, duboko mjeren, da ćete Vi ono ishoditi i njemu za koji dan poslati tu potporu od „Matice" ili od „Društva".
Ad nostras res! Iz Vašeg pisma razabirem, da moje novele ipak nisu primljene. Jer da su primljene, ne bi imale izdržati konkurenciju s onima od drugih auktora, koji po svoj prilici svojih rukopisa nisu još ni poslali; drugim riječima:

./.

./.

s njima bi se dogodilo isto, što i
s Lisičarovima, koje će biti štampane,
ma da su sve već drugdje bile štam-
pane, a bit će štampane zato, jer su ~~štampane~~ primljene.
Nostalom kako je, tako je! To je
meni trebalo davno prije kazati.
To je posve novo stajalište i novi
principi, koji Vas vode. Vi ste mi
sami kazali, da je dosta, da bude
pol knjige novih stvari. A ja sam
to učinio. Od štampanih dajem
Vama na volju, da birate između
njih, koje hoćete. Napravite knjigu
samo od 10 araka — i stvar je
gotova. Sami ste rekli, da manja
knjiga prije dođe na red.
Ako nikako drugačije ne može biti,
onda molim, da mi se vrate svi
rukopisi osim „Nesvršenog romana",
koji će iznositi 5 štampanih araka,
a za ostalih 5 ja bih poslao još
novih stvari, kad bi mi se zajamčilo

./.

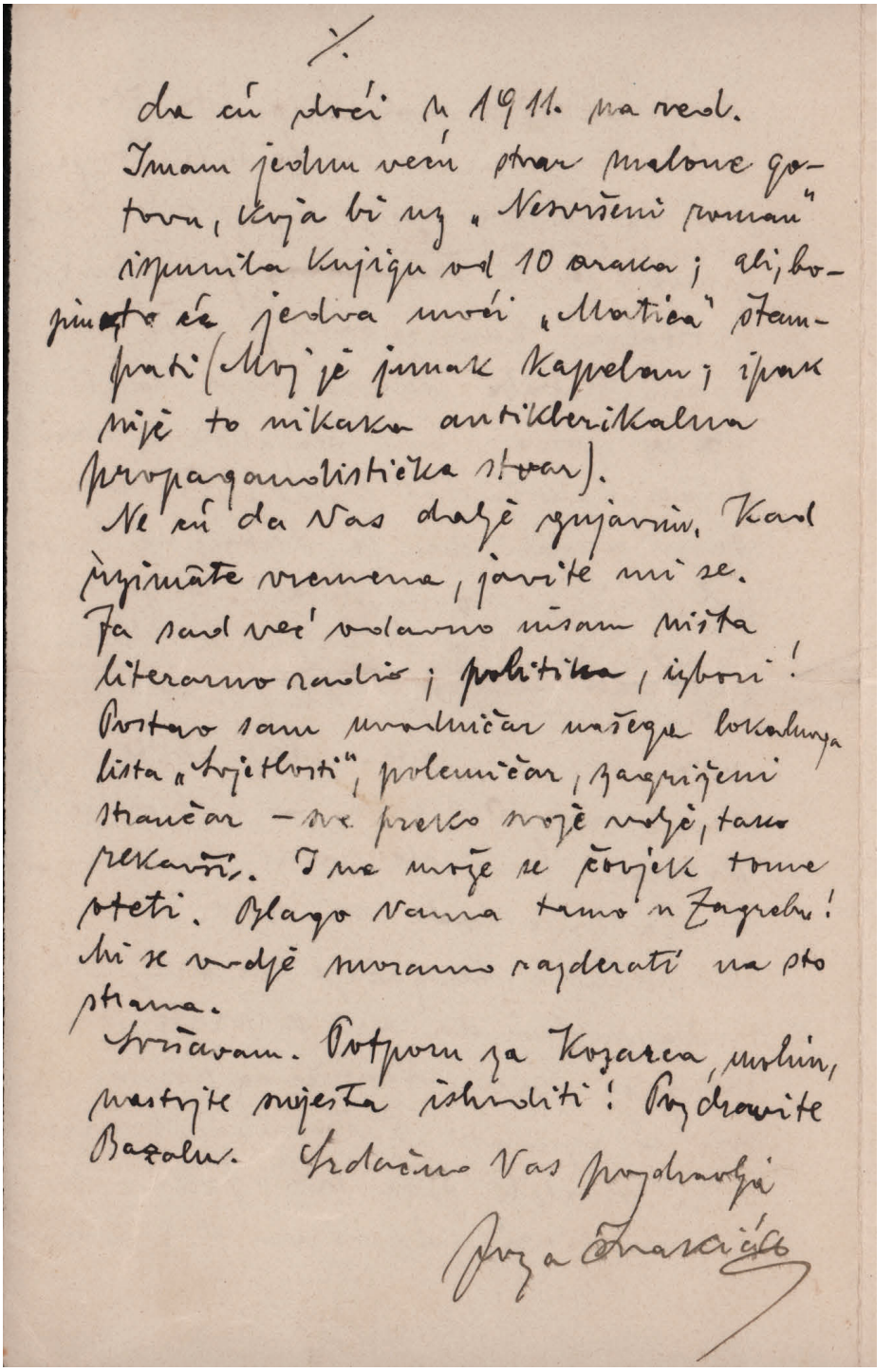

./.

da ću doći u 1911. na red.
Imam jednu veću stvar malone gotovu, koja bi uz „Nesvršeni roman" ispunila knjigu od 10 araka; ali, bojim, to će jedva moći „Matica" štampati (Moj je junak kapelan; ipak nije to nikaka antiklerikalna propagandistička stvar).
Ne ću da Vas dalje gnjavim. Kad izimate vremena, javite mi se.
Ja sad već odavno nisam ništa literarno radio; politika, izbori! Postao sam uvodničar našega lokalnoga lista „Svjetlosti", polemičar, zagriženi strančar – sve preko svoje volje, tako rekavši. I ne može se čovjek tome oteti. Blago Vama tamo u Zagrebu! Mi se ovdje moramo razderati na sto strana.
Svršavam. Potporu za Kozarca, molim, nastojte sujesta ishoditi! Pozdravite Bazalu. Srdačno Vas pozdravlja

Joza Ivakić

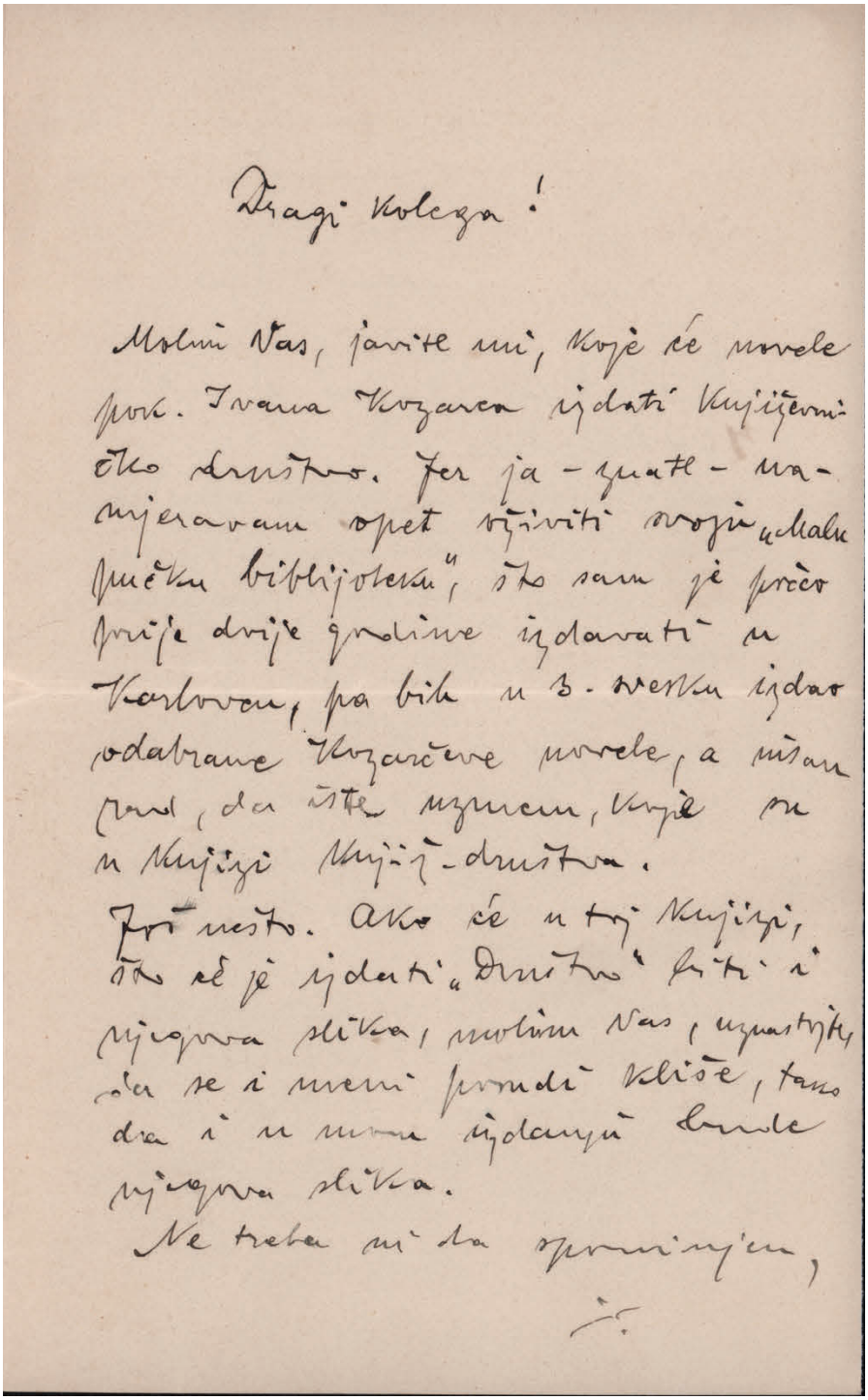

Dragi kolega!

Molim Vas, javite mi, koje će novele pok. Ivana Kozarca izdati Književničko društvo. Jer ja – znate – namjeravam opet oživiti svoju „Malu pučku biblijoteku", što sam je počeo prije dvije godine izdavati u Karlovcu, pa bih u 3. svesku izdao odabrane Kozarčeve novele, a nisam rad, da iste uzmem, koje su u knjizi Knjiž. društva.

Još nešto. Ako će u toj knjizi, što će je izdati „Društvo" biti i njegova slika, molim Vas, uznastojte, da se i meni posudi kliše, tako da i u mom izdanju bude njegova slika.

Ne treba mi da spominjem,

i.

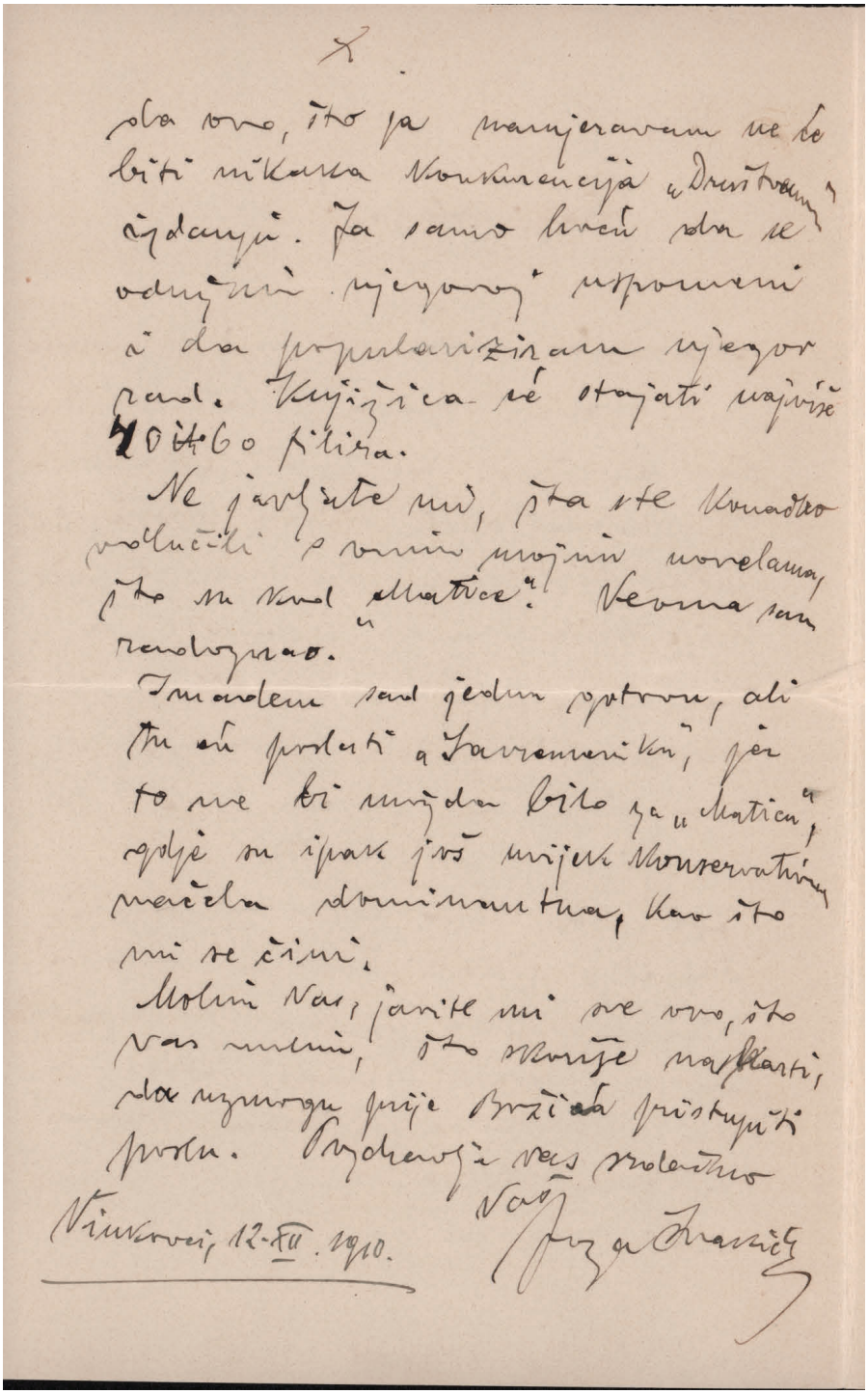

X

da ovo, što ja namjeravam ne će biti nikaka konkurencija „Društvenim" izdanju. Ja samo hoću da se odnijmi njegovoj uspomeni i da populariziram njegov rad. Knjižica će stajati najviše 40 i 60 filira.

Ne javljate mi, šta ste konačno odlučili s onim mojim novelama, što su kod „Matice". Veoma sam radoznao.

Imadem sad jednu gotovu, ali tu ću poslati „Savremeniku", jer to ne bi možda bilo za „Maticu", gdje su ipak još uvijek konservativna načela dominantna, kao što mi se čini.

Molim Vas, javite mi sve ovo, što vas molim, što skorije na karti, da uzmogu prije Božića pristupiti poslu. Pozdravlja vas srdačno

Vaš

Vinkovci, 12-XII. 1910.

Joza Šnaskić

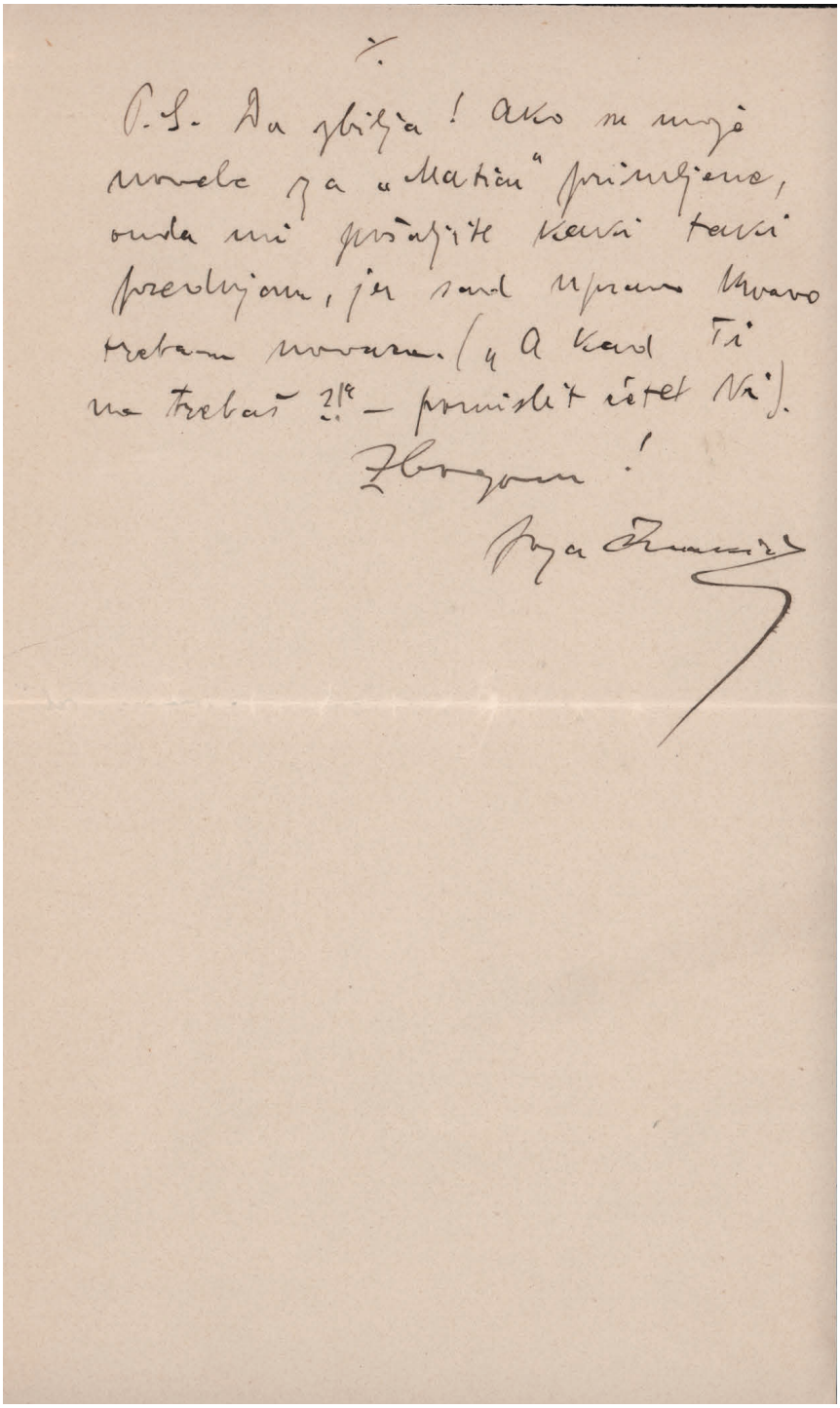

./.

P.S. Da zbilja! Ako su moje novele za „Matica" primljene, onda mi pošaljite kaki taki predujam, jer sad upravo kvavo trebam novaca. („A kad Ti na trebaš ?!" – pomislit ćetet Ni).

Zbogom!

Joza Ivakić

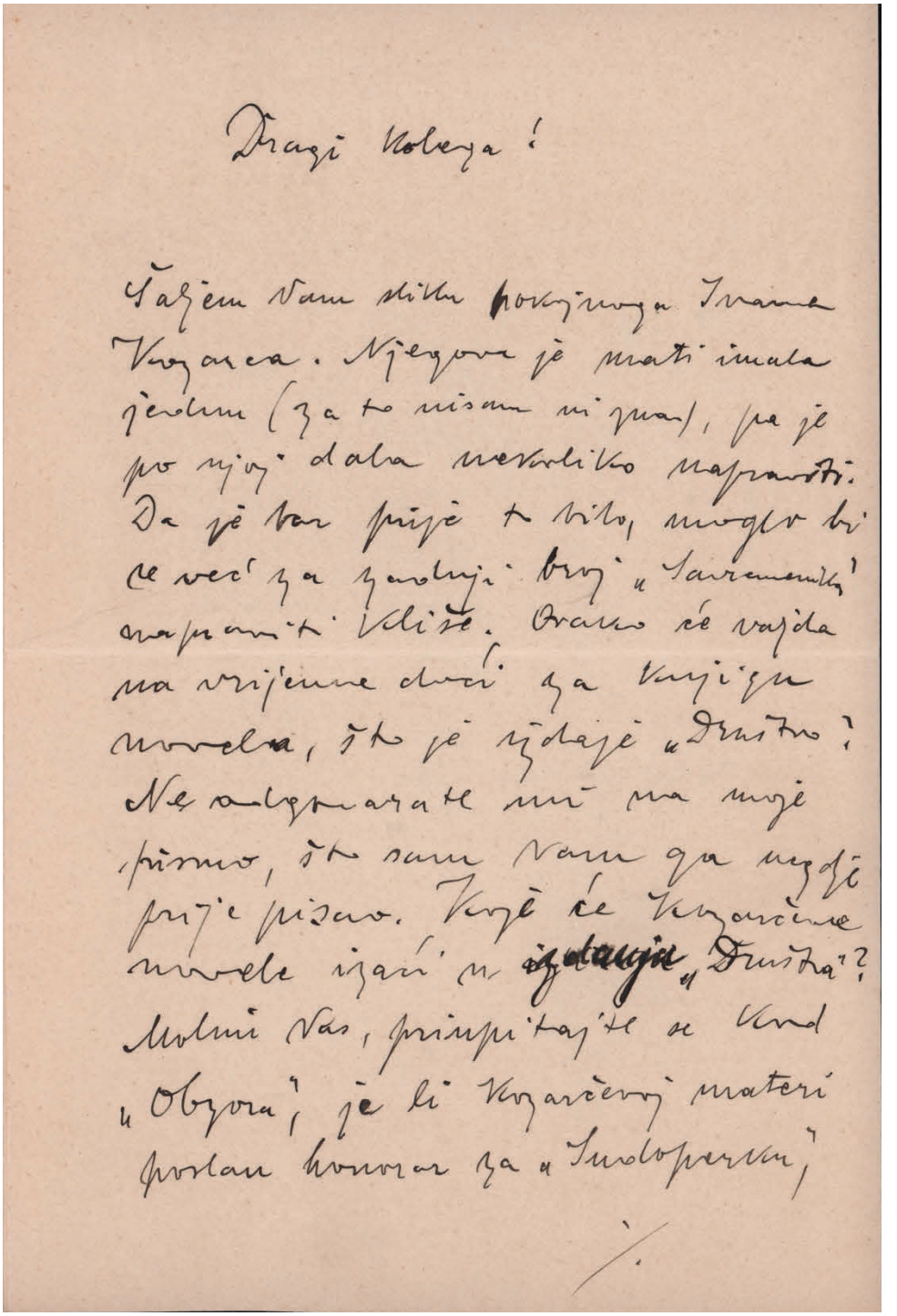

Dragi kolega!

Šaljem Vam sliku pokojnoga Ivana Kozarca. Njegova je mati imala jednu (za to nisam ni znao), pa je po njoj dala nekoliko napraviti. Da je bar prije to bilo, moglo bi se već za zadnji broj „Savremenika" napraviti kliše. Ovako će vajda na vrijeme doći za knjigu novela, što je izdaje „Društvo"? Ne odgovarate mi na moje pismo, što sam Vam ga negdje prije pisao. Koje će Kozarčeve novele izaći u izdanju „Društva"? Molim Vas, priupitajte se kod „Obzora", je li Kozarčevoj materi poslan honorar za „Sudoperku",

./.

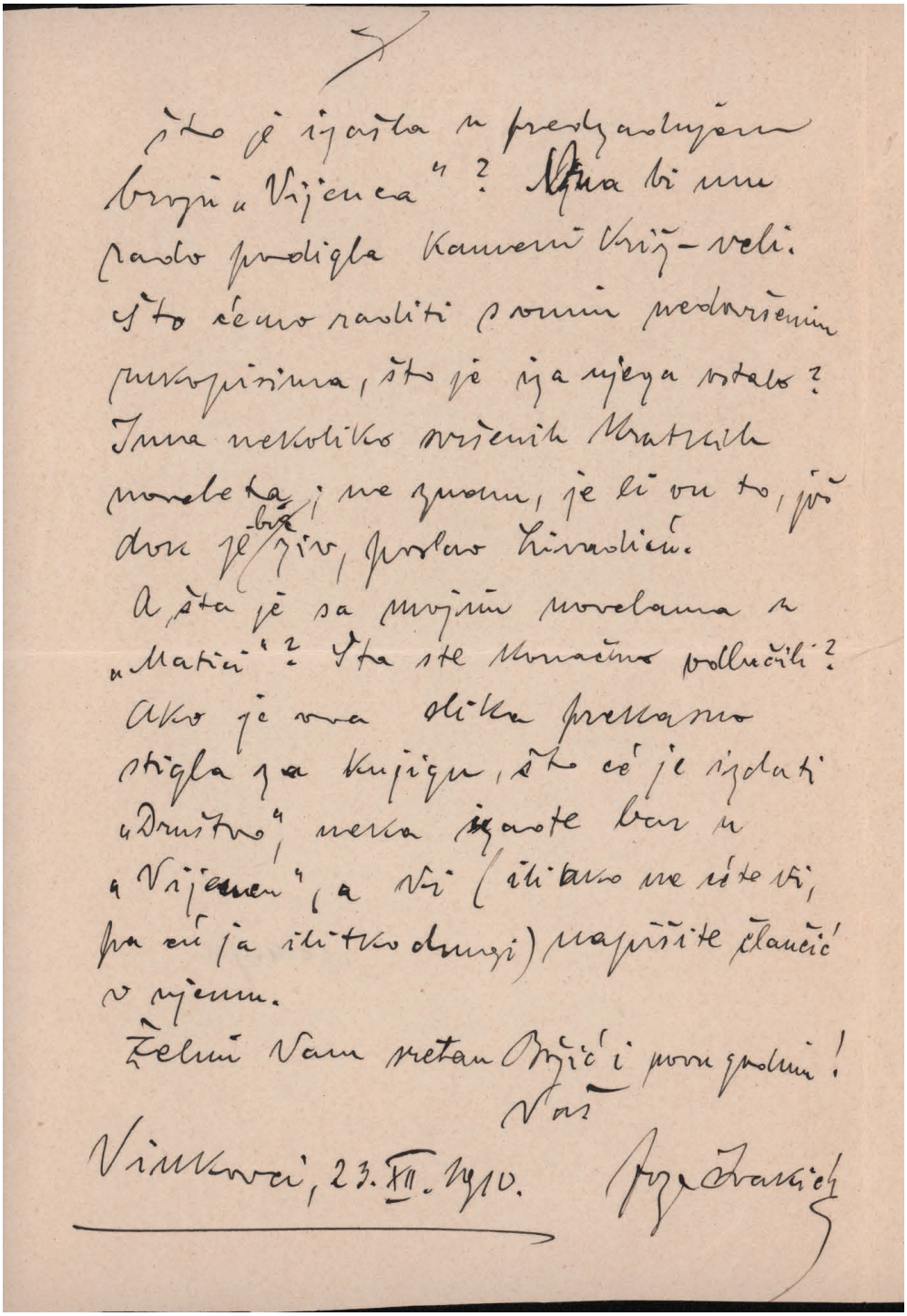

Što je izašla u predzadnjem
broju „Vijenca"? Ona bi mu
rado podigla kameni križ-veli.
Što ćemo raditi s onim nedovršenim
rukopisima, što je iza njega ostalo?
Ima nekoliko svršenih kratkih
noveleta; ne znam, je li on to, još
dok je bio živ, poslao Livadiću.
A šta je sa mojim novelama u
„Matici"? Šta ste konačno odlučili?
Ako je ona slika prekasno
stigla za knjigu, što će je izdati
„Društvo", neka izađe bar u
„Vijencu", a Vi (ili ako ne ćete Vi,
pa ću ja ili tko drugi) napišite člančić
o njemu.
Želim Vam sretan Božić i novu godinu!
Vaš
Vinkovci, 23. XII. 1910. Joza Ivakić

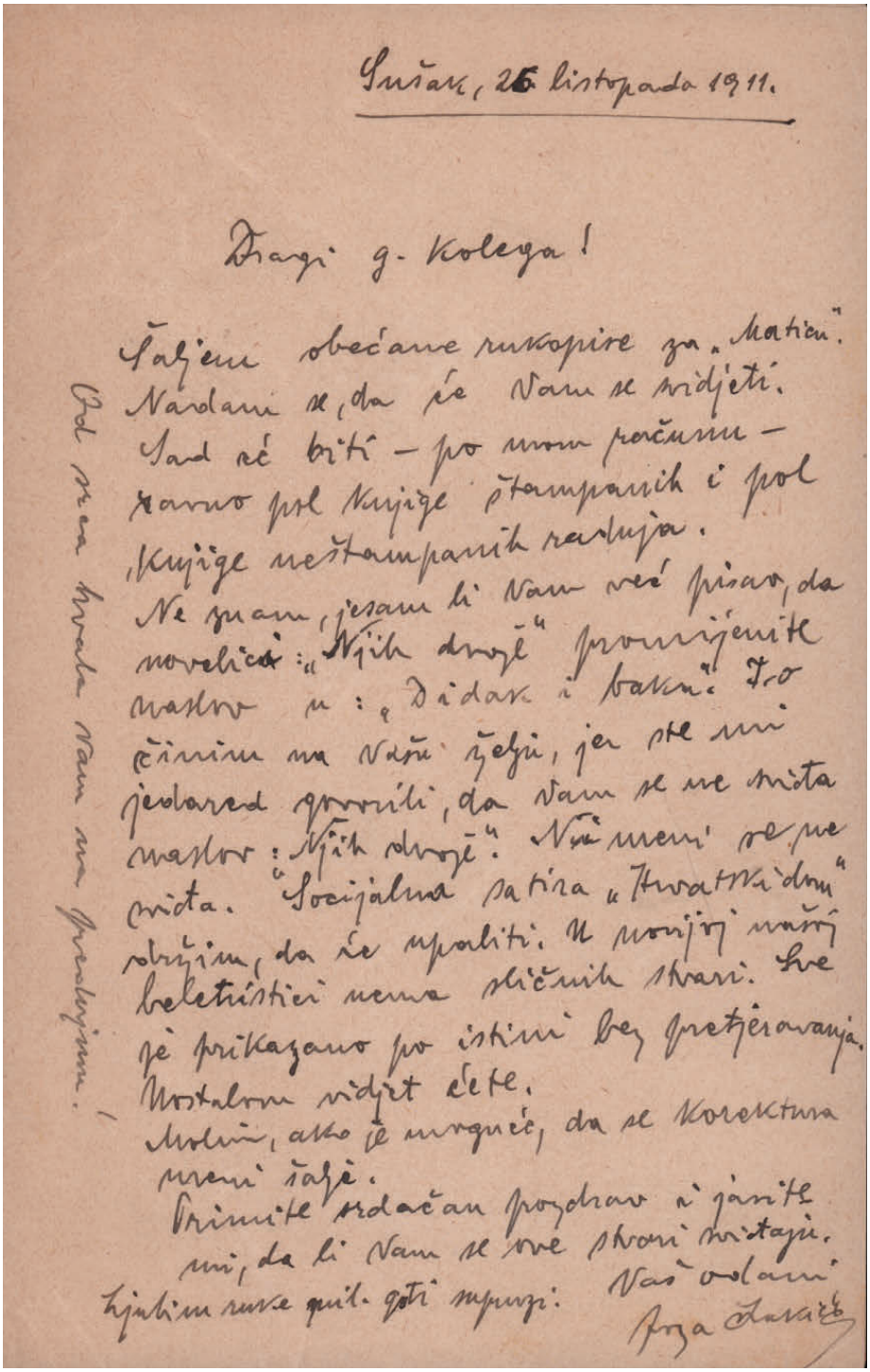

Sušak, 26 listopada 1911.

Dragi g. Kolega!

Šaljem obećane rukopise za „Maticu".
Nadam se, da će Vam se svidjeti.
Sad ć biti – po mom računu –
ravno pol knjige štampanih i pol
knjige neštampanih raduja.
Ne znam, jesam li Vam već pisao, da
novelici: „Njih dvoje" promijenite
naslov u: „Didak i baka". To
činim na Vašu želju, jer ste mi
jedared govorili, da Vam se ne svida
naslov: „Njih dvoje". Ni meni se ne
svida. Socijalna satira „Hrvatski dom"
držim, da će upaliti. U novijoj našoj
beletristici nema sličnih stvari. Sve
je prikazano po istini bez pretjeravanja.
Nostalom vidjet ćete.
Molim, ako je moguće, da se korektura
meni šalje.
Primite srdačan pozdrav i javite
mi, da li Vam se ove stvari svidaju.
Ljubim ruke mil. goti supruzi. Vaš odani
Poza Šakić

Od srca hvala Vam na predujmu!

Sušak, 13-I-1912.

Dragi kolega!

Ne znam, kako imam shvatiti Vaše zadnje pismo. Hoće li se dakle štampati među Matičinim edicijama „Selo i varoš" ili ne će?

Meni se sve čini, da mene štovani odbor „Matice Hrv." vuče za nos. Ja sam predao rukopise još – čini mi se – u ono doba, kadno nije postojao zaključak, da se polovina knjige mora sastojati iz nigdje neštampanih strani. Onda se stvorio taj zaključak i ja sam mu udovoljio poslavši potrebau broj neštampanih strani. Dakle?

Ne smeta ništa, što su stigla tri romana. Jer ako su moje strani prihvaćene (a vajda su prihvaćene, kad sam već dobio i predujam) onda moraju biti i štampane bez obzira na to, da li su poslije stigle kake ljepše, bolje, veće i t. d. raduje.

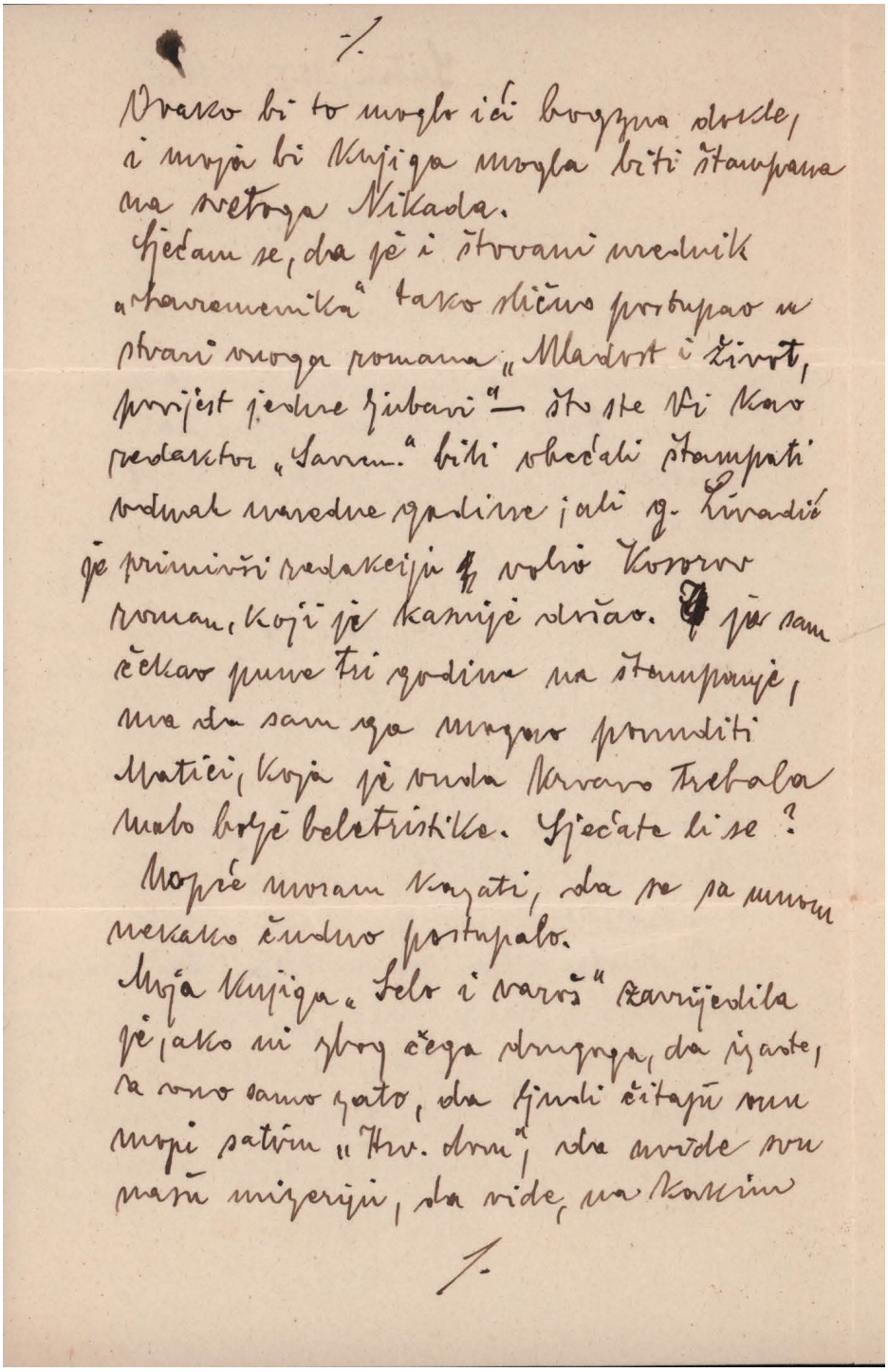

-/.

Ovako bi to moglo ići bogzna dokle, i moja bi knjiga mogla biti štampana na svetoga Nikada.

Sjećam se, da je i štovani urednik „Savremenika" tako slično postupao u stvari onoga romana „Mladost i život, povijest jedne ljubavi" — što ste Vi kao redaktor „Savrem." bili obećali štampati odmah naredne godine; ali g. Livadić je primivši redakciju volio Kosorov roman, koji je kasnije došao. Ja sam čekao pune tri godine na štampanje, ma da sam ga mogao ponuditi Matici, koja je onda krvavo trebala malo bolje beletristike. Sjećate li se?

Uopće moram kazati, da se sa mnom nekako čudno postupalo.

Moja knjiga „Selo i varoš" zavrijedila je, jako ni zbog čega drugoga, da izađe, za ono samo zato, da ljudi čitaju onu moju satiru „Hrv. dom", da uvide svu našu mizeriju, da vide, na kakim

/.

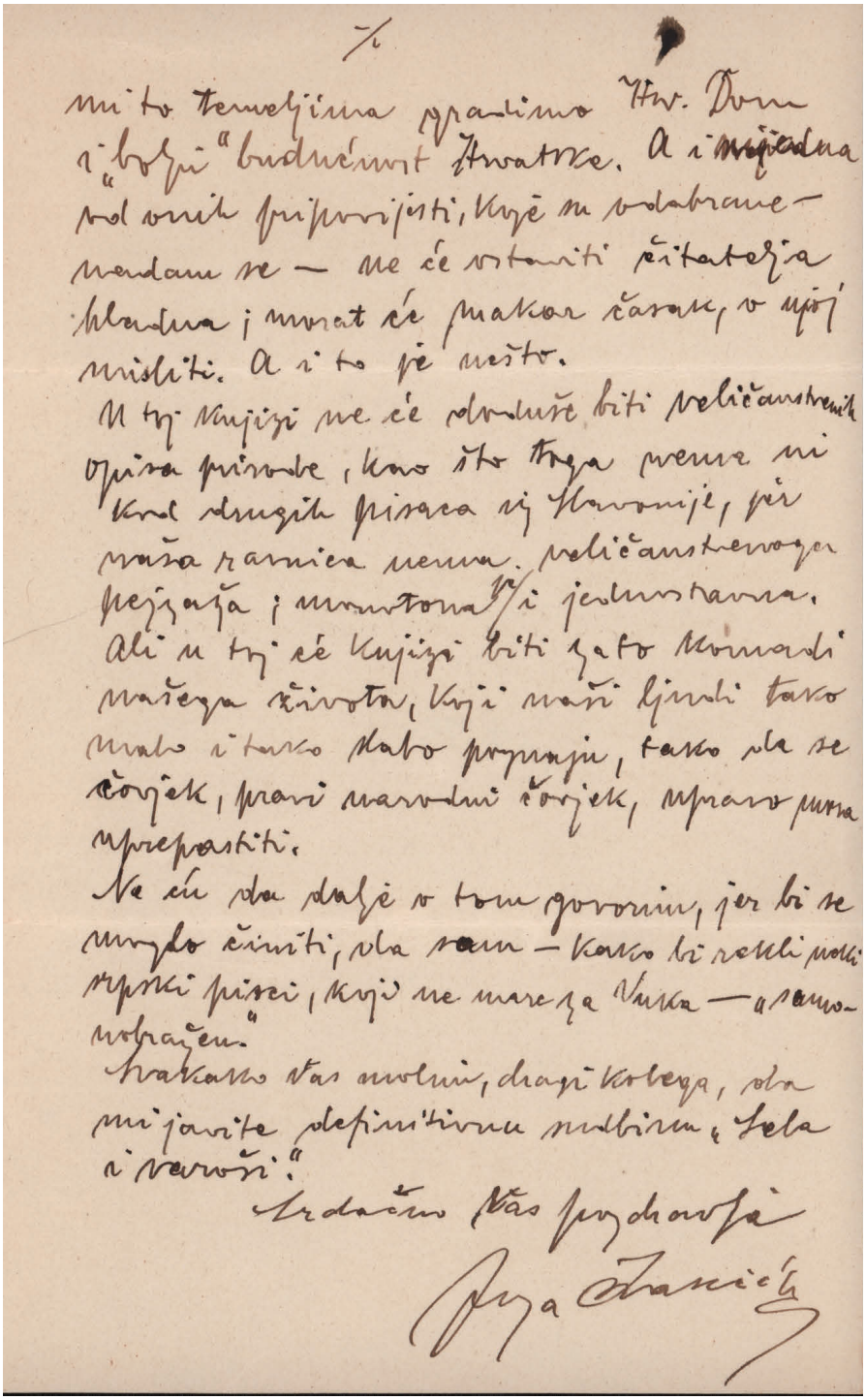

mi to temeljima gradimo Hrv. Dom
i „bolji" budućnost Hrvatske. A i nijedna
od onih pripovijesti, koje su odabrane —
nadam se — ne će ostaviti čitatelja
hladna i morat će makar časak, o njoj
misliti. A i to je nešto.
U toj knjizi ne će doduše biti veličanstvenih
opisa prirode, kao što toga nema ni
kod drugih pisaca iz Slavonije, jer
naša ravnica nema veličanstvenoga
pejzaža i monotona je i jednostavna.
Ali u toj će knjizi biti zato komadi
našega života, koji naši ljudi tako
malo i tako slabo poznaju, tako da se
čovjek, pravi narodni čovjek, upravo mora
uprepastiti.
Ne ću da dalje o tom govorim, jer bi se
moglo činiti, da sam — kako bi rekli neki
srpski pisci, koji ne mare za Vuka — „samo-
nobražen."
Svakako Vas molim, dragi kolega, da
mi javite definitivnu sudbinu „Sela
i varoši."
Srdačno Vas pozdravlja
Joza Ivakić

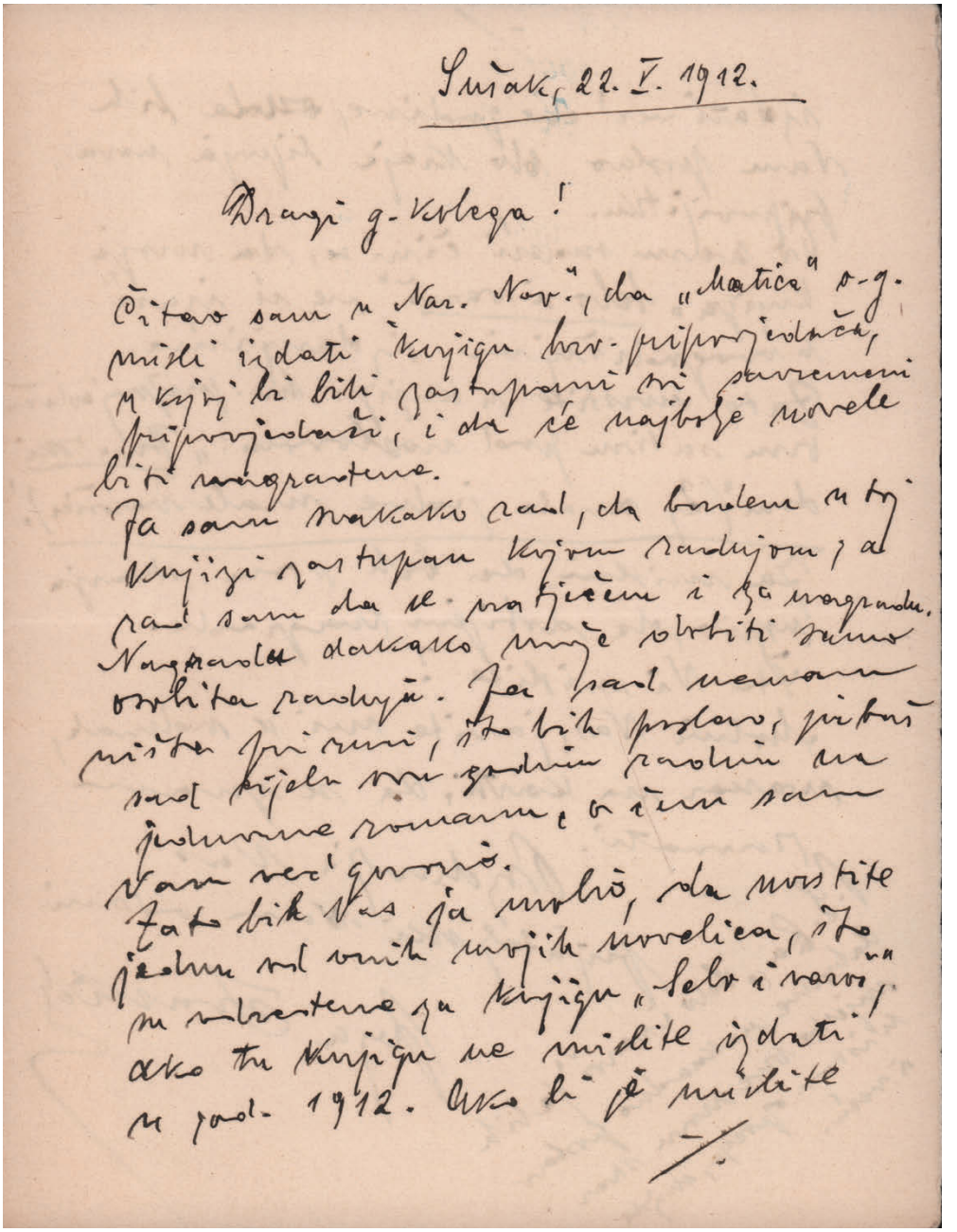

Sušak, 22. V. 1912.

Dragi g. kolega!

Čitao sam u „Nar. Nov.", da „Matica" o. g. misli izdati knjigu hrv. pripovjedača, u kojoj bi bili zastupani svi savremeni pripovjedači, i da će najbolje novele biti nagrađene.
Ja sam svakako rad, da budem u toj knjizi zastupan kojom radnjom, a rad sam da se natječem i za nagradu. Nagradu dakako može dobiti samo osobita radnja. Ja sad nemam ništa pri ruci, što bih poslao, jer baš sad cijelu svu godinu radim na jednome romanu, o čem sam Vam već govorio.
Zato bih Vas ja molio, da uvrstite jednu od onih mojih novelica, što su odredene za knjigu „Selo i varoš", ako tu knjigu ne mislite izdati u god. 1912. Ako bi je mislite

./.

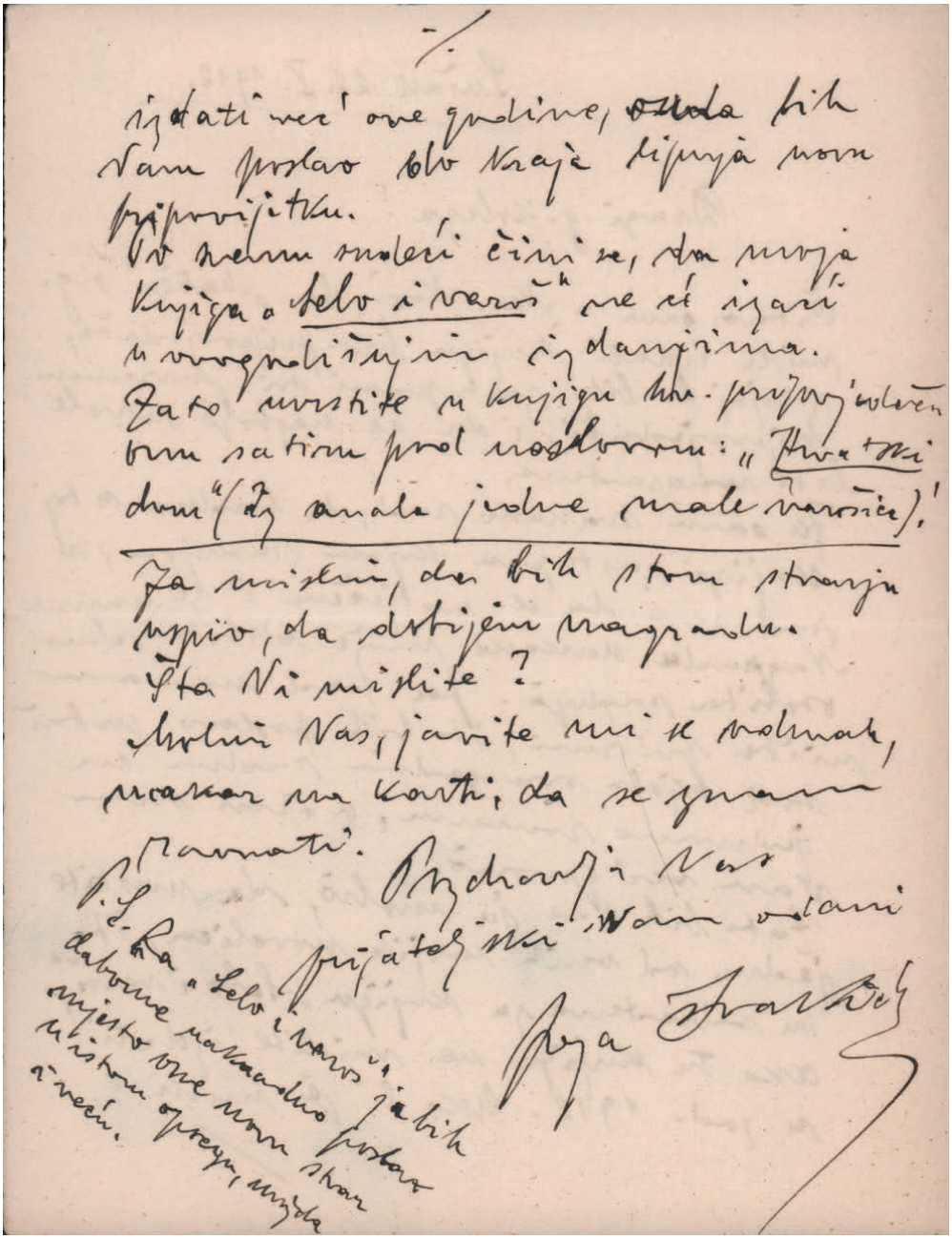

-/.

izdati već ove godine, ~~ovda~~ bih
Vam poslao do kraja lipnja novu
pripovijetku.
Po svemu sudeći čini se, da moja
knjiga „Selo i varoš" ne će izaći
u ovogodišnjim izdanjima.
Zato uvrstite u knjigu hr. pripovijedaćem
onu satiru pod naslovom: „Hrvatski
dom" (Iz anala jedne male varošice).

Ja mislim, da bih stom stvarju
uspio, da dobijem nagradu.
Šta Vi mislite?
Molim Vas, javite mi se odmah,
makar na karti, da se znam
ravnati.

Pozdravlja Vas
prijateljski Vam odani

Joza Ivakić

P.S. Za „Selo i varoš" ja bih
dabome nakaadno poslao
mjesto ove novu stvar
u istom opsegu, uvjeda
i veću.

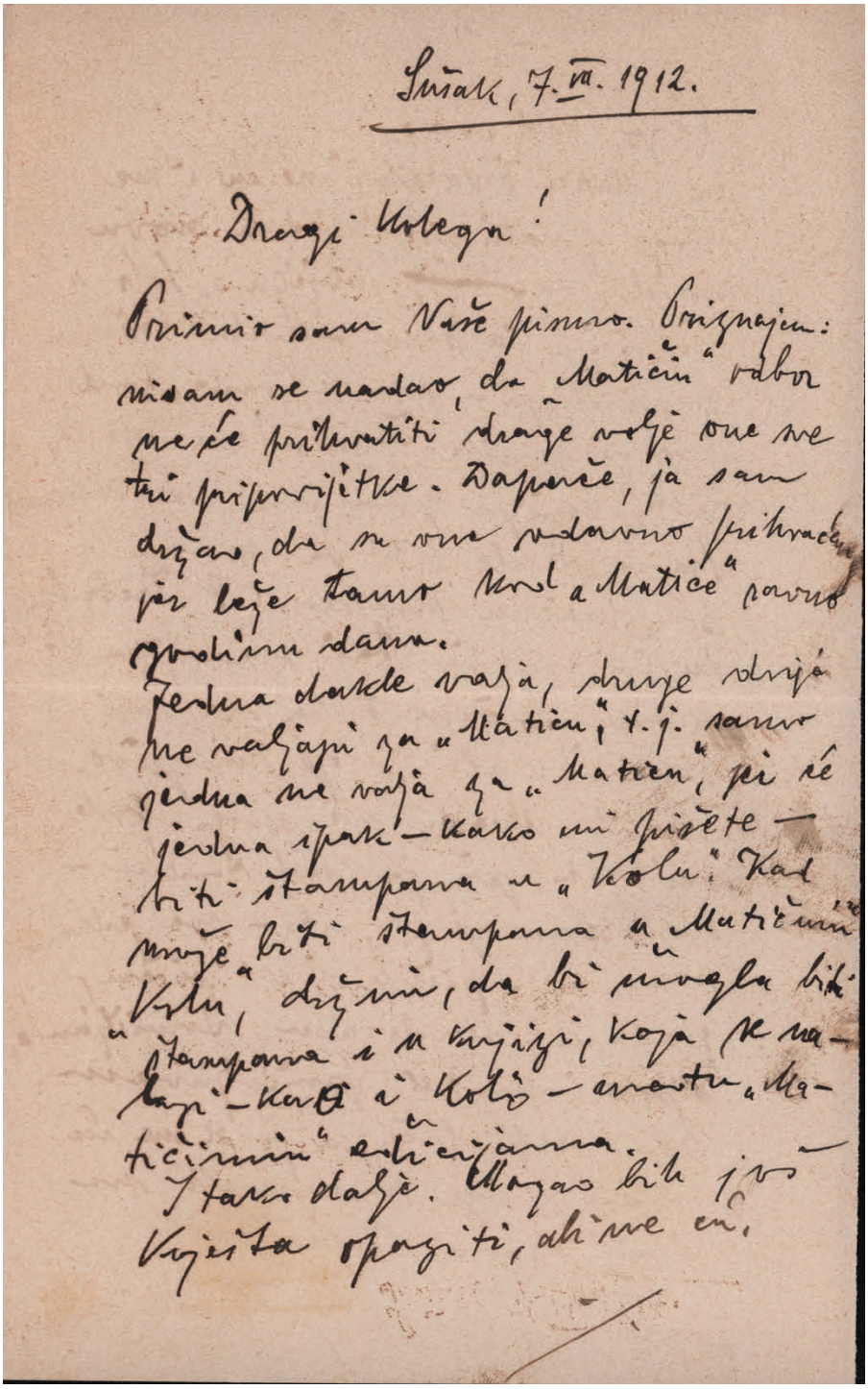

Sušak, 7. VII. 1912.

Dragi Kolega!

Primio sam Vaše pismo. Priznajem: nisam se nadao, da „Matičin" odbor ne će prihvatiti drage volje one sve tri pripovijetke. Dapače, ja sam držao, da su one odavno prihvaćene, jer leže tamo kod „Matice" ravno godinu dana.

Jedna dakle valja, druge dvije ne valjaju za „Maticu", t. j. samo jedna ne valja za „Maticu", jer će jedna ipak — kako mi pišete — biti štampana u „Kolu". Kad može biti štampana u „Matičinu" „Kolu", držim, da bi mogla biti štampana i u knjizi, koja se nalazi — kao i „Kolo" — uvaštu „Matičinim" edicijama.

I tako dalje. Mogao bih još koješta opaziti, ali ne ću.

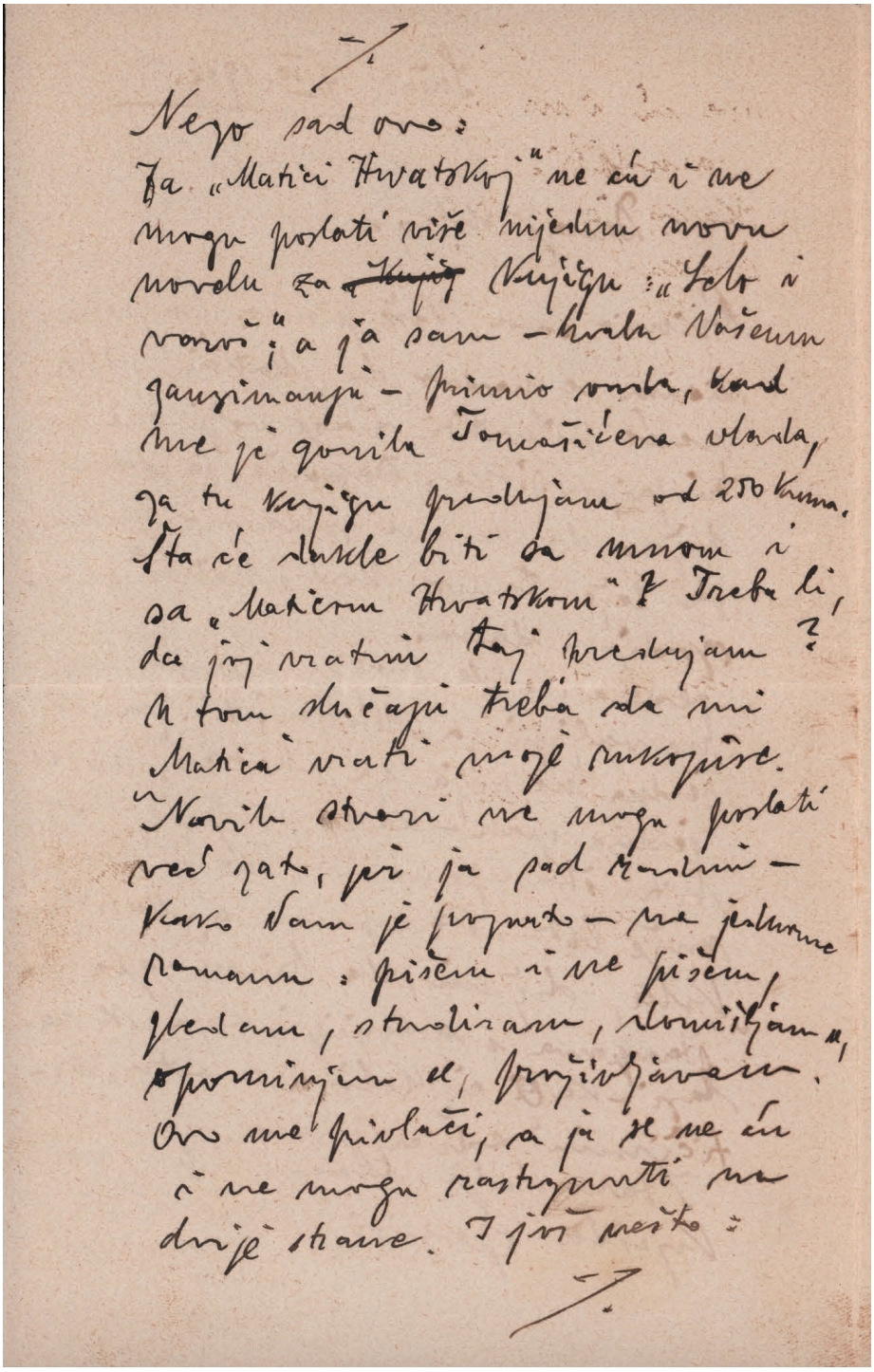

Nego sad ovo:
Za „Matici Hrvatskoj" ne ću i ne
mogu poslati više nijednu novu
novelu za ~~Knjig~~ Knjigu: „Selo i
varoš"; a ja sam – hvala Vašemu
zauzimanju – primio onda, kad
me je gonila Tomašićeva vlada,
za tu knjigu predujam od 250 kruna.
Šta će dakle biti sa mnom i
sa „Maticom Hrvatskom"? Treba li,
da joj vratim taj predujam?
U tom slučaju treba da mi
Matica vrati moje rukopise.
„Novih stvari ne mogu poslati
već zato, jer ja sad radim –
kako Vam je poznato – na jednome
romanu: pišem i ne pišem,
gledam, studiram, domišljam",
opominjam se, proživljavam.
Ovo me privlači, a ja se ne ću
i ne mogu rastrgnuti na
dvije strane. I još nešto:

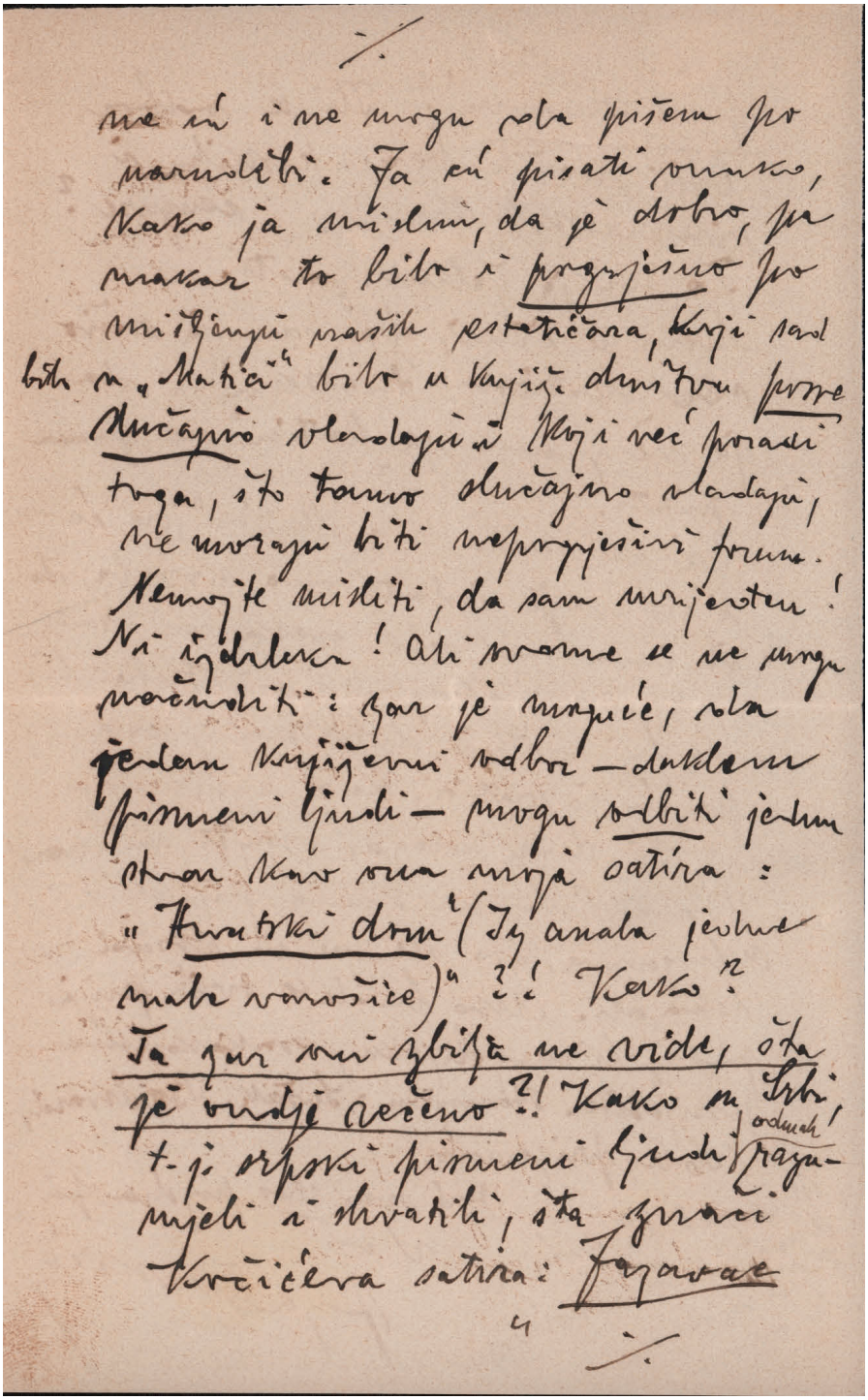

./.

ne ću i ne mogu da pišem po
narudžbi. Ja ću pisati onako,
kako ja mislim, da je dobro, pa
makar to bilo i pogrješno po
mišljenju vaših estetičara, koji sad
bilo u „Matici" bilo u knjiž. društvu posve
slučajno vladaju i koji već poradi
toga, što tamo slučajno vladaju,
ne moraju biti nepogrješivi forum.
Nemojte misliti, da sam uvrijeđen!
Ni izdaleka! Ali ovome se ne mogu
načuditi: zar je moguće, da
jedan knjiženi odbor — daklem
pismeni ljudi — mogu odbiti jednu
stvar kao ona moja satira:
„Hrvatski dom" (Iz anala jedne
male varošice)" ?! Kako?
Ta zar oni zbilja ne vide, šta
je ovdje rečeno?! Kako su Srbi,
t. j. srpski pismeni ljudi odmah razu-
mjeli i shvatili, šta znači
Kočićeva satira: Jazavac

4

./.

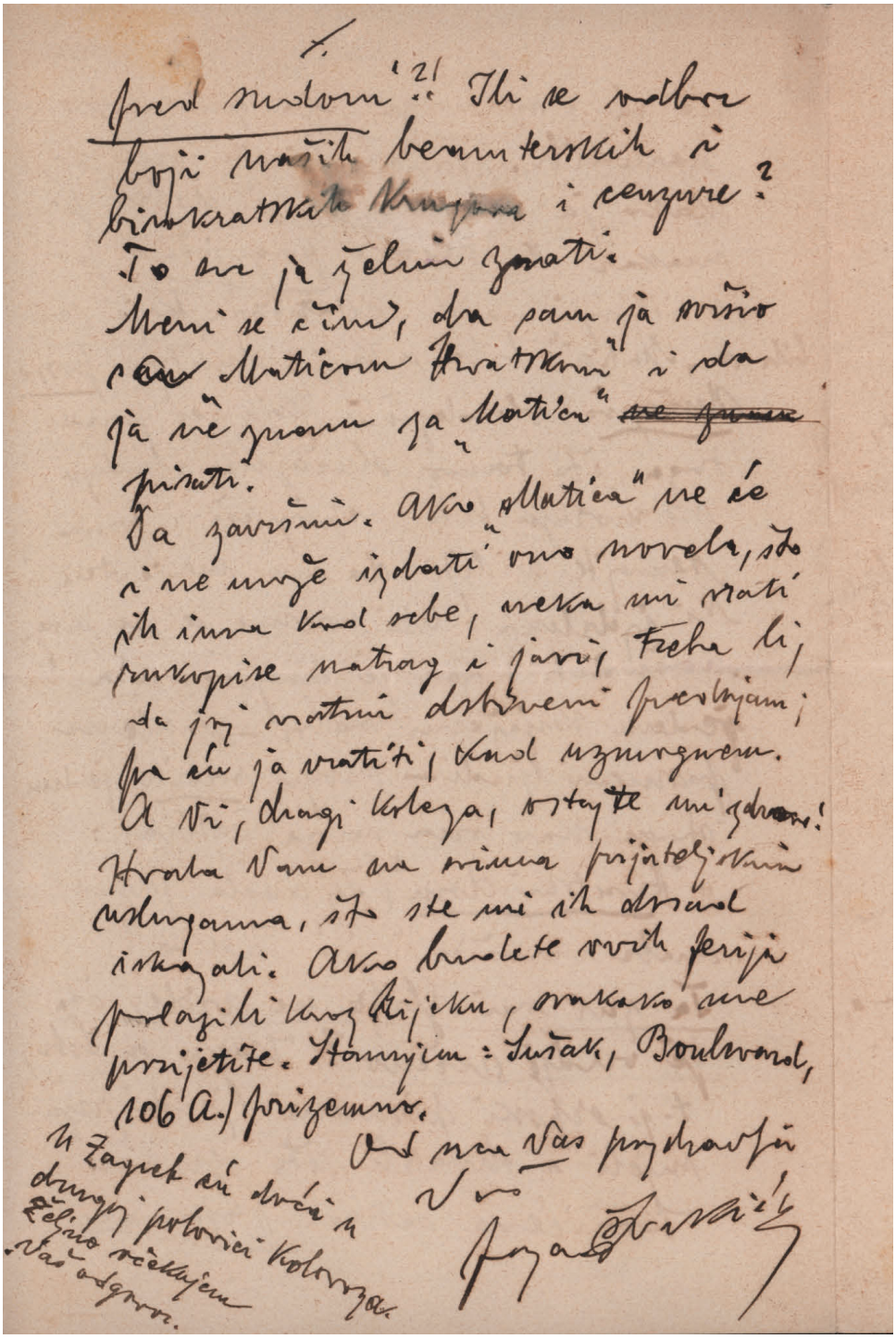

1.

pred sudom'?! Ili se odbor
boji naših beamterskih i
birokratskih krugova i cenzure?
To ne ja želim znati.
Meni se čini, da sam ja svršio
sa „Maticom Hrvatskom" i da
ja ne znam za „Matica" ~~ne znam~~
pisati.
Da završim. Ako „Matica" ne će
i ne može izdati ono novela, što
ih inna kod sebe, neka mi vrati
rukopise natrag i javi, treba li,
da joj vratim dobiveni predujam;
pa ću ja vratiti, kad uzmognem.
A Vi, dragi kolega, ostajte mi zdravo!
Hvala Vam na svima prijateljskim
uslugama, što ste mi ih dosad
iskazali. Ako budete ovih ferija
polazili kroz Rijeku, svakako me
posjetite. Stanujem: Sušak, Boulevard,
106 A.) prizemno.

Od srca Vas pozdravlja
Vaš
Joza Ivakić

U Zagreb ću doći u
drugoj polovici kolovoza.
Željno očekujem
Vaš odgovor.

Sušak, 21. VII. 1912.

Dragi kolega!

Danas sam primio Vaše pismo, u kojem mi savjetujete, da se obratim na Matičina tajnika.
Odmah sam mu danas pisao i to pismo šaljem preporučeno.
Ne ću Vam kazivati sadržaj toga pisma, jer ćete ga i onako čuti od njega; ja ga naime molim, da to pismo pročita u odborskoj sjednici.
Ja sam sit svega toga preko glave. I ja ću se raskrstiti s Maticom hrvatskom, a moj slučaj, koji je vrema poučan, iznijeti na svijetlo božje, da vidi svijet, kako je za Hrvatskoj teško biti pisac i kako tu treba mnogo samozataje, idealizma, požrtvovnosti.
Bazalu molim, da mi — ako Matica ne će još ove godine

/.

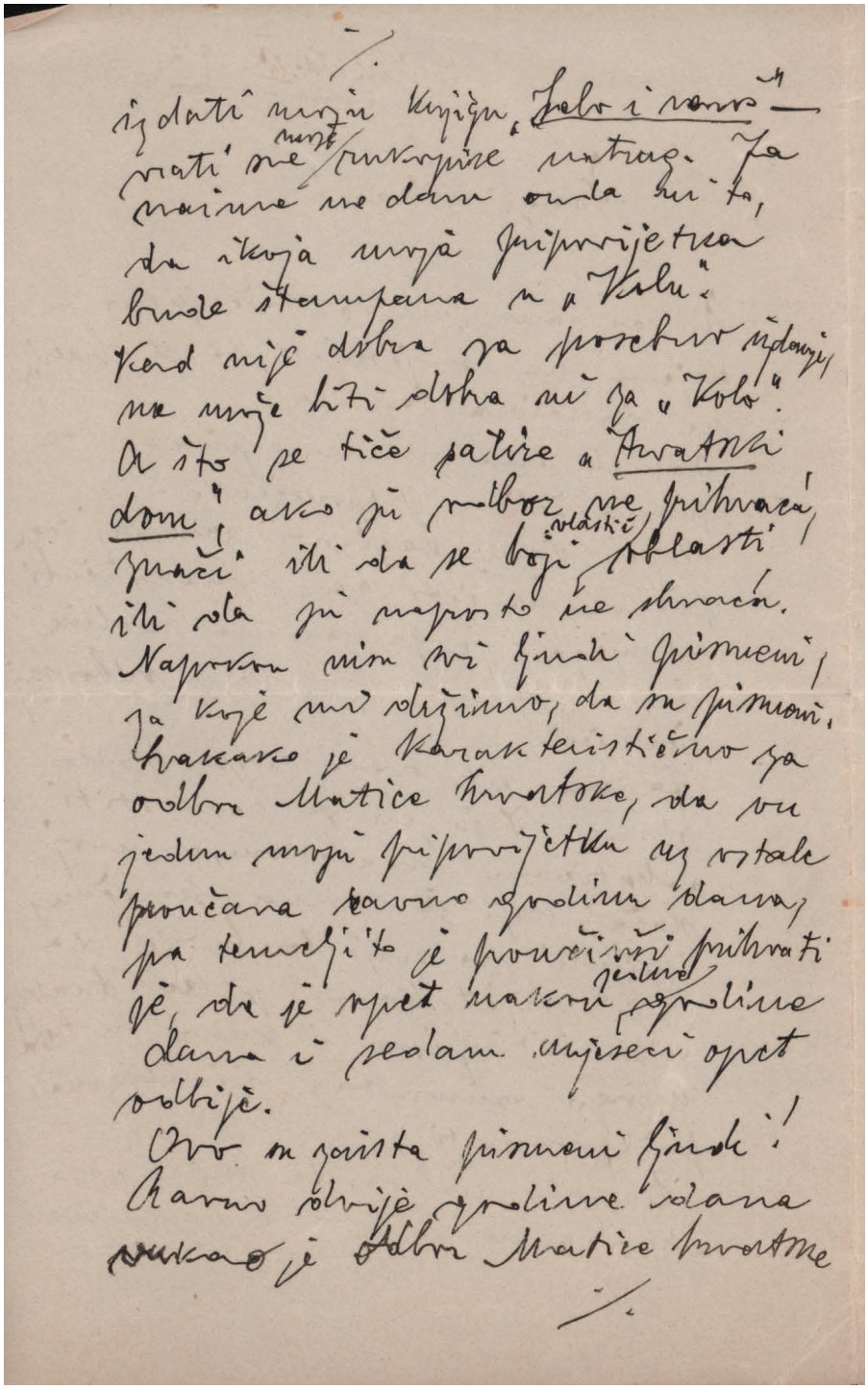

-/.

izdati moju knjigu „Lelo i nenoš" —
vrati sve moje rukopise natrag. Za
naime ne dam onda ni to,
da ikoja moja pripovijetka
bude štampana u „Kolu".
Kad nije dobra za posebno izdanje,
ne može biti dobra ni za „Kolo".
A što se tiče satire „Hrvatski
dom", ako ju odbor ne prihvaća,
znači ili da se boji vlastić oblasti
ili da ju naprosto ne shvaća.
Napokon nisu svi ljudi pismeni,
za koje mi držimo, da su pismeni.
Svakako je karakteristično za
odbor Matice hrvatske, da on
jednu moju pripovijetku uz ostale
poučava ravno godinu dana,
pa temeljito je poučivši prihvati
je, da je opet nakon jedne godine
dana i sedam mjeseci opet
odbije.
Ovo su zaista pismeni ljudi!
Ravno dvije godine dana
vukao je Odbor Matice hrvatske

-/.

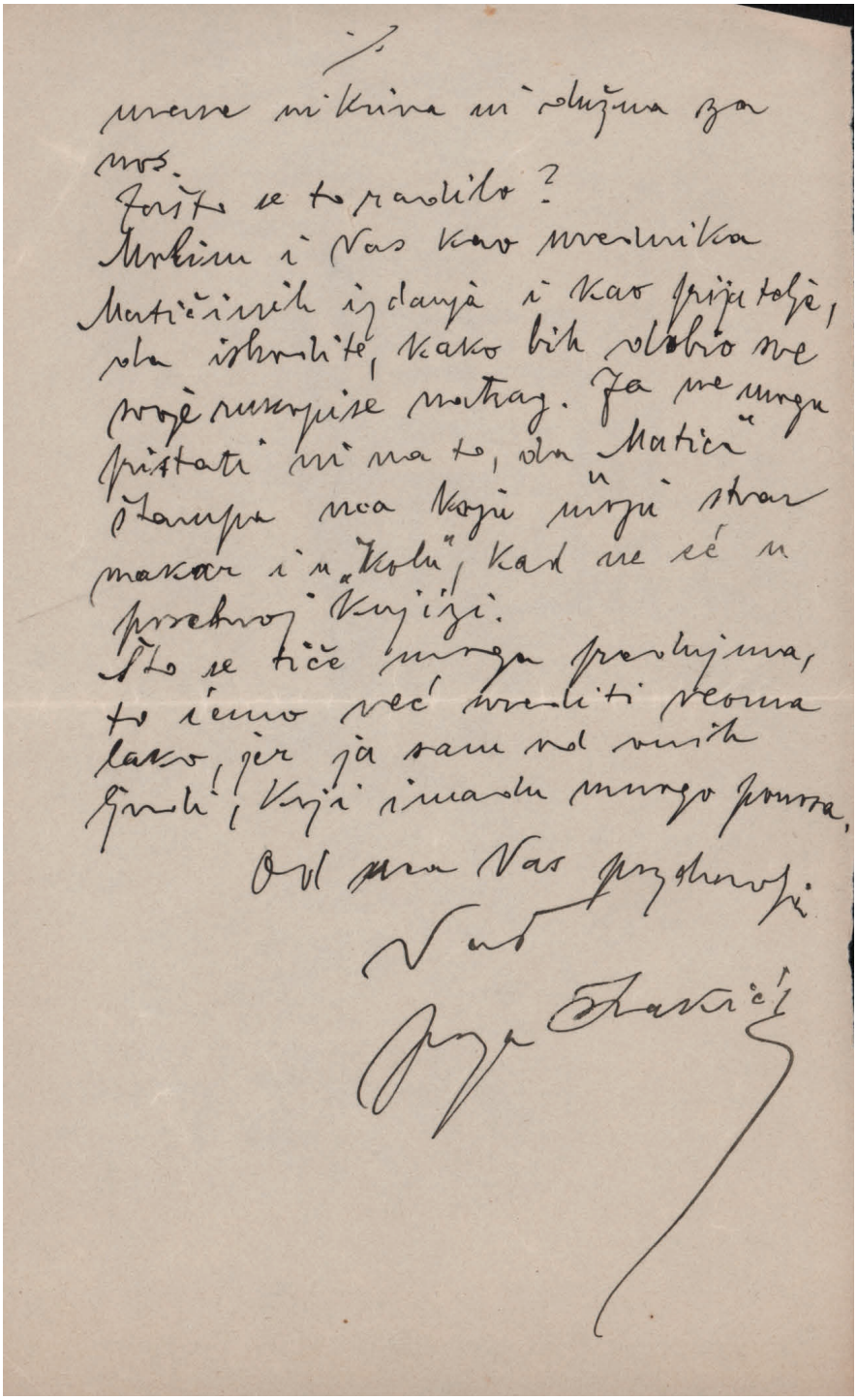

Sušak, 22. XII. 1912.

Dragi kolega i prijatelju!

Ovih sam dana poslao „Matici" roman pod naslovom: „Kapelan", s kojim se želim natjecati bilo za Koturovu, bilo za Veber-Tkalčevićevu nagradu.
Molim Vas lijepo, nastojte, da roman bude što prije pročitan i ocijenjen, tako da tugo ne čekam na presudu Matičina odbora.
Ja tvrdo vjerujem, da će se Nama svidjeti. Ne ću o njem da više govorim. Čitajte ga, pa sudite! Samo ovo moram Vam kazati: za taj roman ja sam kroz punih pet godina pravio bilješke, male skice i t.d. — to je plod vzbiljnoga studija kroz pet godina. A napisao sam ga gotovo na dušak. Onda

./.

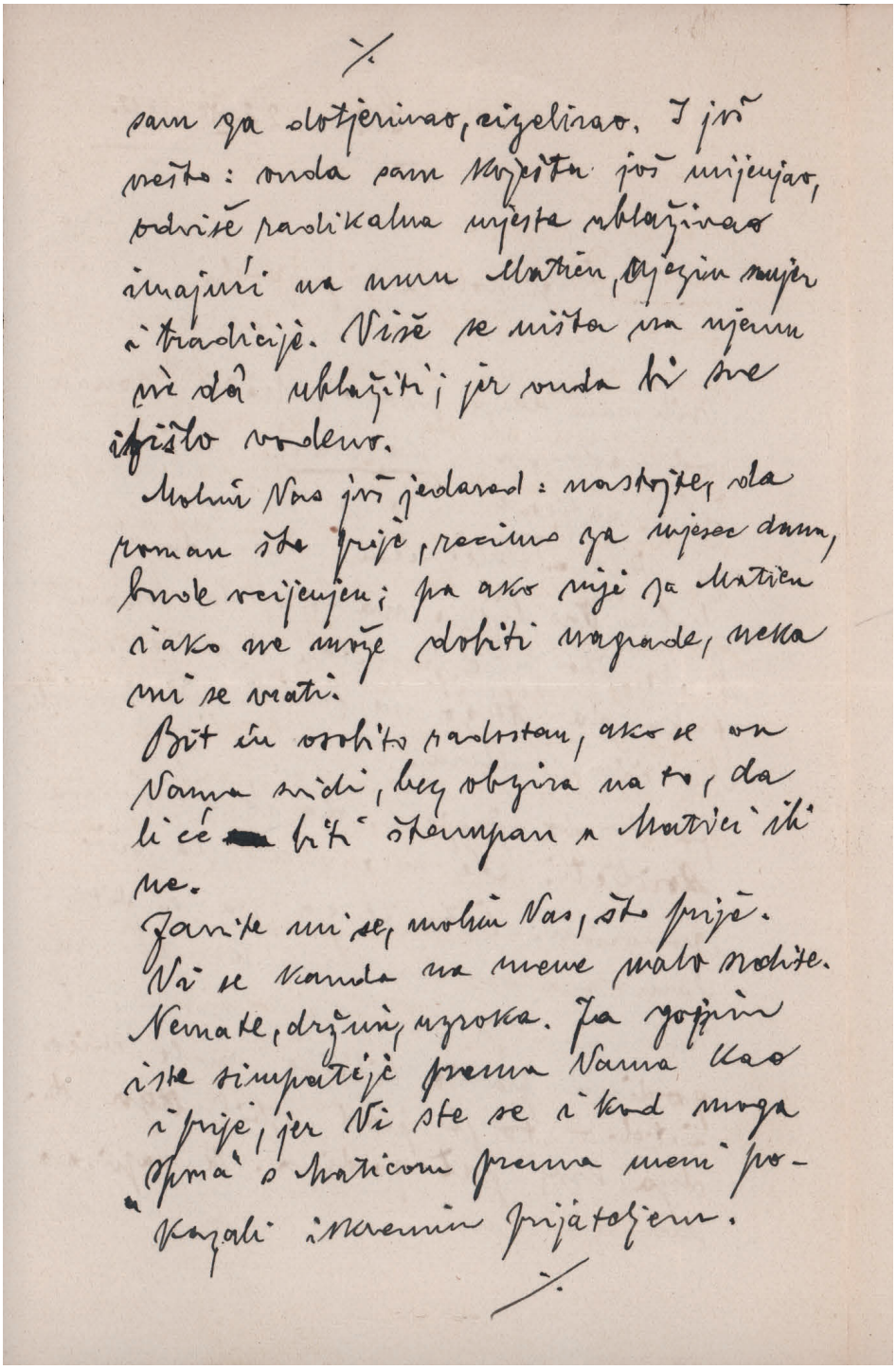

./.

sam ga dotjerivao, cizelirao. I još nešto: onda sam koješta još mijenjao, odviše radikalna mjesta ublaživao imajući na umu Matičin, njezin smjer i tradicije. Više se ništa na njemu ne dâ ublažiti; jer onda bi sve ispišlo vodeno.

Molim Vas još jedarad: nastojte, da roman što prije, recimo za mjesec dana, bude ocijenjen; pa ako nije za Matičin i ako ne može dobiti nagrade, neka mi se vrati.

Bit ću osobito radostan, ako se on Vama svidi, bez obzira na to, da li će biti štampan u Matici ili ne.

Javite mi se, molim Vas, što prije.

Vi se kanda na mene malo srdite. Nemate, držim, uzroka. Ja gojim iste simpatije prema Vama kao i prije, jer Vi ste se i kod moga „spora" s Maticom prema meni pokazali iskrenim prijateljem.

./.

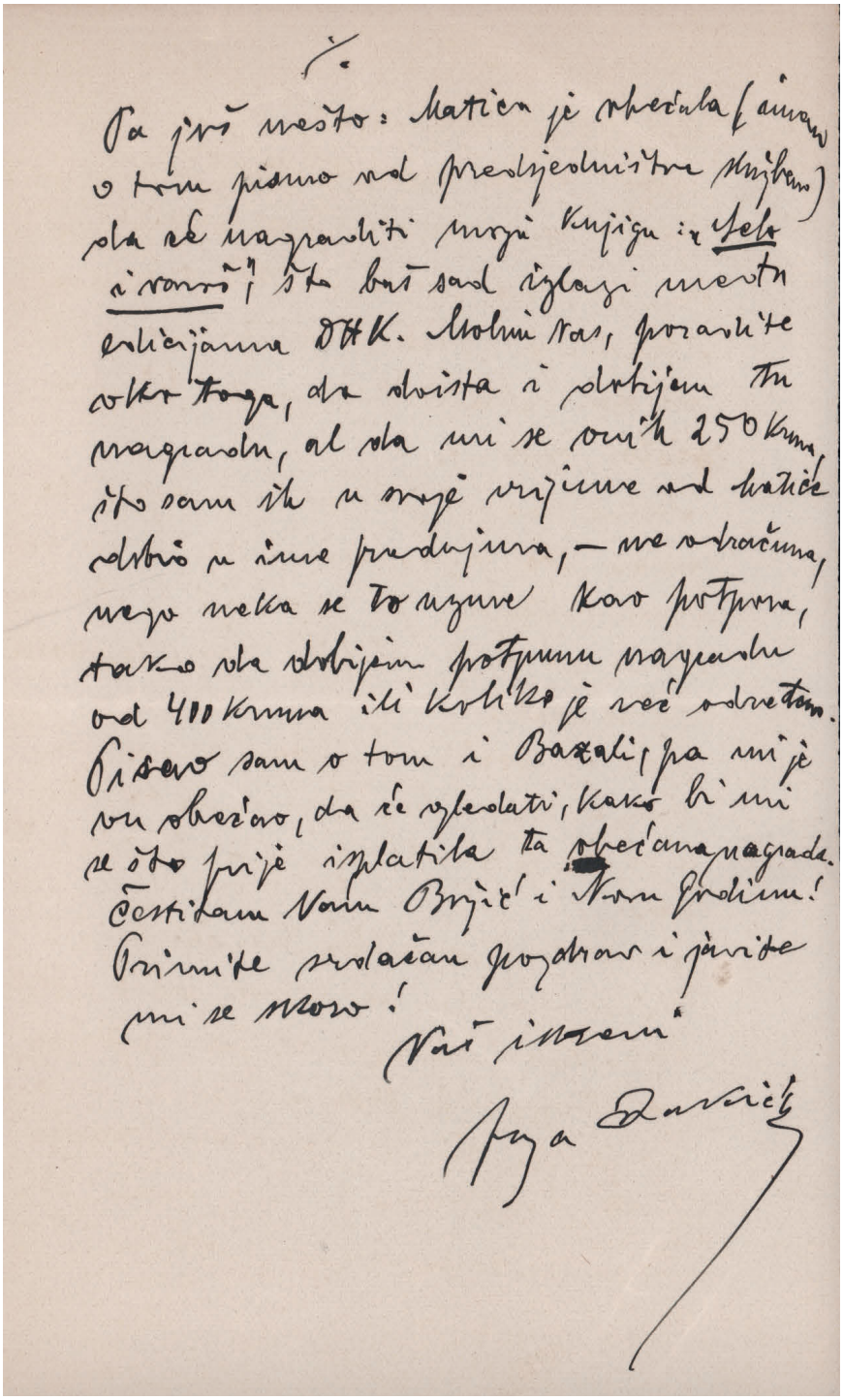

Pa još nešto: Matica je obećala (imam o tom pismo od predsjedništva službeno) da će nagraditi moju knjigu: „Selo i varoš", što baš sad izlazi medu edicijama DHK. Molim vas, poradite oko toga, da dvista i dobijem tu nagradu, al da mi se onih 250 kruna, što sam ih u svoje vrijeme od Matice dobio u ime predujma, — ne odračuna, nego neka se to uzme kao potpora, tako da dobijem potpunu nagradu od 400 kruna ili koliko je već odvetano. Pisao sam o tom i Bazali, pa mi je on obećao, da će vjedati, kako bi mi se što prije isplatila ta obećana nagrada. Čestitam Vam Božić i Novu Godinu! Primite srdačan pozdrav i javite mi se skoro!

Vaš iskreni

Joza Ivakić

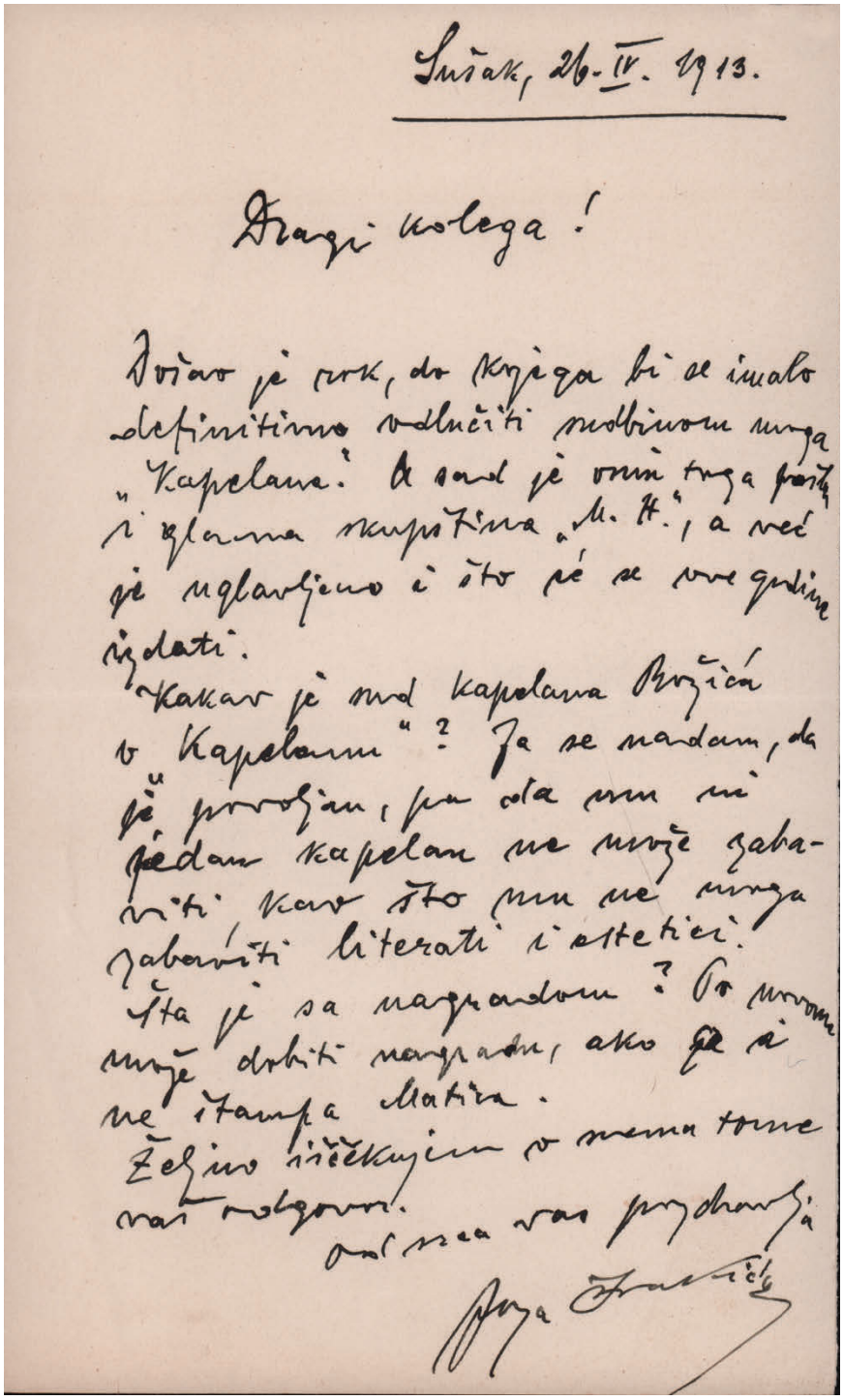

Sušak, 26. IV. 1913.

Dragi kolega!

Došao je rok, do kojega bi se imalo definitivno odlučiti sudbinom moga „Kapelana". A sad je onim toga pošta i glavna skupština „M. H.", a već je uglavljeno i što će se ove godine izdati.

„Kakav je sud kapelana Rožića v „Kapelanu"? Ja se nadam, da je povoljan, pa da mu ni jedan kapelan ne može zabaviti, kao što mu ne mogu zabaviti literati i estetici.

Šta je sa nagradom? Po novome može dobiti nagradu, ako je i ne štampa Matica.

Željno iščekujem v smeha tome vaš odgovor.

Od srca vas pozdravlja

Joza Ivančić

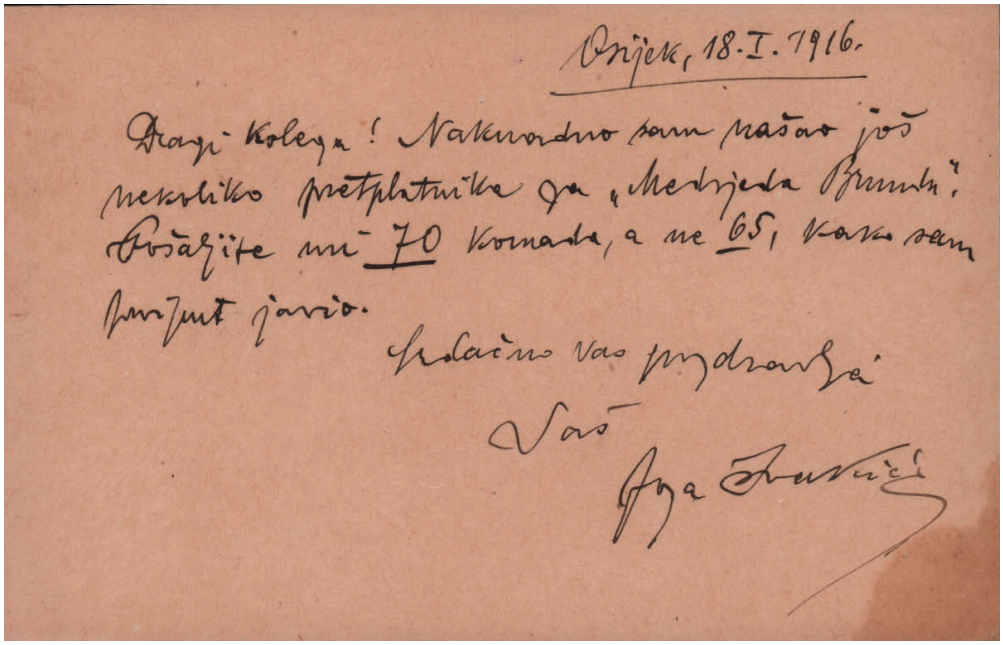

Osijek, 18. I. 1916.

Dragi kolega! Naknadno sam našao još nekoliko pretplatnika za „Medvjeda Brundu". Pošaljite mi 70 komada, a ne 65, kako sam prviput javio.

Srdačno vas pozdravlja

Vaš

Joza Ivakić

LEVELEZŐ-LAP

DOPISNICA

MAGYAR KIR. POSTA 5 FILLÉR

K. U. K. MILITÄR-KONSUR OSIJEK 26

Pošaljite: Joza Ivakić, Osijek, I.

Gospodin

Dr. Branko Drechsler,

profesor,

Zagreb.

Akademički trg 4.

Oly külföldi államokkal való forgalomra, hova a levelezőlap dija 10 fillér, külön 10 filléres levelezőlapok szolgálnak.
Za promet s onim inozemnim državama, za koje pristojba dopisnice iznaša 10 filira, služe posebne dopisnice po 10 filira.

M. kir. állami nyomda. 1915.

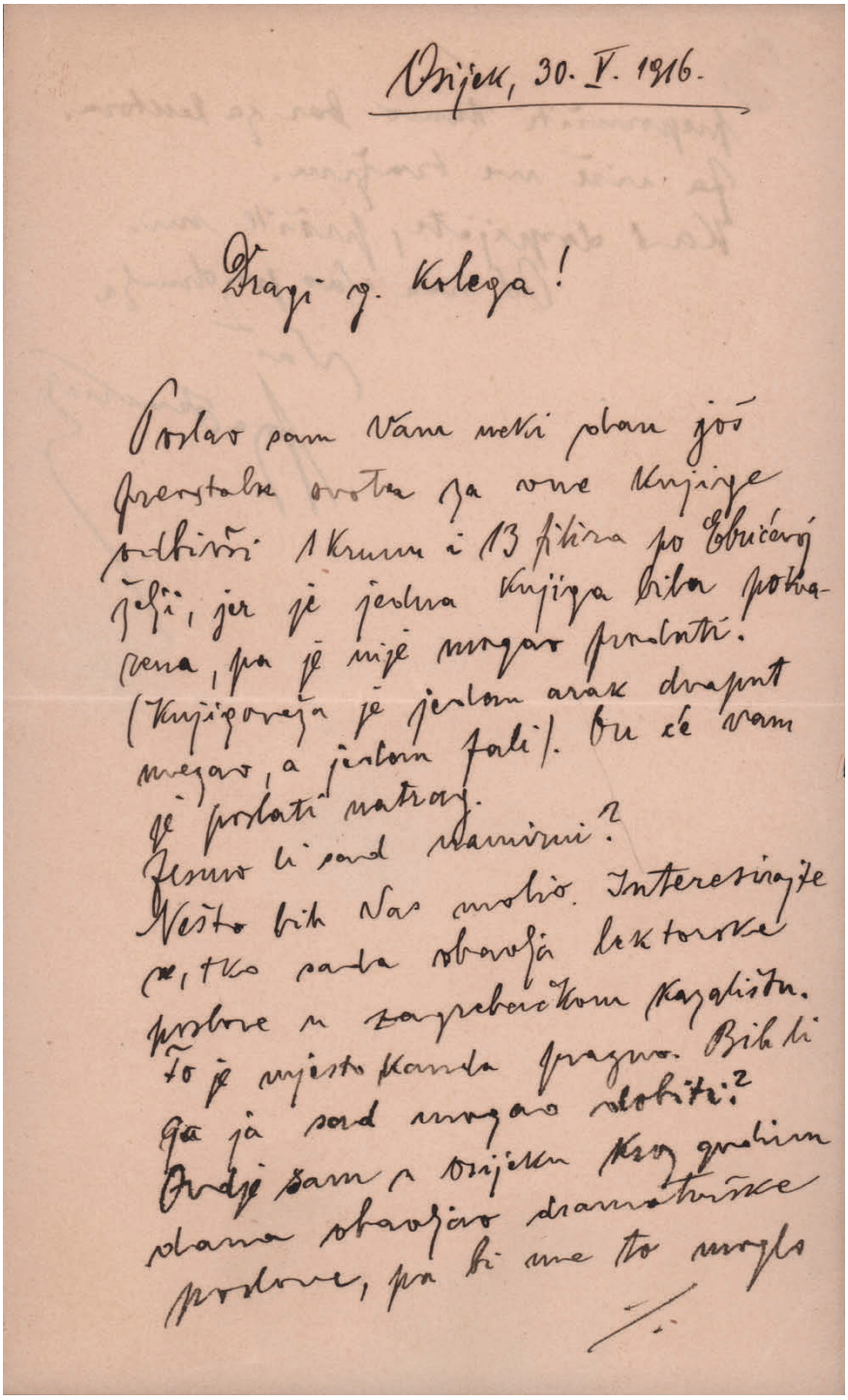

Osijek, 30. V. 1916.

Dragi g. Kolega!

Poslao sam Vam neki dan još
preostalu svotu za one knjige
odbivši 1 krunu i 13 filira po Ebrićevoj
želji, jer je jedna knjiga bila potva-
rena, pa je nije mogao prodati.
(Knjigoveža je jedan arak dvaput
mezao, a jedan fali). On će vam
je poslati natrag.
Jesmo li sad namirni?
Nešto bih Vas molio. Interesirajte
se, tko sada obavlja lektorske
poslove u zagrebačkom kazalištu.
To je mjesto kanda prazno. Bih li
ga ja sad mogao dobiti?
Ovdje sam u Osijeku kroz godinu
dana obavljao dramaturške
poslove, pa bi me to moglo

./.

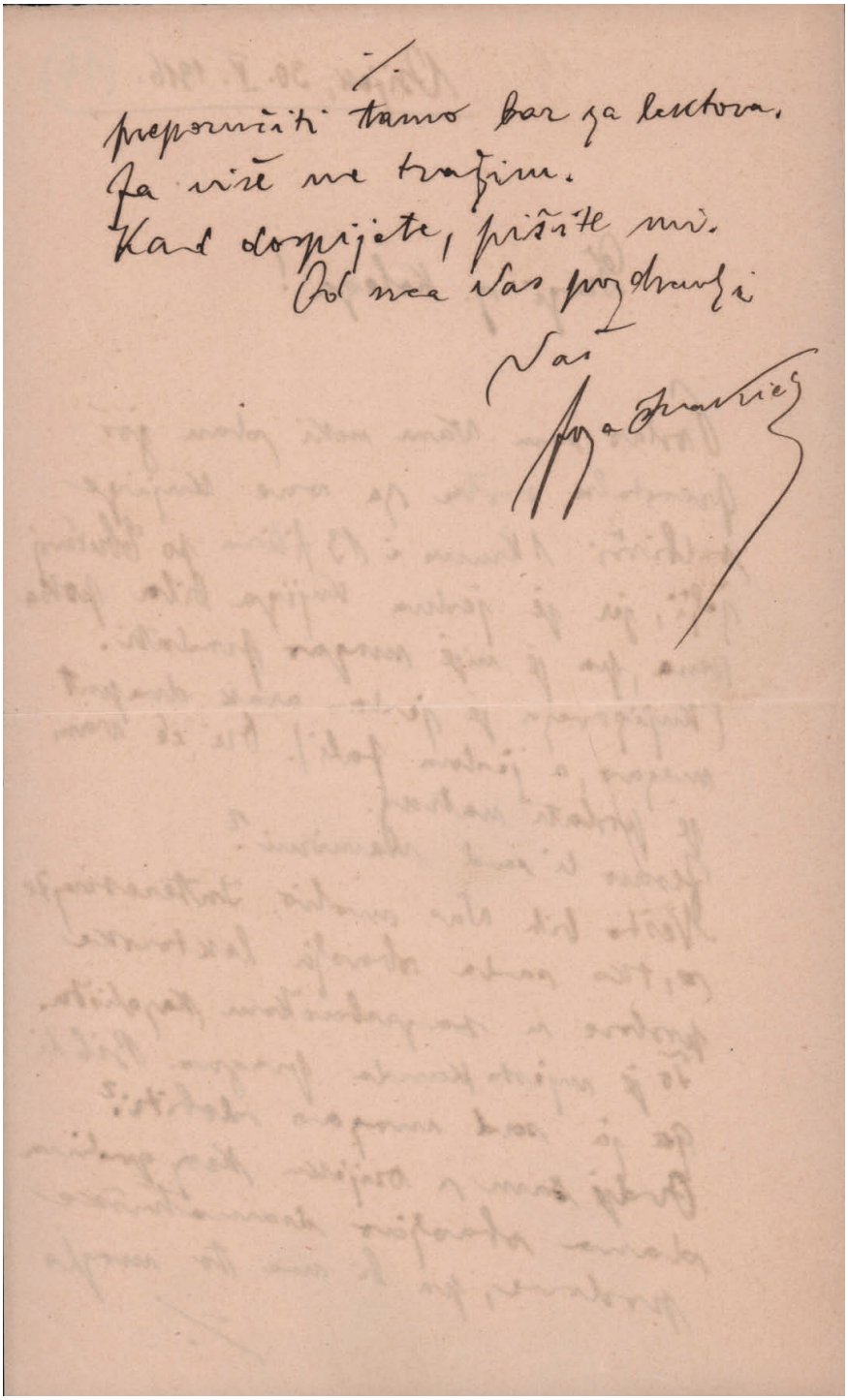
preporučiti tamo bar za lektora.
Za više ne tražim.
Kad dospijete, pišite mi.
Od srca Vas pozdravlja
Vaš
Ivo Ivaković

IVAKIĆEVO PISMO MILANU BEGOVIĆU

Književna ostavština Milana Begovića. Arhiv Odsjeka za povijest hrvatske književnosti HAZU, Zagreb. Signatura: HR-AHAZU-KN-16.

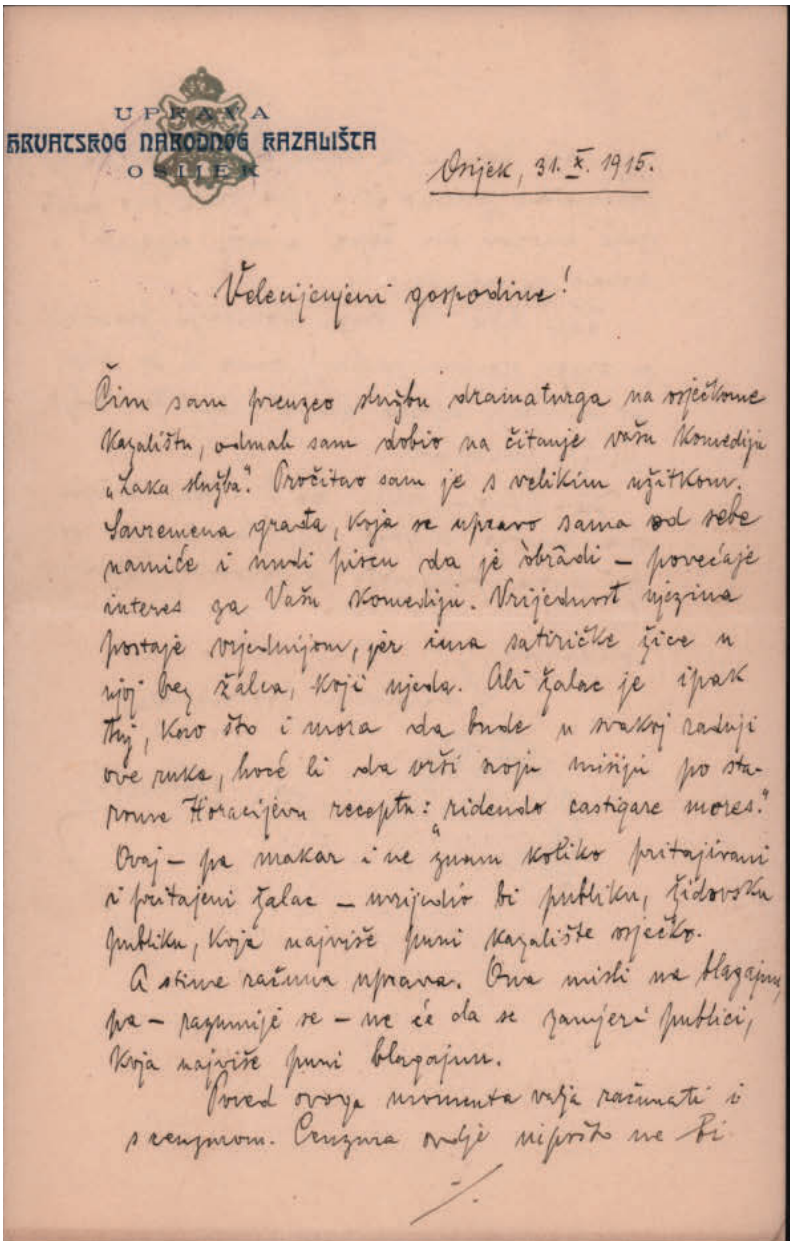

UPRAVA
HRVATSKOG NARODNOG KAZALIŠTA
OSIJEK

Osijek, 31. X. 1915.

Velecijenjeni gospodine!

Čim sam preuzeo službu dramaturga na osječkome kazalištu, odmah sam dobio na čitanje vašu komediju „Laka služba". Pročitao sam je s velikim užitkom. Savremena grada, koja se upravo sama od sebe namiće i nudi piscu da je obrâdi – povećaje interes za Vašu komediju. Vrijednost njezina postaje vrjednijom, jer ima satiričke žice u njoj bez žalca, koji njeda. Ali žalac je ipak tuj, kao što i mora da bude u svakoj raduji ove ruke, hoće li da vrši svoju misiju po staroma Horacijevu receptu: „ridendo castigare mores." Ovaj – pa makar i ne znam koliko pritajivani i pritajeni žalac – uvrijedio bi publiku, židovsku publiku, koja najviše puni kazalište osječko.

A stime računa uprava. Ona misli na blagajnu, pa – razumije se – ne će da se zamjeri publici, koja najviše puni blagajnu.

Pored ovoga momenta valja računati i s cenzurom. Cenzura ovdje nipošto ne bi

-/.

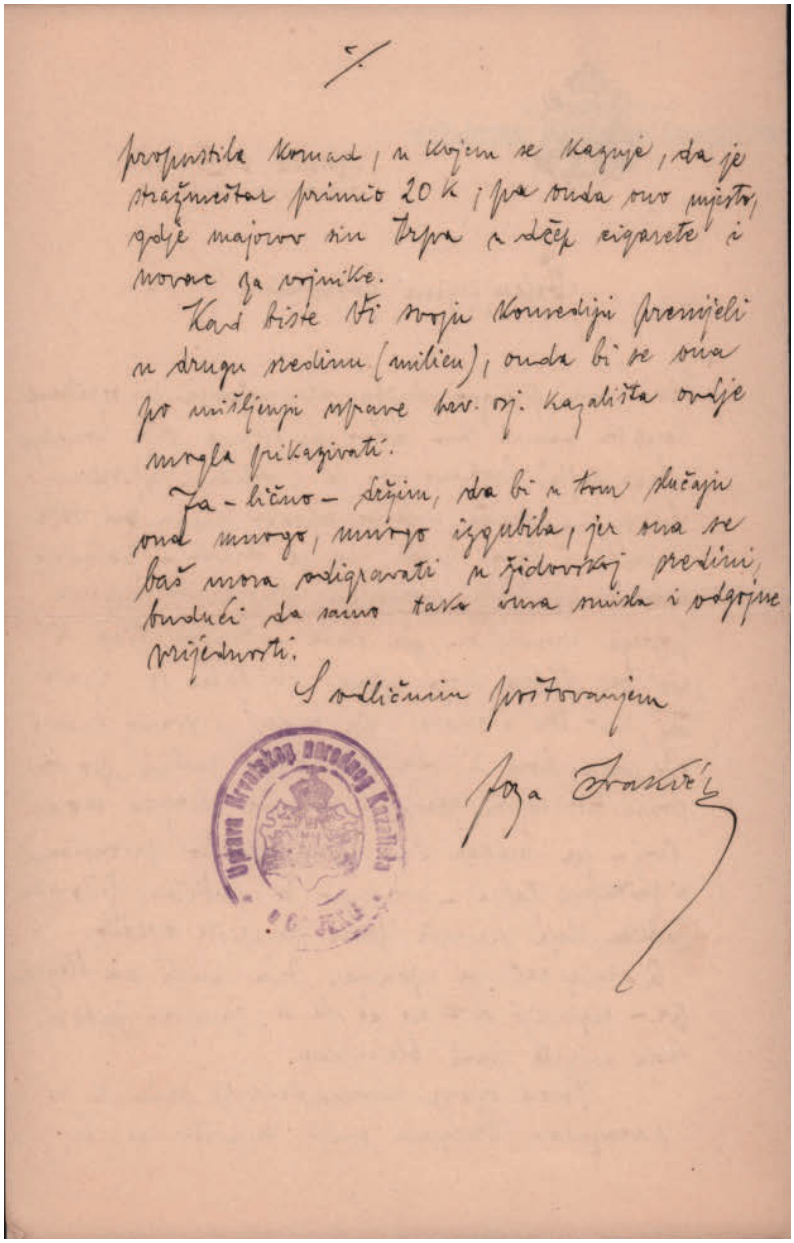

2/

propustila komad, u kojem se kazuje, da je stražmeštar primio 20 K; pa onda ono mjesto, gdje majorov sin trpa u džep cigarete i novac za vojnike.

Kad biste Vi svoju komediju prenijeli u drugu sredinu (milieu), onda bi se ona po mišljenju uprave hrv. osj. kazališta ovdje mogla prikazivati.

Za-lično- držim, da bi u tom slučaju ona mnogo, mnogo izgubila, jer ona se baš mora odigravati u židovskoj sredini, budući da samo tako ima smisla i odgojne vrijednosti.

S odličnim poštovanjem

Joza Ivakić

Uprava Hrvatskog narodnog Kazališta

KORESPONDENCIJA JOZE IVAKIĆA S JULIJEM BENEŠIĆEM

Književna ostavština Julija Benešića. Arhiv Odsjeka za povijest hrvatske književnosti HAZU, Zagreb. Signatura: HR-AHAZU-KN-18.

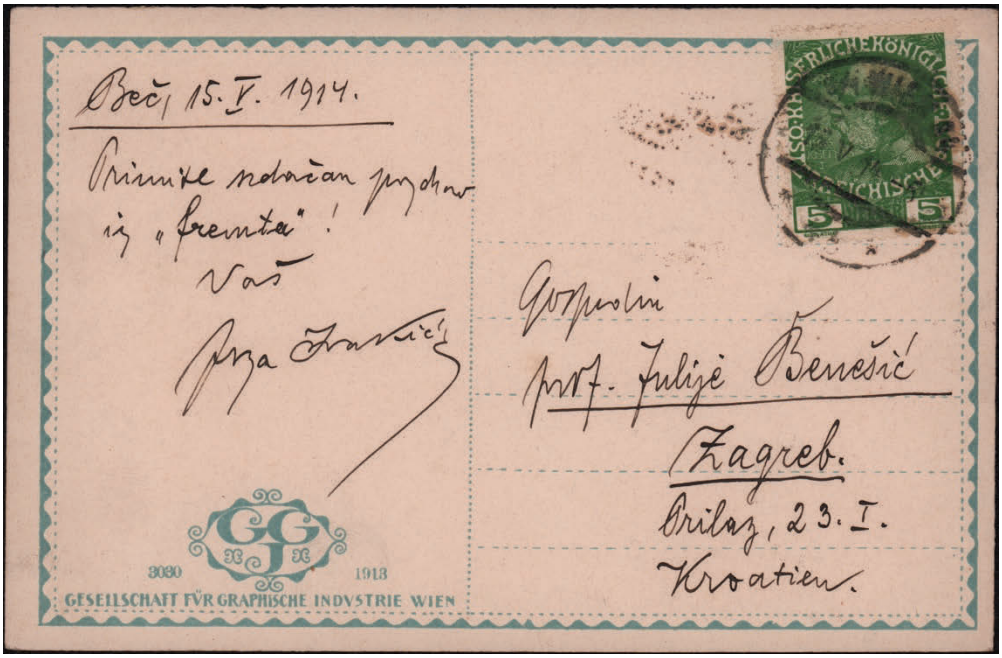
Beč, 15. V. 1914.
Primite sedačan prijedlo
ig „fremta"!
Vaš
Joza Ivakić
Gospodin
prof. Julije Benešić
Zagreb.
Prilaz, 23. I.
Kroatien.
3030
1913
GESELLSCHAFT FÜR GRAPHISCHE INDUSTRIE WIEN

Wien
Neuer Markt
SPATEN-BRÄU

NARODNO KAZALIŠTE
THÉATRE NATIONAL
ZAGREB

Zagreb, 25. VIII. 1926.

Dragi Julije!

Kao „grom iz vedra neba" zatekla me vijest, da sam premješten iz Kazališta u II. realnu gimnaziju. To je za mene užasno. Ja nisam više sposoban za srednju školu. Zamolio sam Kasijana, da podnesne, da budem premješten bar u glumačku školu. Ne bih li ja mogao ostati u Kazalištu bar kao radetelj ili ovaj djavo, što akcentuira ulogu? Ako to ne može da bude, molim Te, piši Mitru Magaraševiću i preporuči me za premještenje bar na glumačku školu. I ja sam mu pisao u tom smislu, a molio sam i Andrića, da se i on zauzme, što mi je i obećao. Ako možda još budeš išao u Szeregrad, molim Te, zauzmi se za me, da ~~budem~~ se ova stvar nekako uredi.

Preporuča Ti se i pozdravlja

Te Tvoj

Jozan

PISMO JOZE IVAKIĆA ISI VELIKANOVIĆU

Književna ostavština Ise Velikanovića. Arhiv Odsjeka za povijest hrvatske književnosti HAZU, Zagreb. Signatura: HR-AHAZU-KN-218.

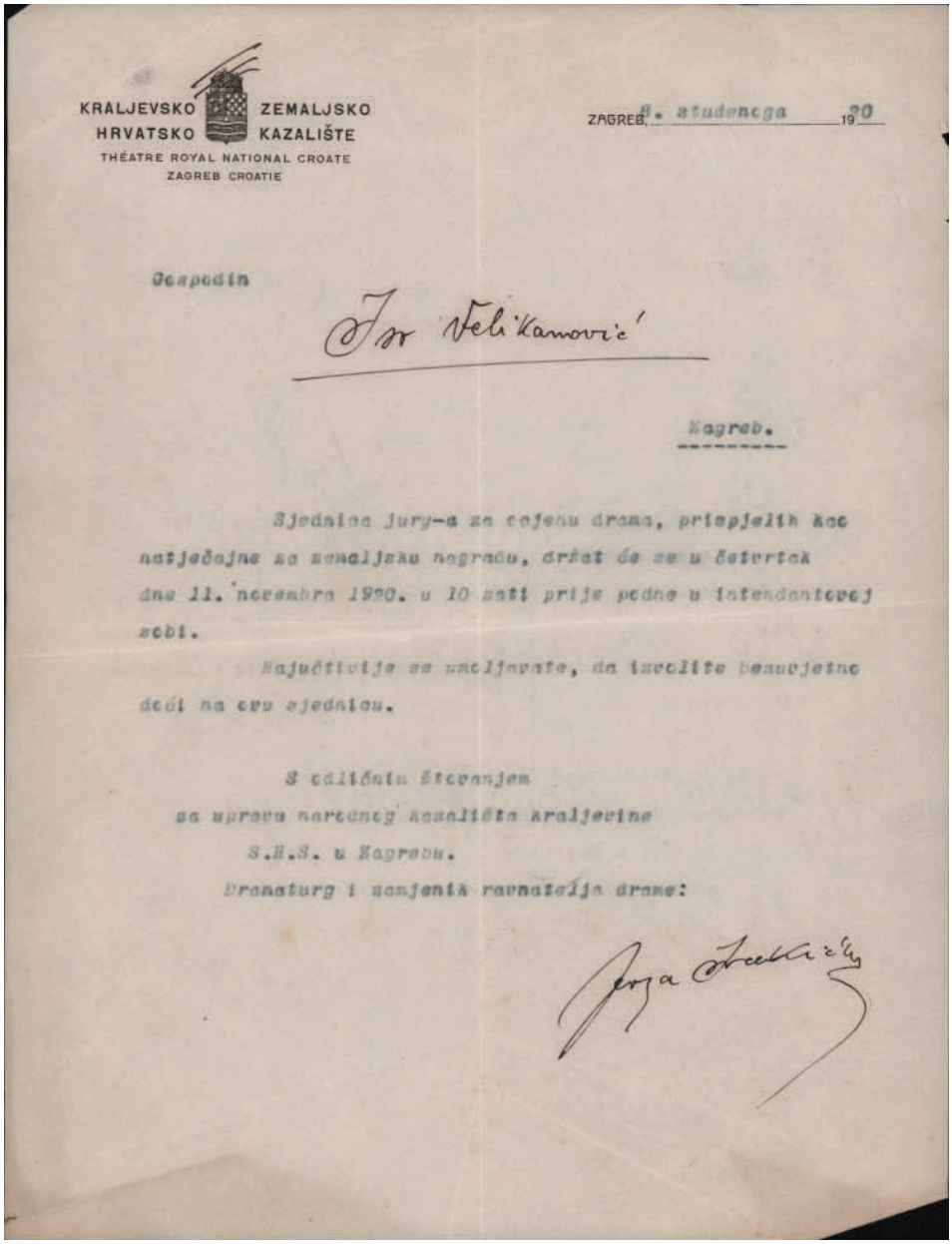

KRALJEVSKO ZEMALJSKO
HRVATSKO KAZALIŠTE
THÉATRE ROYAL NATIONAL CROATE
ZAGREB CROATIE

ZAGREB, 8. studenoga 1920

Gospodin

Iso Velikanović

Zagreb.

Sjednica jury-a za ocjenu drama, pristiglih kao natječajne za zemaljsku nagradu, držat će se u četvrtak dne 11. novembra 1920. u 10 sati prije podne u intendantovoj sobi.

Najučtivije se umoljavate, da izvolite besuvjetno doći na ovu sjednicu.

S odličnim štovanjem
za upravu narodnog kazališta kraljevine
S.H.S. u Zagrebu.
Dramaturg i zamjenik ravnatelja drame:

Joza Ivakić

KORESPONDENCIJA JOZE IVAKIĆA S DRAGUTINOM PROHASKOM

Književna ostavština Dragutina Prohaske. Arhiv Odsjeka za povijest hrvatske književnosti HAZU, Zagreb. Signatura: HR-AHAZU-KN-179.

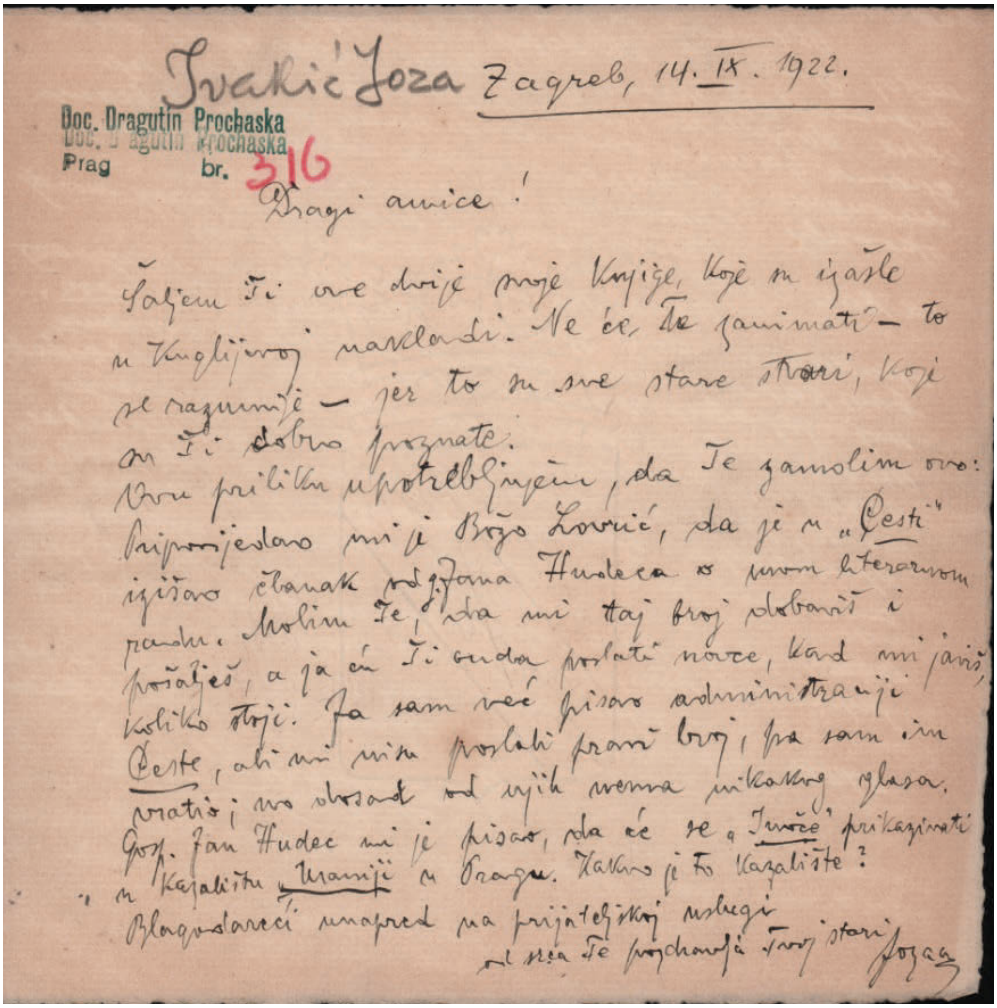

Ivakić Joza Zagreb, 14. IX. 1922.

Doc. Dragutin Prochaska
Prag br. 316

Dragi amice!

Šaljem Ti ove dvije svoje knjige, koje su izašle u Kuglijevoj nakladi. Ne će Te zanimati – to se razumije – jer to su sve stare stvari, koje su Ti dobro poznate.
Ovu priliku upotrebljujem, da Te zamolim ovo: Pripovijedao mi je Božo Lovrić, da je u „Česti" izišao članak od g. Jana Hudeca o mom literarnom radu. Molim Te, da mi taj broj dobaviš i pošalješ, a ja ću Ti onda poslati novce, kad mi javiš, koliko stoji. Ja sam već pisao administraciji Česte, ali mi nisu poslali pravi broj, pa sam im vratio; no dosad od njih nema nikakog glasa.
Gosp. Jan Hudec mi je pisao, da će se „Imoće" prikazivati u kazalištu „Uraniji" u Pragu. Kakvo je to kazalište?
Blagodareći unapred na prijateljskoj uslugi
od srca Te pozdravlja Tvoj stari
Joza

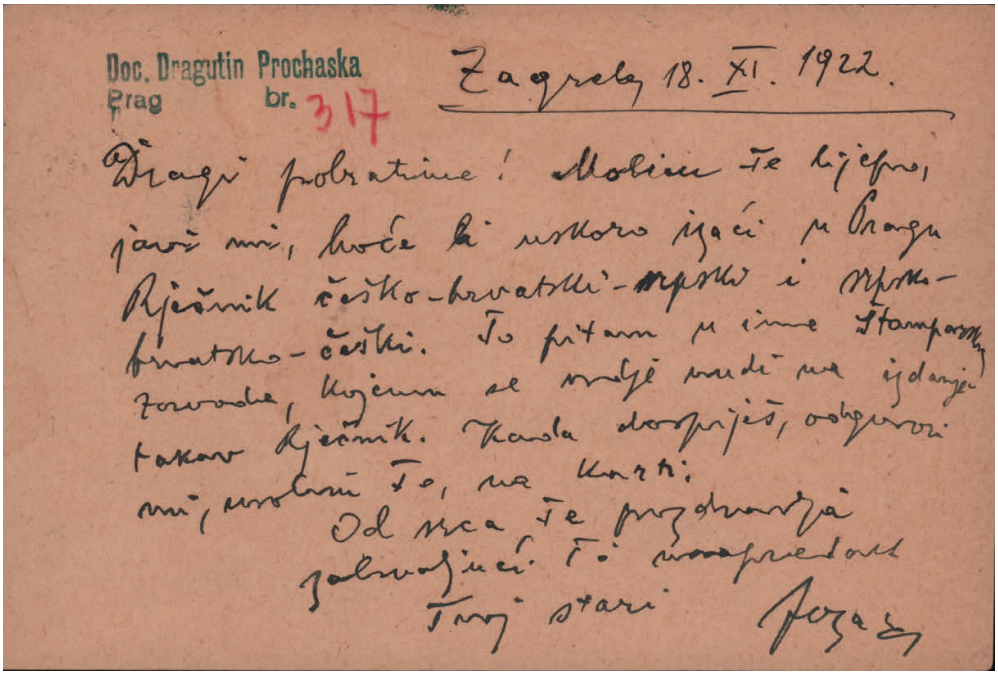

Doc. Dragutin Prochaska
Prag br. 317

Zagreb 18. XI. 1922.

Dragi pobratime! Molim te lijepo, javi mi, hoće li uskoro izaći u Pragu Rječnik češko-hrvatski-srpski i srpsko-hrvatsko-češki. To pitam u ime Štamparskog zavoda, kojemu se vrdje nudi na izdanje takav Rječnik. Kada dospiješ, odgovori mi, uvoliu te, na karti.

Od srca te pozdravlja zahvaljući ti unapredak

Tvoj stari Joza

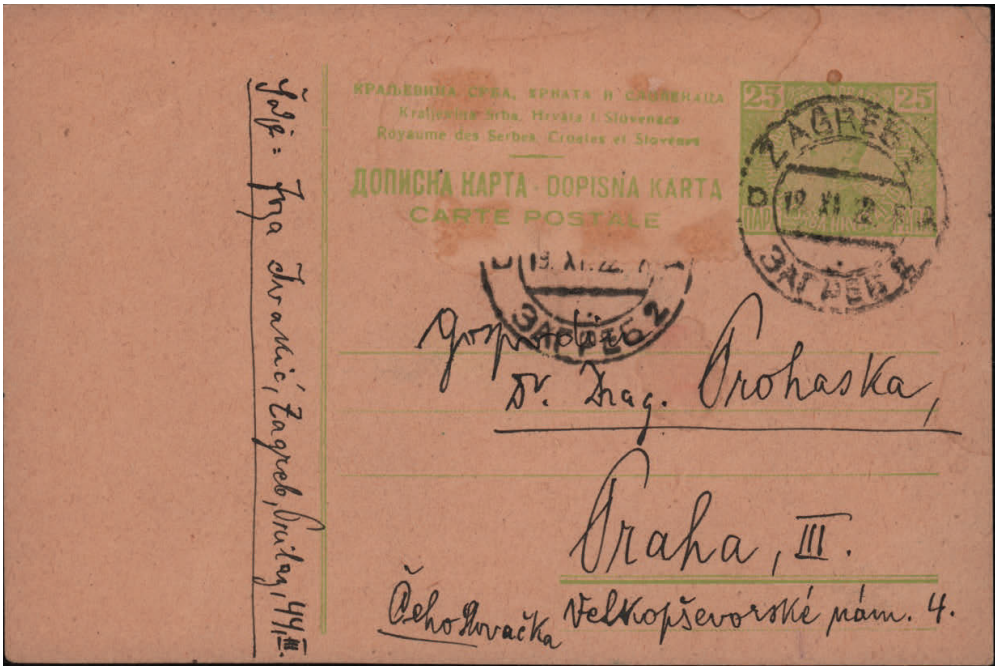

КРАЉЕВИНА СРБА, ХРВАТА И СЛОВЕНАЦА
Kraljevina Srba, Hrvata i Slovenaca
Royaume des Serbes, Croates et Slovènes

ДОПИСНА КАРТА · DOPISNA KARTA
CARTE POSTALE

25 25

ZAGREB 2 12.XI.22 ЗАГРЕБ 2

Gospodinu
Dr. Drag. Prohaska,
Praha, III.
Čehoslovačka Velkopševorské nám. 4.

Šalje: Joza Ivakić, Zagreb, Prilaz, 44/III.

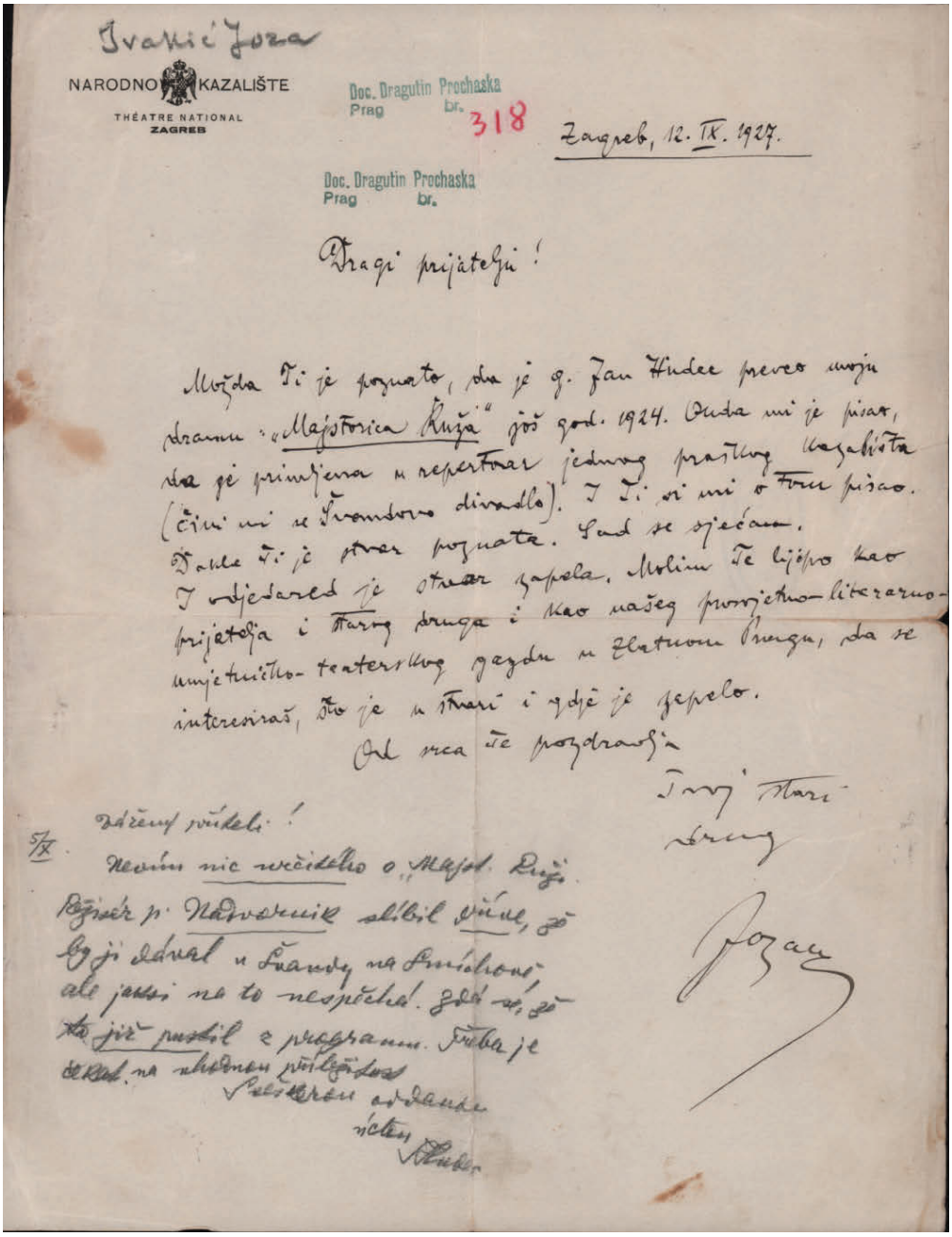

Ivakić Joza

NARODNO KAZALIŠTE
THÉATRE NATIONAL
ZAGREB

Doc. Dragutin Prochaska
Prag br. 318

Zagreb, 12. IX. 1927.

Doc. Dragutin Prochaska
Prag br.

Dragi prijatelju!

Možda Ti je poznato, da je g. Jan Hudec preveo moju dramu: „Majstorica Ruža" još god. 1924. Onda mi je pisao, da je primljena u repertoar jednog praškog kazališta (čini mi se Švandovo divadlo). I Ti si mi o tom pisao. Dakle Ti je stvar poznata. Sad se sjećam. I odjedared je stvar zapela. Molim Te lijepo kao prijatelja i starog druga i kao našeg prosvjetno-literarno-umjetničko-teaterskog gazdu u Zlatnom Prugu, da se interesiraš, što je u stvari i gdje je zapelo.

Od srca Te pozdravlja

Tvoj stari
drug

Jozan

Vážený příteli!

5/X. Nevím nic určitého o „Majst. Ruži". Režisér p. Nadvornik slíbil dříve, že by ji dával u Švandy na Smíchově, ale jaksi na to nespěchá. Zdá se, že ~~to~~ již pustil z programu. Třeba je čekat na vhodnou příležitost.

Sešterou oddanou
úctou
Hudec

KORESPONDENCIJA JOZE IVAKIĆA S DRUŠTVOM HRVATSKIH KNJIŽEVNIKA

Arhivski fond Društva hrvatskih književnika. Arhiv Odsjeka za povijest hrvatske književnosti HAZU, Zagreb. Signatura: HR-AHAZU-KN-1.

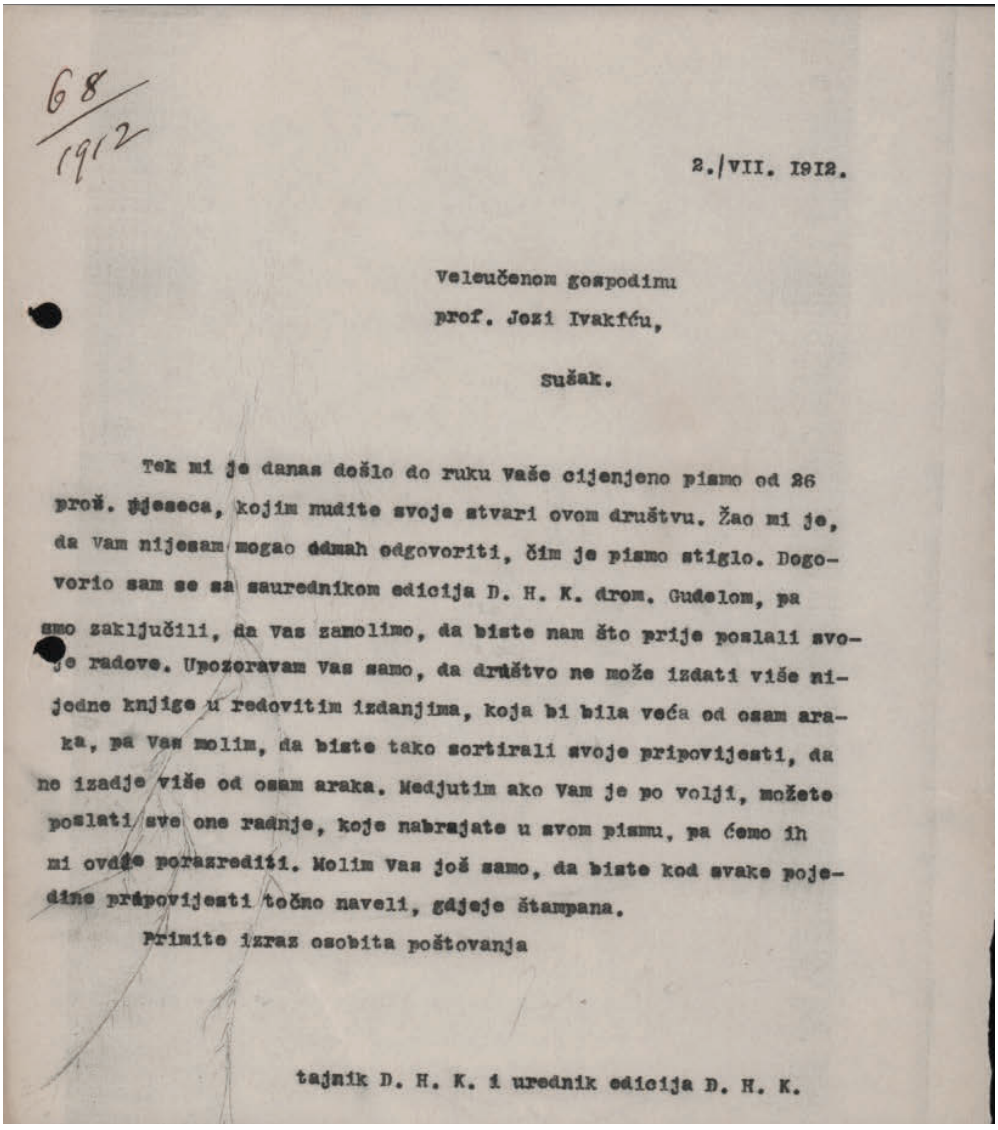

68
1912

2./VII. 1912.

Veleučenom gospodinu
prof. Jozi Ivakiću,

Sušak.

Tek mi je danas došlo do ruku Vaše cijenjeno pismo od 26 prošl. mjeseca, kojim mudite svoje stvari ovom društvu. Žao mi je, da Vam nijesam mogao odmah odgovoriti, čim je pismo stiglo. Dogovorio sam se sa suurednikom edicija D. H. K. drom. Gudelom, pa smo zaključili, da Vas zamolimo, da biste nam što prije poslali svoje radove. Upozoravam Vas samo, da društvo ne može izdati više nijedne knjige u redovitim izdanjima, koja bi bila veća od osam araka, pa Vas molim, da biste tako sortirali svoje pripovijesti, da ne izadje više od osam araka. Medjutim ako Vam je po volji, možete poslati sve one radnje, koje nabrajate u svom pismu, pa ćemo ih mi ovdje porazrediti. Molim Vas još samo, da biste kod svake pojedine pripovijesti točno naveli, gdjeje štampana.

Primite izraz osobita poštovanja

tajnik D. H. K. i urednik edicija D. H. K.

Zagreb 20.januara 1922.

Gospodinu

Jozi Ivakiću,

u

Zagrebu.

Čast nam je priposlati Vam spise u stvari prituzbe g.dra. Gjure Dimovića radi povrede autorskog prava protiv Uprave Narodnog kazališta u Zagrebu,s molbom da nam iscpljivo,koliko je Vama to poznato,prikažete tu stvar,da se osvrnete jednako na izvode g.dra Dimovića kao i Uprave,te a nam ih sa svoje strane objasnite.

Naročito Vas molimo da nam odgovorite na ova pitanja:

1. Kada ste Vi primili poziv od Uprave kazališta da se prihvatite režije Vojvode Momčila?da li su Vam u tom pravcu dane od Uprave kakve upute?koji Vam je tekst stavljen na raspoloženje?

2.Koju je svrhu imao Vaš put u Jasenovac do dra Dimovića u mjesecu augustu 1921.,dakle pred premijeru?

3.Koji je bio sadržaj Vaših pregovora sa drom Dimovićem u Jasenovcu u augustu g.1921.? a koji je bio rezultat tih pregovora?

4.Kakva je bila i na što se je odnosila saradnja g.dra.Dimovića kod skraćivanja u Jasenovcu u augustu g.1921.,o kojoj govori

g.intendant u svome pismu od 17.I.1922.,a koja da se saradnja može vidjeti iz priložene knjige/Vojvoda Momčilo u Matičinom izdanju/?

5.Da li ste Vi imali impresiju,da je dr.Dimović,iako nevoljko, ipak pristao da se premijera daje po Matičinu tekstu uz učinjena potrebna skraćivanja?Je li Vam on možda takovu dozvolu izrijekom dao?

6.Da li su Vama poznata sva tri teksta što ih je dr.Dimović predao bio kazalištu?koji tekst držite Vi s obzirom na scenski uspjeh najpodesnijim? koji ste Vi od predana tri teksta s artističke strane,kao redatelj narodnog kazališta,držali najvrednijim? da li učinjene izmene u poznijim tekstovima,po Vašem mišljenju, bitno utiču na umjetničku vrijednost djela,i da li bi one u većoj mjeri,osigurale bile scenski uspjeh?

Uz molbu da nam što prije odgovorite,tako da uzmognemo o stvari na slijedećoj sjednici DHK referisati,

ostajemo uz odlično poštovanje

Upravnom odboru Društva Hrvatskih Književnika

u/

Z A G R E B U

Na cijenjeni Vaš dopis od 20.I.1922.čast mi je odgovoriti slijedeće :

Nemajući nikako vremena,da se u svim potankostima i detaljima osvrnem na izvode dra.Dimovića ograničit ću se samo na ona pitanja,koja mi je zadao odbor DHK.i na koja traži od mene odgovor.

Kazališna uprava pozvala me je da režiram Vojvodu Momčila otprilike mjesec dana prije premijere,tako da sam imao dosta vremena,da se kao režiser spremim za taj svoj posao.Djelo je već bilo prošle,zapravo još predprošle sezone / još za Ozarovskoga /prepisano / šaptačeva knjiga i uloge / po ispravljenom Matičinom izdanju.

Uloge su bile podijeljene u dogovoru s autorom,a i režije sam se prihvatio ja u sporazumu i dapače na želju autorovu.U Jasenovac sam išao otprilike 8 dana prije nego što su započeli kod nas pokusi,kako bih se mogao dogovoriti o svem s autorom,saslušati njegove želje i intencije i.t.d.Tamo sam proboravio neka tri dana bilježeći u posebnu bilježnicu sve autorove opaske i želje.Ja sam ga odmah upozorio,da se djelo ne će moći onako izvoditi,kako je napisano, nego da će ga trebati vrlo,vrlo skratiti.Autor je pristao na sva skraćivanja, koja sam predložio.Uopće me je uvjeravao,da se potpuno povjerava meni pouzdajući se u moju stručnu kazališnu spremu.U tom smislu mi je pisao i jedno pismo, koje nažalost nisam sačuvao,pa ga ne mogu ovdje citirati.Ali sam sačuvao drugo pismo,što mi ga je u oči premijere poslao po svom sinu sa željom,da ga prije

./.

predstave svima,onima,koji su bili zaposleni u Vojvodi Momčilu, pročitam.Pismo glasi

Mili moji,

svi vi znani i neznani,koji ste večeras zauzeti izvedbom Vojvode Momčila-svima vama,borcima za napredak naše drame,od vašeg druga i začetnika tragedije V.Momčila najveća hvala i blagodarnost!

Nisam s vama,-ali valjada sam morao otići iz Zagreba da ovako budem s vama;i sada,-kada vi budete čitali ove retke-nevidljiv ja vidim vas;delim vaše uzbudjenje i strah; i pun sam očekivanja,uzrujanja, ko vernici kad očekuju da se javi čudo,i to drhtavo u meni molitva je,kojom se pritičem svetinji, kojoj vi sada prinašate žrtvu i služite službu.

Kako ste mi bliski sada svi..!Kako bih vas hteo da ogrlim sve..!Kako sam čist sada i od senke niskog onog, čim nas puni život-večeras sam s vama jedno.Ko sveća mi je od vas svaki;- sveća,što izgara pred Ikonom svojom u hramu,gde se ljudi sastaju da se vinu u dahu poezije u više sfere; i ko kandilo mi je od vas svaki , koje tinja skromno u svom kutu hraneći uljem svojim plam svog Boga.

Kako sam Vas željan... osećam,da smo sada jedno svi,da ste moji.Ne ću reći, i opet vam hvala-ali ću poželeti da nam taj osećaj zajednice ostane nepomućen, trajan i sve lepši i lepši,sve jači i jači !

Dr.Dimović

Ovo je pismo Dr.Dimović napisao znajući dobro,da mi III.čin igramo po Matičinom izdanju !

U Jasenovcu smo konstatirali,da se tekst,po kojem su prepisane uloge,razlikuje od teksta,što ga je imao kod sebe dr.Dimović;konstatirao sam dakle: da postoje tri redakcije Vojvode Momčila" prva: Štampana knjiga Matičina;druga: ispravljena štampana knjiga Matičina s novim trećim činom počevši od Iv.prizora;treća: ispravljena štampana knjiga Matičina s novim trećim činom počevši od IV. prizora, koja se bitno ne razlikuje od II. redakcije nego ponajviše u poretku riječi i strukturi nekih rečenica. Uopće I. i II. redakcija posve su identične osim zadnjega prizora II. čina.

./.

U.dr.Dimović je imao kod sebe u Jasenovcu III. čin posljednjoj / trećoj/redakciji, ali mu je falila jedna stranica / osma/ u njegovom rukopisu/.Ja sam mu predložio, da tu stranicu, koja fali, popunimo prema tekstu iz druge redakcije. On nije htio na to pristati.Onda smo se dogovorili, da ćemo sačekati, dok stigne onaj tekst iz Gastejna od g.Raića, u kojemu je sve potpuno;dotle ću ja ponesavši Dimovićev tekst, čim stignem u Zagreb, dati otipkati sve uloge za taj novi III. Čin, što sam i učinio,kako to može potvrditi g.Bach,koji je isplatio honorar tipkačici.

I počeli su pokusi. Od g.Raića još nije bio stigao rečeni tekst.Bez te blažene osme stranice nisam mogao ni smio igrati III.čin, a glumci su opet silili, da im se dade potpuni treći čim,kako bi se mogli valjano posvetiti studiju svojih uloga.Preostajalo mi je , da igram treći čin ili po Matičinu izdanju ili po drugoj redakciji, po kojoj su bile već od prije prepisane sve uloge.Meni se lično činio boljim treći čin u Matičinu izdanju nego li ona druga redakcija.Ipak nisam htio sam na svoju ruku, da stvorim odluku,nego sam u konferenciji sa direktorom drame drom. Livadićem i intendantom Benešićem iznio cijelu stvar i obrazložio svoje mišljenje, uz koje su i oni pristali i ovlastili me, da igram po Matičinu izdanju taj treći čin.Pored toga moram spomenuti,da su i protagonisti uporno zahtijevali da se treći čin igra po Matičinu izdanju,jer im se glumački čini zgodniji. I tako je Vojvoda Momčilo iznesen po autorovoj trećoj redakciji / dakle onoj posljednoj, za koju se on toliko zalaže/, sve do četvrtog (t.j. zadnjeg) prizora trećeg čina, a samo od toga prizora do kraja igrano je po Matičinu izdanju u svem je dvanaest stranica, od kojih je više od polovice skraćeno.Dakle cijelo djelo nije igrano po Matičinu izdanju.(nego samo jedan jedini prizor (zadnji prizor III čina).O svem tome obavijestio sam autora, upozorio sam ga, da se Vojvoda Momčilo silom prilika mora ovako iznijeti,inače neće i ne može se tim djelom otvoriti sezona; a ako se ne bude Vojvoda Momčilo prikazivao 1.rujna,onda se uopće neće ni prikazivati, jerbi sve to poremetilo program kazališne uprave, koja ima svoj već unaprijed točno odredjeni pravac i u detalju fiksiran raspored

rada i pokusa i.t.d. Kao dramaturg i redatelj ovoga kazališta, koji u njem radim već treću sezonu i kao kazališni čovjek, koji već gotovo šest godina poslujem u kazalištu, moram istaći, da se možda ni s jednim piscem nije postupalo s toliko obzira i pripravnosti kao s autorom Vojvode Momčila.

Ja sam predložio dru. Dimoviću, da sam režira svoje djelo. On se to nije usudio, jer nema za to, kako sam reče, dosta tehničke spreme. Jedino bi na to pristao - veli - kad bi mu uvijek bio pri ruci koji od nas redatelja. Na to opet nije htjela pristati kazališna uprava, koja nije ni mogla ni smjela prepustiti neizvjesnostima (stvorenje) svoje sezone. Dr. Dimović je doduše nevoljko pristao, da se Vojvoda Momčilo igra onako, kako smo ga mi igrali t.j. konac trećeg čina po Matičinom izdanju (ali je ipak pristao i to vrlo konstatirao). Treći čin kakav je u Matičinom izdanju bez sumnje je scenski podesniji od Dimovićeve treće redakcije, koja u ostalom po svojim izmjenama ni malo ne utječe na umjetničku vrijednost djela.

S odličnim poštovanjem

Zagreb, 24. januara 1922.

Prof. Joza Ivakić
dramaturg Narodnog kazališta.

Faksimili korespondencije hrvatskoga književnika Joze Ivakića iz fondova koji se čuvaju pohranjeni u arhivu Odsjeka za povijest hrvatske književnosti Zavoda za povijest hrvatske književnosti, kazališta i glazbe Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti u Zagrebu: Arhivski fond Društva hrvatskih književnika. Signatura: HR-AHAZU-KN-1; Književna ostavština Milana Begovića. Signatura: HR-AHAZU-KN-16; Književna ostavština Julija Benešića. Signatura: HR-AHAZU-KN-18; Književna ostavština Dragutina Prohaske. Signatura: HR-AHAZU-KN-179; Književna ostavština Ise Velikanovića. Signatura: HR-AHAZU-KN-218; Književna ostavština Branka Vodnika. Signatura: HR-AHAZU-KN-225, objavljeni su odobrenjem Uprave Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti u Zagrebu te zalaganjem dr. sc. Ane Batinić, više znanstvene suradnice, na čemu im zahvaljujemo.